

Pühikeled

J u t u s t a m i s e d

püha inimeste elust.

November.

Wene keelest ümberpandud.

Wäljaantud

Saaremaa Püha Nikolai Wennialiko seltsi kuluga.

Fr. R. Kreutzwaldi
nim. E.M.-V. Raamatukogu

267.123

Kuressaare linnas.

Trükitud „Kuressaare Nädalilehe“ kirjadega.

Указомъ изъ Рижской Духовной Консисторіи отъ 16-го Іюня
1883 года, за № 3059, печатать разрѣшается.

Членъ Консисторіи, Протоіерей А. Щелкуновъ.

Секретарь С. Пантеровскій.

Столоначальникъ Червинскій.

Дозволено цензурою. — Дерить, 2-го Сентября 1884 года.

Püha imetentegijate ja kasupüüdmata arstide Kosmo ja Damiani mälestus.

1. Novembril.

Kosmos ja Damian olid vennakased: nende isa oli Kreeka mees ning pagana usku, aga ema, Teodotia (Theodotia) ristiinimene. Juba noores põlves jäi Teodotia leseks ja elas waga elu, nagu apostel Paulus kirjutab: „Kes õige lesk naene on, see loodab Jumala peäle, ja jääb kindlaste palumiste ja palwete sisse ööd ja pääd.“ (1 Tim. 5, 5.) Nõnda elas ka Teodotia. Tema õpetas oma lapsi jumalafartlikku elu elama, waatas hoolega nende järele, juhatas neid kõige hea teule ja õpetas püha kirja tundma.

Kosmos ja Damian hakkasid lapse põlwest ilma-laitmata elu elama, mis Jumala seadusega ühte sünnib, ning, kui suureks said, hakkasid, kui lambid, oma heategudega paistma. Et võimalikult rohkem ligemistele kasu tuua, hakkasid naad arsti ametit õppima, püüdsid rohtude ja kaswandikkude wäge äratunda ja said wiimaks targaks arstideks. Issand

õnnistas häid arstisid ning andis neile imetegewat wäge; inimesed ning elaja loomad said warsi terweks, kui Kosmos ehk Damian nende arstimist ette wõtsid. Wennad ei otfinud ei maailma auu, ega rikkust, ei wõtnud ialgi haigete käest raha, ega kingitusi, hoolega Issanda sõna järele tehes, kes apostlite wastu ütles: tehke haigid terweks, puhastage pidalitõbised, ilma olete teie jaanud, ilma andke. (Matt. 40, 8.). Selle eest nimetas Rogudus neid kasupüüdmatat arstideks.

Siin ilmas elasid naad ilma kärata ja waewapägemises ning läksid rahuga Issanda juure. Mitte üks päinis oma elu ajal, waid ka pärast surma tegid nemad palju imetegusid; sellepärast peab Rogudus nende mälestust, auustab neid, kui häid hinge ning ihu tõbede arstisid, ning meie hoolikaid eespalujaid Issanda Jumala ees.

Püha martrite Akindini, Wigassiuuse, Anempodisti, Elpidiwori ja
 Ahwoniuuse (Atoniuse) kannatamised.

2. Nowembril

ning preestrilikud kannatajad Akepsim,
 Josef ja Miwal.

3. Nowembril.

Meie paneme jutustamised ülemal nimetud püha kannatajatest ühte, sellepärast et nende kannatamised ning surm ühe aja kohta lähewad, nimelt Persia

kuninga Sapor'i walitsuse aja kohta, kes neljandamal aasta sajal elas. Sell ajal oli ristiust Persia maal juba kauniste ennast lajale loutanud. Persia rahwas olid ise Soroastri õpetuse pidajad ning kumardasid päikest, kui walguse hallikat; kõik teised usuõpetused olid kangeste ära keeldud. Aga kuningas Sapor, Kreeka keisri Konstantini, see suurega, rahu pidada tahtes, ei kiusanud oma walitsuse hakatusel mitte risti rahwast taga. Aga Persia maagid ehk preestrid wihtasid neid ning ootasid ükspäinis parast aega, mill naad netd oleksid mõinud arahukkata. See aeg tuli warji kätte.

Konstantin, see suur, suri ära, ning tema auu- järje pärija Konstantsiuse ja Sapor'i wahel tõusis sõda. Siis hakkasid teik risti rahwa wihtajad Sapor'i ees risti rahwa päele kaebama, et nemad tema waen- lastega, kes nendega ühte usku on, alatises ühenduses on, ja nendele kõik teada andwad, et mõimus Kree- laste kätte jääks. Sapor hakkas oma ristiustu ala- mate kaeft usu ärasalgamist nõudma. Aga usk on õige ristiinimestele kallim kui elu, ning suur hulk Kristuse sulasid tahtsid ennemine surra, kui usku ära salata. Tõusis hirmus tagakuusamine. Persia rahwas panid imeks seda suurt ristirahwa hulka, mis nemad riigist leidsid. Ka kuninga koda oli riistiinimesi täis.

Kolm kuninga nõuandjad — Akindin, Pigasius ja Anempodist toodi ristiustu tunistamise füi pärast kuninga ette. Sapor püidis neid igawiisi ristiustku ärasalgama fundida: tootas neile kallid kingitused anda, kui naad tema sõna kuulwad, aga wastupa- nemise eest ahwardas hirmsaste piinata ja surmata. Nemad jäid truiks Kristuse sulasteks ning said hirmu

wäärt piinamiste alla antud. Aga Issand Jumal ei jätnud neid mitte maha, andis neile mitte üks-päinis ütlemata kindlust, waid lastis nende pärast ka mõned ime asjad sündida, millepärast palju usk-mata inimesi tõe poole pöörsid.

Üks neist piinajatest, nimega Ahwonijs, wiskas häkitselt piinamise riistad maha ning hüüdis: „suur on ristirahwa Jumal!“ Tema sai surmale mõistetud. Kui ta seda mõistmist kuulis, siis ütles ta rõõmuga. „Mu olgu Sulle, oh Issand Jumal, Kelle sisse risti rahwas usuwad! ka mina usun Sinu sisse, kummar-dan Sind ja tahan Sinu pärast surra. Lunasta mind kõlwatumat Oma suure armu pärast!“ Pühad kannatajad palusid armastusega selle uueste pöörnud ristiinimese eest, ning surma nuhtluse paik sai õige usu wõidu paigaks. Pärast seda pööris weel üks teine kuningas nõuandja, nimega Elpidiwor ristiustku, ning kuulutas julgeste kuningale, et tema risti löödud Kristuse sisse usub. Tema sai suure hulga rahwa ees surmanuhtluse paika wiidud; ning jälle armamata hulk inimesi hakkasid ristirahwa Jumalat kiitma ja läksid rõõmuga usu eest surema.

Pühad kannatajad Akindin, Bigasfius ja Anem-podist said, pärast mitmesugusid piinamisi, tulega ära-põletud.

Surmale mõistetud ristiinimeste kindlus, ning rutuline risti usu lajale lautamine, ka tagajäsa-miste ajal, tegid Sapori meele kange wiha sees üsna hulluks. Umbest neil kallil päiwil, mill Kristuse lunastliku kannatamiste mälestust peetakse, lastis tema hulga ristiinimesi ära tappa, ja pärast seda käsu wälja anda, kõiki risti rahwast, keda tema riigist

leitakse ära surmata. Siis tõusis risti rahva seas kange ihaldamine kannatajate osa kätte saada; hulga kaupa tulid nemad enestest teada andma ning rõõmsa meelega läksid martrite surma vastu võtma. Jälle Suurel Reedel ning ka esimesel Paasa pühal andsid 1000 inimest oma elu usu eest ära; nende seas oli ka kuninga armas teener, Usat. Viimaks sai Sapor mõistma, et tagakiusamise läbi ei võid tema risti usku ära kautada, seepärast võttis ta esimese käsu tagasi ja käskis ükspäinis risti rahva kiriku teenrid kohtu alla anda ning surmata.

Sai väga elatanud piiskop Aksepsim kinni võetud, ning kui ta mitte usku ära ei salganud, siis anti teda piinamiste alla. Aksepsim võttis kannatlikult hirmsad waevamised vastu. „Kus on siis sinu Jumal?“ ütles piinaja tema vastu; „Miks tema sind ei aita ja minu käest ära ei peasta?“ Minu Jumal on igas paigas, kostis kannataja; Tema on vägem mind sinu käest ära võtma; aga mina ei palu Teda, et Ta mind piinamistest päästaks, vaid et Ta mulle kindlust annaks neid otsani ära kannatada.

Kui piinajad wanakese pool surmaks waevasid, siis heitsid naad teda wangi torni, ning kutsusid teisel päeval kaks teist kiriku teenrid; elatand preestri Jusepi, ja noore diakoni, Alwali, kohtu ette; mõlemad olid hoolikad risti usu wälja lautajad. Nemad tunistasid kindlaste usku Siinistegia Kristuse sisse, ning said, pärast armutumast piinamist, senna samasse wangi hoone heidetud, kus püha piiskop oli.

Kohtumõistja, mõteldes, et piinamised ja wangi torn püha kannatajate meelt pööravad, kutsus neid mõne päewa pärast jälle kohtu ette. Ta pruukis

jälle, küll maenitsust, küll ka piinamisi, aga martrid jäid kindlaks oma usu tunistuses. Ükski asi ei wõi meid meie usust ärapöörda," ütlesid nemad: „meie tahame oma elu otsani tema sisse jäeda.“ Pärast seda said naad jälle kängeste piinatud ning wangi torni wiidud.

Need ristiiinimesed olid seal kolm aastad ja kannatasid kõiksugust häda ning puudust. Ükski ei tohtinud neid waatama minna; jagedaste kannatasid nemad nälga ja jänu; ei olnud seda inimest, kes nende haawad oleks kinni sidunud. Aga palwe oli neile rõõmustuseks, kõikumata usk trööstiks; ning kui neid kolme aasta pärast jälle kohtu ette kutsuti, siis näitsid nemad niisamasugust kindlust üles, kui ennegi. Siis sai püha piiskop mõega tera läbi äratapetud, aga preester ja diakon, pärast uusi kängid piinamisi, teise linna wiidud ning koledasse wangi torni kinnipandud. Üks waga risti usu naene, nimega Smandulia, kes maksu eest luba sai nende wangi tornis käija, sidus nende haawad kinni ja aitas neid nii palju kui wõis. Püha kannatajate puruks pekstud ihude peale waadates, nuttis ta kibedaste; aga martrid ütlesid temale: „See naesterahwas, sinu hoolekandmine meie eest on Jumala meele pärast, ning meie täname sind, aga miks nuttad sina meie pärast? eks ja ei tea, et Issanda pärast kannatamine on õnneus.“

Witu korda said weel pühad kannatajad waewatud ja piinatud ning wiimaks surmale mõistetud; neid wifati kividega furnuks.

Waga Joannikius see suur.

4. Novembril.

Waga Joannikius, Bitinia (Bithwinia) maalt pärit, oli noores põlmes karjatses, pärast sõameheks kuninga teenistuses ning kuulus oma imeliku wahwuse poolest sõdades. Waenlased tundsid tema ees hirmu; seltsimehed armastasid teda tema alanduse ja tasanduse pärast. Kui sõamehe, nõnda sama ka karjatse ametis, püüdis tema alati Jumala meele päralist elu elada ja Tema käsud pidada. Aga ühe wahelaskis ta ennast waleõpetusest petta, heitis püha kujude taga kiusajate seltsi, kes sel ajal püha kujude ning nende austajate wastu waenu tõstsid. Üks kord läks tema sõa wäega Olimpie mäge mööda ning häkitselt hüidis üks tundmata munk teda nime pärast ja hakkas teda selle eest noomima, et tema on meeletumate inimeste seltsi heitnud, kes püha kujusid tagakiusasid. „Oh mo poeg Joannikus,“ ütles munk, „kuudas wõid sina ristiniimese nime kandes, Kristuse, oma Õnnistegia, kaju põlgada?“

Joannikius hakkas oma eksitust tundma, parandas meelt ja sai pärast kuulsaks õiguse eest wõitlejaks waleõpetajate wastu.

Sõjas Bolgaride wastu näitas Joannikius niisugust imekspanemise wäert wahwust üles, et ka kuningas seda tähele pani ning tema nime üles kirjutas, et pärast temale auunime anda; aga noor sõja mees ei ihaldanud mitte mingisugust auu; tema tahtis ammu ennast koguni Jumalale äraanda. Seepärast, kui sõda otja lõppes, läks ta ühe waga kõrbe elaniku juure ning kuulutas, et tema tahab kõrbes elama

hakkata. Sell ajal oli tema kakskümmendneli aastat wana. Kõrbe elanik andis temale nõu esite kloostri elada, et seal munga wendade seas sõna kuulmist, alandust ning iseeneise ärasalgamist õppida. Joannikius tegi selle nõu järele, elas mõned aastad mitmes kloostri, õppis kirja tundma ning pärast läks ühte üksikusse paika elama. Ise kaewas ta omale ühe pisikese ursi ku mulla sisse; karjane tõi temale kehawat toitu, aga tema ise palus pääwad ja ööd Jumalat. Taweti laulusid lauldes, lüas ta iga salmi juure need sõnad: „Minu lootus on Iha, minu warjupaik Poeg; minu kaitaja Püha waim; oh püha Kolmainus Jumal, auu olgu Sulle!“ See palwe on täna pääwani Risti kogudusse püha Joannikiuse palwe nime all teada.

Issand auustas seda waga meest oma armu suurte annetega. Ta andis temale imetegewat wäge, salajasjade ärateadmist ja suurt tarkust. Palju waga inimesi tulid waga Joannikiuse juure abi ning nõuu paluma, ring tema aitas heameelega kõiki. Tema juures käisid ka kuuljad risti koguduse isad: Weodor Studit ning Mehwodius, (Metodius) kes pärast patriarhiks sai. Nemad mõlemad kannatasid püha kujukude tagakiusajate poolt palju häda. Joannikius juhatas ekhjaid õige tee pääle, tegi Issanda nimega haigid terweks, ning palju muid imetegusid. Oma pitka elu ajal käis püha Joannikius mitmed kõrbed läbi, ehitas mitu kirikut ja kloostrit, ning ütles ette, et püha kujukude tagakiusamine pea otsa lõpeb. Tema suri keisri Mihaeli ning tema ema Weodora (Teodora) walitsuse ajal, üheksamal aastasajal, 94 aastat wana, ära.

Sellamal pääwal peetakse ka püha kannatajate Mikandri, Mira piiskopi, ja preestri Ermeuse mälestust, kes apostli Tituse käest ristmist vastu võtsid ning tagakiusamise ajal armutumal wiisil äratapetud said.

Püha Jonas, Nowgorodi ülempiiskop.

5. Nowembril.

Püha Jonas sündis Nowgorodi linnas, neljateistkümne aastasajal. Tema ilmlik nimi oli Joann. Tema jäi wäetimas põlwes waeseks lapseks. Üks Nowgorodi linna lehk naene halastas hulguise poisikese peale, wöttis teda oma majasse ning pani teda sealse kiriku diakoni juure lugemist õppima. Poisike Joann hakkas hoolega õppima ning armastas enam püha kirja lugeda, kui teiste lastega mängida. Üksford õhtu, pärast õpetust, läks ta teiste kooli lastega wälja uulitsa päele. Sell ajal läks sealt mööda Mihail Klopskij, kes Kristuse pärast jöle oli. Tema oli ühe würsti poeg, kes Klopskij kloostriis munga põlwes elas. Poisikesed jätsid oma mängimise maha ning hakkasid jöleda riideid kiskuma ja tema peale pori loopima. Ükspäinis Joann seisis eemal ning ei tahtnud seltsimeeste naljast ning pilkamisest osa wötta. Kui õnnis Mihail seda tähele pani, siis läks ta tema juure, ja wöttis teda oma kätte peale ning ütles: „õpi hoolega, Joann, fina saad Nowgorodi ülemaks piiskopiks.“ See ette kuulutamine läks tõeks.

Kui Joann täie ealijeks sai, siis läks ta Dtenstkij kloostri, mis 40 wersta Nowgorodist kaugel oli, ning seal lastis ennast mungaks pühitseda, mis juures ta Jonaks nimetud sai. Pärast igumeni Haritoni surma, walitsetid Dtenstkij kloostri munga wennad teda oma kloostri ülemaks. Tema õige elu pärast armastatid teda mitte ükspäinis teisid munga wennad, waid ka kõik Nowgorodi linna kodanikud; ning kui Nowgorodi piiskop Schwimins ära suri, siis walitsetid Nowgorodi rahwas Sona tema asemele piiskopiks. Bojarid (suured isandad), kiriku teenrid ning kõik kodanikud saatsid teda oma kirjadega Moskwa, ning Moskwa mitropolit Jonas pühitsetes teda ülemaks piiskopiks. Kui Jonas Moskwaast tagasi tuli, siis hakkas ta oma piiskopi asju talitama, walitsetes rahulikult oma waimuliku karja üle, mõistis kõigile ühesugust ning õiget kohut, ei teinud wahet rikaste ega waeste wahel, seisis nende eest, kellele ülekohut tehti ning aitas waesid.

Sell ajal sai Moskwa suur würst Wasfili Wasfiljewits Nowgorodi kodanikude peale pahaseks selle eest, et nemad temale würstilikku auu ei annud ning sage-daste tema käskude wastu panid. Moskwa mitropolit kutsus Nowgorodi ülema piiskopi Moskwa selle asja pärast nõu pidama. Püha Jonas ei hoolinud oma wanadusest ning waesest terwisest ning läks Moskwa oma isamaa linnale juure würsti ees armu paluma. Kui ta teele läks, siis tootas ta püha Sergiuse Radonesi imeteu tegia mälestuseks Nowgorodis kiriku ehitada. Kolm wersta Moskwaast tulid bojarid ja mõned igumenid temale wastu ning saatsid teda mitropolitihoomi juure. Suure würsti lossi trepi juures wõtsid suure würsti Wasfili j pojad teda auu and-

misega vastu. Basiliij ise tuli ees kajas temale vastu, wõttis tema käest õnnistamist ning wiis tупpa. Seal, mitropoliti kuuldes, kõneles suur würst Nowgorodi ülema piiskopiga, pidas tema waimuliku karja asjadest aru, kaebas Nowgorodi kodanikude kange kaeluse ja vastu panemise peale ning ähwardas neid sõja wäega sõnakuulmisele sundida, Jonas seisus wahwaste oma waimuliku laste eest, palus suurt würsti mitte sõja riistu nende peale tõsta, mitte neid uute maksudega koormada, ning tootas, et Nowgorodi kodanikud saawad kõiges asjus tema tahtmist täitma. „Sinu enese surma tund on ligi,“ ütles tema suure würsti vastu; „sinu kuningriik läheb sinu poja Joanni kätte ning mina tahan oma rahwaga palawad palwed Jumala poole saata, et Ta teda orda kuningate ikke alt ära peastaks ja tema walitsust mitme maade üle lajale lautaks, kui ta aga jumalakartliku elu saab elama.“ Suure würsti wiha angus ära, tema andis Nowgorodi kodanikudele nende eeskitsused andeks ning saatis Zona auuga Moskwaast ära. Kui Jonas koju tagasi tuli, siis täitis ta oma tootuse ning ehitas piiskopi hoowi peale kivi kiriku, püha Sergiuse mälestuseks.

Warsti tuli temale Moskwaast mitropoliti poolt teine saadik. Mitropolit, oma surma tundi ette tundes, palus Jonast Moskwa tulla, teda oma püha kõnelega tröstimä ning ka uue mitropoliti walitsemise üle aru pidama.

Sell korral ei tahtnud Jonas mitte niisugust pitkateereisi ette wõtta. Tema kirjutas mitropolitile, et wanadus ning jalgede haigus ei lase teda mitte Moskwa minna ja trööstis teda selle lootusega, et

nemad üleüldise ülestõusmise ajal, Jumala pale ees, jälle teine teist näha saavad.

Kolmeteistkümme aastat walitses Jonas Nowgorodi koguduse üle ning jättis rahwa sekkä enesest ühe hea mälestuse. Denskiij kõrbe kloostri ehitas ta uue kivi katedral-kiriku; tema seinad olid selle aja kõige parematest meistritest maalitud kujudega ilustud, aga põrnad oli marmori kivist tehtud. Katedral-kiriku külge ehitas ta veel kaks kirikut: ühe oma kaitseja ingli Kristia Joannese mälestuseks, (tema sai ristmises Joanniks ehk Joanneseks nimetud); — teise, püha Nikolai mälestuseks. Ka eneses Nowgorodis asutas ta mittu templit ning teiste seas püha suure martri Demetriuse templi. Tema käsu järele kirjutas õpetud kreeklane Bahomius, kes Ahwoni (Atoni) mäelt oli tulnud, mitmed kanonid ning püha inimeste elu lugud ülesse. Uga kõige parema mälestuse jättis püha Jonas meile oma waga elu ning Jumala meele päraliste tegude läbi. Tema suri wäga wana ea sees, 1471 aastal, ära, ning sai püha Kristia Joannese kirikus, Denskiij kloostri, maha maetud.

Hulga aja pärast sündis selles kirikus, kus püha Zona first oli, tulekahju, inimesed ruttasid teda tule käest päästma, ja kui lahti tegid, leidsid tema ihu mädanemata olemat, ning temast käis hea haifuline lõhn wälja. Palju imelikuid haigete terweks saamisi sündisid püha piiskopi firstu juures.

Sell samal päawal peab Rogudus ka püha kanna-
tajate Galaktioni ja Epistima mälestust.

Waga Warlaam Gutönist.

6. Novembril.

Waga Warlaam, Gutonskij floostri asutaja (Nowgorodi ligidal), sündis kaheteistkümneal aasta-sajal. Tema wanemad olid suurt jugu ja rikkad inimesed. Zuba lapse põlwest hakkas Warlaam püha kirja lugemist, paastu ning palwet armastama. Maaft mada-last oli tema kõige ülem ihaldamine Jumala meele pärast elada; ning kui wanemad ära surid ja temale suure päranduse jätsid, siis jagas ta kõik waestele ning laskis ennast mungaks pühitseda.

Et Warlaam ühte puhku palwet tegi, seepärast tahtis ta koguni üksikut elu elada. Kümme wersta Nowgorodist kaugel, Wolhowi jõe ääres, leidis ta ühe ilusa koha mis Gutoniks hüiti. Rahwa seas armati seda kohta pahaks kohaks, kus kurjad waimud pidada elama; aga tema pidi kõrbe elaniku waga elu läbi pühitsatud saama. Warlaam nägi ükskord ühte walgust, kui walku, pimedas metsas, mis tema Jumaliku juhatusel arwas olewat; tema ehitas senna enesele pisukesel uriku, ja hakkas seal koguni üksi elama, — tegi pääwad ja ööd palwet ning kannatas kõikjugu puudust. Warji said ümber-kaudsed inimesed tema wagast elust teada ning hakkasid hulga kaupa tema juures käima: senna tulid bojarid ja ka alamat jugu rahwas tema käest eespalwid ning õpetust paluma. Tema õpetas kõik alanduse ning armastusega, käskis ülekohtu eest hoida, üks teist armastada, tuletas üle-matele meele, et neil on kohtumõistja taewas, kes neilt nende tegude üle saab aru nõudma; kuulutas

alamatele, et nemad peavad auufaste kõik täitma, mis kohus on, otsekui Issanda pärast waewa nägema; maenitses kõiki mitte kurja kurjaga tasuda, waid kurjust heaga ära wõita, ning enam oma enese, kui ligemeste patusid tähele panna.

Mõned jumalakartlikud inimesed, kes kõrbe elaniku juhatamise all elada tahtsid, asusid tema ümber elama ning nõnda tõusis jenna klooster, kellele waga Warlaam seltsiliku elu seadused andis. Sai puust kirik, Issanda muudmise auuks, ehitud ning kelliad üles rajatud.

Ümberkaudse rahwale tuli Warlaami kloostri palju hinge kasu, sest et ka mitmed tema jüngerite seas teiste inimestele jumalakartliku elu eesmärki näitsid. Jutustas, et kui tema ükskord Nowgorodi piiskopi juure läinud, tulnud ühe filla peal hulk rahwast tema wastu, kes üht kurjategiat nuhtluse paika saatnud; sell ajal olnud wiis kurjategijaid Wolhowi jõkke wisata. Waga Warlaamil olnud kurjategiat kahju, ning tema palunud rahwast surmale mõistetud inimese enesele anda. Rahwas, kes Warlaami sügawaste auustas, hüüdnud: „andkem see kurjategiat meie waga isa Warlaami kätte.“ Warlaam wõtnud selle surmast pääsenud kurjategiat oma kloostri, õpetanud teda ja noominud meelt parandada, ning tema on wiimaks ennast mungaks pühitseda lastnud ning waga püha elu elama hakkanud.

Üks teine kord juhtunud niisamasugune lugu, aga Warlaam ei ole hakkanud mitte surmale mõistetud inimesele armu paluma, ning kui mõningad temalt küsinud: miks pärast tema nenda teeb, siis on tema kostnud: „Issanda nõuud on äramõistmata! Teie ise teate, et Issand ei taha patuse surma, waid et ta

ümberpöörab ja elama jäeb. Esimene kurjategia oli oma patude eest, õigeste hukka mõistetud, aga armuline Issand peastis teda minu kõlwatuma läbi, surmast, et temale aega anda meelt parandada. Aga teine sai ilma süita surmale äraantud; aga, et püha kirja sõnade järele, kurjus ei oleks pärast tema südant ärarikkund, ning kawalus tema hinge petnud, see pärast sai tema maa pealt ärawõetud, ning Jumala targa nõuu järele, lasti teda ilma süita nuhtlust kannatada, et tema oleks, kui kannataja taewa läinud ning närtsimata krooni kõige heldema Jumala käest wastu wõtnud."

Issand auustas waga Warlaami andega tulewaid asju ette ära teada ning imetegusiid teha. Tema kuulutas Nowgorodi würstile ette, et temal saab poeg sündima, tegi palju imetegusiid, ning andis haigetele, kes tema juure tulid, terwit. Täna pääwani peetakse Nowgorobis risti rongi käimisega ühe sündinud asja mälestust, mis waga Warlaam ette kuulutas. Ükskord juhtus tema piiskopi juures olema. Kui ta piiskopi Jumalaga jättis, siis kutsus piiskop teda nädala pärast jälle enese juure. Waga Warlaam kostis: „kui see Jumala tahtmine on, siis tulen ma saaniga reede Peetri paastu esimesel nädalal.“ (See on ligi kaks nädalat pärast Melipühi). Ning selle öösel sadas nõnda sügaw lumi maha, et Warlaam saaniga omast floostrist Nowgorodi läks. Kõik said hirmu täis, kartes, et lumi orassed ära rikkub; aga Warlaam ütles, et see on Jumala arm, sest et lume sees külmu põllu ussid ära wõtab. Teisel pääwal, kui lumi ära sulas, leiti põlbude pealt palju põllu ussa, mis külmu oli ärawõtnud; ning wilja saak oli nõnda rohke, mis-

Jugust ammu seal pool ei olnud nähtud. Selle asja mälestuseks sai juba siis risti rongikäimine esimesel Peetri paastu reedel katedraal kirikust Gutõnskij kloostris seatud.

Waga Warlaam elas kaua aega Gutõnskij kloostris, suri rahu sees ära, ning sai munga wendadest ja kõigist Nowgorodi kodanikudest taga leinatud. Enne oma surma kutsus ta munga wennad oma surma woodi juure, andis neile wiimsed õpetused, õnnistas neid ning jättis kõiki rõõmsaste Jumalaga. Tema pani kloostris ülemaks ühe munga nimega Antoniuuse; „mina jätan teile igumeniks Antoniuuse“; ütles tema, „kes Konstantinopolist ja püha paikadest on tagasi tulnud ning sellisamal tunnil siit mitte kaugel ei ole.“ Ning tõeste, sellisamal minutil tuli Antonius, kes reisis oli tagasi tulnud, waga Warlaami kelliasse ning jõudis weel tema käest õnnistust wastu wõtta.

Waga Warlaam suri 6. Nowembril 1243 aastal ära. Tema matmisele tuli ütlemata hulk rahwast kofku, ning sest ajast kunni täna pääwani jagatakse tema mälestuse pääwal rohkestest waestele andid. Warsti pärast waga Warlaami surma, hakkasid haiged tema kiristu juures terwist leidma; ka mitme muu imeliku ilmutamise läbi näitas ta oma hoolekandmist oma sündimise paiga ning temast asutud kloostris eest üles. Jseäraniis tähele panemise wäärt on järgmine lugu. Üksford walmistas üks kiriku teener, nimega Tarasius, kirikus küinlaid, hommiku Jumala teenistuse tarwis. Häkitselt nägi tema, et kõik küinlad ise enesest põlema hakkasid, ning kirik wiiroki suitsu täis sai; pärast seda tõusis waga Warlaam omast kirikust ülesse ning hakkas walju häelega Nowgorodi linna eest paluma

ning ütles: „pööra ära, oh, Issand, oma viha selle finatse linna pealt!“ Ohmatanud Tarasius langes filmili maha, aga waga Warlaam tõstis teda ülesse ning ütles: „ma tahan sulle seda häda näidata, mis Issand suure Nowgorodile tema ülekohtu pärast walmistab. Mine üles kella torni ja waata, mis sündima saab.“

Tarasius läks ning nägi, et Ilmeni järwe laened kõrgele tõusewad ning linna ärauputada tahtwad. Suure hirmuga tuli ta kiriku tagasi ja kuulutas püha Warlaamile seda, mis ta oli näinud. Waga mees hakkas jälle paluma ning saatis uueste Tarasiuse kella torni vaatama. Tarasius nägi inglid, kes tuliseid noolesid inimeste peale heitsiwad. Kui tema ka seda waga Warlaamile teada andis, siis hakkas Warlaam jälle filma weega Jumalat paluma ning pärast ütles Tarasiusele: „meie Walitseja Jumalasünnitaja ning kõige pühade palwete pärast, on Jumal Nowgorodi linna wee uputusest peastnud, aga kolm aastat saab tema sees inimeste kätt olema.“ Kui Tarasius kolmat korda sai kella torni saadetud, siis nägi tema hirmsat tule pilwet, ning Warlaam kuulutas temale, et pärast kolme aastast katku saab Nowgorodis hirmus tule kahju sündima. Pärast neid nägemisi, heitis püha Warlaam jälle oma kiristu, ning küinlad kustusid ära. Kõik need ettekuulutamised läksid warsti tõeks.

Selljamal päewal on ka püha Pauluse (Pawli) Konstantinopoli ülemapiiskopi mälestus, kes neljandal aastafajal õige usu eest palju kannatas, kui teda Ariuse wale õpetuse pidajad tagakiusasid.

7. Nowembril pühitseb Rogudus püha kannataja Jeroni mälestust, kes Dioflitiani ajal äratapetud sai; waga Laatsaruse mälestust, kes Kalilea mäel üksikut elu elas ja ka püha Teodoti (Weodoti) kõrtsmiku mälestust. Tema elu waata 18. Mai kuu pääwal.

Püha Peaingli Mikaeli ja teiste ilmaihuta wägede fogu.

8. Nowembril.

Sell pääwal pühitseb Rogudus püha inglite ning kõigeenamast püha peaingli Mikaeli mälestust, keda tema taewa wägede ülemaks nimetab.

Üks neist ülematest inglitest, Koidu täht (Jes. 14, 12), sai kõrkust täis ning wedas oma langemisega hulga teisi waimusid Jumala walitsuse alt ära; aga kõik teised inglid, kes püha peaingli Mikaeli all olid, jäid Issandale truiks, teeniwad Teda ning laulwad Tema auu.

Jumala foguduses on seitsme ülema ingli nimed teada, kes alati Issanda auujärje ees seiswad; igal ühel nende seast on oma iseäraline teenistus. Nõnda nimetab Jumala sõna püha peinglit Mikaeli taewa wägede ülemaks ning sõdiaks pimeduse waimude wastu, sellepärast saab tema ka maalitud: oda käes ning tallab sadanat oma jalgude all. Peaingel A = b r i e l on püha kirja õpetuse järele, Jumala jalaja

asjade kuulutaja; R a w a e l haiguste arstija; U r i e l — hingede walgustaja; S a l a w i e l — paluja Jumala ees; J e g u d i e l — Issanda auustaja; W a r a h i e l — Jumala õnnistuse jagaja; J e r e m i e l — hea mõtete andja, mis hinge Jumala poole tõstwad.

Kõik inglid on inimeste kaitsjad, ning Rogudus saadab omad palwed nende poole, „et nemad meid oma waimuliku auuliibadega kaitsesid ja hädast peästaksid.“

Dige usu Rogudus usub, et igal ühel tema lapsel on kaitsja ingel, kes tema eest Jumalat palub, teda hea tegudele juhatab, temale wagad mõtted saadab ning tema pärast kurb on, kui ta pattu teeb ning Jumala käsud äraunustab. See uskumine on Kristuse Gnese sõnade peäl põhjendud, Kes laste peale näidates, oma jüngrite wastu ütles: „Katske, et teie mitte üht neist sinatsist pifuskesist ära ei põlga; sest mina ütlen teile, et nende inglid taewas alati näewad minu Issa palet, kes taewas on. (Matt. 18, 10.)

Palwe sees kaitsja inglile meie ütleme: „Oh püha ingel, kes Jumalast mulle oled antud, peasta mind igast hädast ja kurbdusest ja juhata alati kasulikuisi asjadest järele mõtlema.“ Wiimaks, kirikus, iga Liturgia ajal palume meie Jumalalt rahu inglit, ustawat juhatajat ja meie hingede ja ihude kaitsjat.

9. Novembril pühitseb Rogudus püha martrite Dnesiwori ja Borwiriuse mälestust, kes Dioklitiani

walitsuse ajal kannatasid; waga Matrona mälestust, kes 75 aastat kloostriis waewanagemises elas ja waga Weoftisti (Teoftisti) Lesbianlase mälestust, kes 35 aastat ühe tühja mere saare peal palwes ja waewanagemises elas.

10. Novembril peetakse Olimpi, Rodioni, Grastuse, Sosipaatri, Kwartuse ja Tertiusse mälestust, kes seitsmekümne apostlite feast olid, ning kellest waga pisut teada on; sell päawal on ka püha martri Drestuse mälestus, kes Tiana linnas, Kappadokia maal, arstiks oli. Tema sai Dioklitiani walitsuse ajal risti usu pärast kohtu ette kutsutud, kannatas raskest piinamised ära ning sai wiimaks ühe hullu hobuse selga kinni seutud, kes tema ära waematud ihu kaua aega laanesid ja metsasid mööda wedas.

Waga Weodori Studiti elu.

11. Novembril.

Püha Weodor (Teodor) sündis Konstantinopoli linnas rikkast ja suurt sugu wanematest; nemad kaswatasid teda jumalakartuses ning õpetasid temale palju kasulikuid õpetusi. Sell ajal walitses keiser Konstantin Koproimus, kes püha kujude auustajaid taga kiusas. Weodori wanemad langesid taga kiusamise alla ning põgenesid kloostri.

Pärast Koproimini ning tema poja surma astus

aunjärje peale selle wiimse lest proua, Irina, oma noore poja Konstantiniga. Tema walitsuse ajal, 787 aastal, sai Nifea linnas seitsmes kõigemaapealne sinod kokku kutsutud; selle sinodi peal sai püha kujukude waenlaste wale õpetus awalikult ärabeidetud ja püha kujukude auustamine heaks arwatud. Weodori onu (isa wend) püha Platon, kes ka seitsmendama kõigemaapealse sinodi peal oli, andis Weodorile ning tema wendadele nõuu inimeste seast ärapõgeneda ning kõik oma elu Jumalale pühitseda. Nemad läksid kõik seltsis üksikut kohta otsima ning jäid ühte ilusasse kohta, mäe peale paksu puustikku, puhta wee hallika kaldale, elama. Seda kohta kutsuti „Sakudian.“ Siin ehitasid nemad kiriku püha apostli Joannese, Jumala sõna õpetaja (Teologuse), mälestuseks. Nende juure tulid ka teised jumalafartlikud inimesed elama, ning warsti tõusis senna flooster, kus Weodor ennast mungaks pühitseda laskis; tema wennad olid juba enne munga põlwe heitnud.

Weodor täitis hoolega munga elu kohusid, elas kõige katinamat elu, tegi wäsimata tööd ning oli wäga alandlik. Tema, kes juurt sugu wanemate laps oli, ning rikkuses ja ihu ellitamises üleskaswatud sai, tegi ennast kõikide teenriks, lõhkus puud, kandis wet ja kiva; tegi õue ajas tööd. Töö wähe aja pruukis ta Jumala sõna lugemise tarwis. Püha Platon tahtis floostri walitsuse tema kätte anda; Weodor seisis kawa selle wastu, aga wiimaks pidi kõikide munga wendade ihaldamisele järele andma. Tema walitses targaste floostri üle ning oli kõigile munga elu seaduste täitmises eesmärgiks. Aga mitte üksipäinis floostri ei olnud temale seatud õiget usku finnitada.

Kui Irina poeg, Konstantin, täie-ealiseks sai, siis lükkas ta oma ema (Irina) walitsuse asjust kõrwale, aga ise andis ennast paha imudele ning unustas risti usu seaduse ära. Tema lahutas ennast oma abikaasaga ära, fundis teda wägise ennast nonniks pühitsema, aga ise astus oma ligidalt sugulasega abielusse. Püha patriarh Tarasius ei õnnistanud seda ülekohtust abielu, aga ometi leiti üks preester, nimega Jofep, kes kuninga äralaulatas, ehk küll see patriarhist ära keeldud sai. Ehk see küll üks suur üle kohus oli, siiski ei lausunud patriarh sest sõnagi, kartes, et sest kogudusele midagi uut häda ei tuleks. See tema järele andmine oli kogudusele suureks kahjuks, sest mitmed hakkasid kuninga wiisi tegema: wäe ülemad ning kuninga nõuandjad hakkasid endid oma abikaasadega lahutama, panid neid kloostritesse kinni, ning astusid teistega, mõni kord ka oma ligidalt sugulastega, abielusse. Niisugune risti usu seaduse rikkumine kurwastas wäga Weodorit. Tema kuulutas julgeste, et kuningas peab kogudusest wälja lükkatud saama ning kirjutas sellest teiste kloostritele.

Kuningas mõtles esite kawaluse ning lahke ümberkaitsmisega kange munga mõttid pöörda. Tema käs kis oma prouat Weodorile kallid kingitused saata ning temalt eespalwid enese ning oma pere eest paluda; aga kuningas kingitused said tagasi saadetud. Siis mõttis kuningas teereisi ette, ning meelega tegi, et oli tarwis Weodori kloostri mõõda minna, lootes, et kui kloostri ülem munkade kombe järele, temale wastu tuleb, siis wõib tema lahke sõnadega ning peälekaimisega tema mõttid pöörda. Aga Weodor ei läinud mitte kuningas wastu wälja ning ei teinud

Kloostri wärawidki kuninga teenritele lahti. Siis saatis wihastanud Konstantin Weodori, ühes ühe- teistkümmne mungaga, Tessalonnika linna wangi põlwe. See wangi põli kestis wiis aastat. Aga Weodori kindlus leidis ka järeikäijad. Mitmes kloostris sai kuninga Kogudusest wälja-lükkamine kuulunud ning mõningad mungad kannatasid selle eest ka tagakiusamist.

Pärast Konstantini surma sai Weodor oma kloostri jälle tagasi saadetud. Irina, kes jälle auu- järje peale astus, wöttis teda Konstantinopolis auu- faste wastu. Siin palus kuningana Weodorit — Studiti kloostri walitsuse oma kätte wõtta. See klooster, mis üks waga Roomlane, nimega Studius, oli mahajätanud, sai Kopronimi walitsuse ajal tühjaks tehtud.

Weodori ümber tuli jälle ligi tuhat munga wenda kocku. Weodor andis neile kloostri seaduse, mis Studiti seaduse nime all teada on. Selles seaduses said need reeglid, mis Basilius, see suur, oli kir- jutanud, uueste finnitud. Munkadel ei olnud luba omale warandust korjata; kõik tööd pidid munkadest enestest tehtud saama; nemad pidid kõik omad mõtted igumenile awaldama.

Irina walitsuse aeg ei kestnud kaua. Tema käest wöttis walitsuse ära üks mees, nimega, Nikihwor, kes Kogudusest wälja lükkatud preestri Josefpile, kuninga Konstantini laulatajale, jälle preestri ametit andis. Nikihwor hakkas Weodorit, wana Platoni ja kõiki Studiti kloostri munga wendafid taga kiusama. Nemad kõik said ühe saare peale, mis linna ligidal oli, wangi põlwe saadetud. Säl kuningas teades, et püha Weo- dorit kõik auustawad, püidis teda oma poole pöörda

ning ükskord, kui kaugele sõtta läks, kutsus teda enese juure. Aga Weodor ütles tema wastu: „sina kuningas, oleksid pidanud enne sõtta minemist, kust sa enam tagasi ei tule, omad pattud kahetsema.“ Püha Weodori ettekuulutamine läks tõeks; kuningas sai sõjas äratapetud. Tema poeg ei walitsenud kuigi kaua. Uus keiser Mihail lastis Weodori wangi põlwest lahti; aga ka Mihail sai warssi oma wäepealiku Leo Armenlase läbi auujärje pealt ära lükkatud. Leo walitsuse ajal tõusid uued tagakiusamised.

See keiser oli püha kujude waenlane. Oma walitsuse hakatusel kutsus ta kiriku teenrid kokku ning kuulutas, et kõik püha kujude auustajad wõerajumalate teenrid on. Ilma asjata püüdsid patriarh ning püha Weodor selle wastu rääkida; ilma asjata seletatiwad nemad, et kui inimesed püha kujude ees paluwad ning neid auustawad, siis ei kumarda nemad mitte kujusid, waid Issandat, kes seal on üles maalitud, ehk annawad auu Tema pühadele. Kuningas ütles wihaga Weodori wastu:

— Mina tunnen sind, siina oled rijakas, uhke ja kangekaelne inimene; aga ära unusta ära, et ma kuningas olen ning wastupanijat kangeste nuhtlen. Patriarh ning kõik teised ei lausunud hirmu pärast sõnagi, aga Weodor ütles rahulikult:

— Sina oled kuningas, aga sull ei ole meelewalda kiriku asjade üle kohut mõista ning neid teifiti pöörda; sina oled wägew ilmalikkuis asjades, aga kiriku asjades pead sa sõna kuulma.

— Kas siis sina mind Rogudusest wälja lükkata wõid, hüidis wihastanud kuningas.

— Mitte mina, kostis waga Weodor, — waid

püha apostlite ning püha isade suusõna õpetused lahutamad sind Rogudusest ära, kui sina mitte tema seaduste alla ei taha heita; aga kui sa tahad tema siisse jäeda, siis kuule patriarhi ning sinodi seadmisi.

Kuningas läks vihaga koosolekult ära. Teisel päeval tuli linna ülema läbi käsk wälja, et ükski ei tohi usu asjadest aru pidada, waid kõik peawad selles kuningaga tahtmise alla heitma. Kui saadikud seda käsku Weodorile kuulutama tulid, siis ütles ta nende wastu: et ei oleks mitte õige olnud nende sõna rohkem, kui Jumala sõna, kuulda, ning et tema on walmis ennemine oma keele lastma wälja lõigata, kui wait olla siis, kui tarwis on õiguse eest seista. Tema noomis kuningat endist wiisi, kinnitas nõtru, trööstis kurba patriarhi, temale meele tuletades, et palju on wale õpetusi ning segadusi olnud, aga Issand, kes oma Rogudust kaitseb, ei ole mitte teda kõikuda lastnud. Patriarh Nihwor seisis kindlaste õiguse eest, mispärast ta ametist lahti lastud sai ning pidi teiste piiskopidega wangipõlwe minema.

Pühad kujud said igal pool teatud ja ära häwitud. Weodor näitas awalikult oma meelehaigust selle ülekohtu wastu; tema käis pühade ajal auulisel wiisil ristirongiga oma kloostri ümber, püha kujusid kandes ning waljuste Issanda auuks lauldes: „Meie kumardame So kõige puhtama kuju ette.“ Kuningas saatis wiimaks Weodori Apollonia maale wangi põlwe. Aga, et ta ka seal rahwast õpetas ja Leo ülekohtu oma kirjade läbi noomis, seepärast sai ta ühte teise kaugemasse paika saadetud. Palju häda kannatas tema selles seitsmeaastasest wangi põlwest, aga ükski asi ei wõinud tema kindlust kõigutada. Kui teda ühest

Kohast teise saadeti, siis ütles tema rahulikult: „minul ei ole maa peal pärist elu kohta, mul on üks kõik, kuhu mind saadetakse, — Sumal on igas paigas; aga igal pool, kus ma olema saan, ei taha ma mitte wait olla siis, kui tarwis on õiguse eest seista.“ Tasanduse ja kannatuslega kandis ta kõik waewa ära; kuningas käskis teda kitsas ja niiskes wangi tornis kinni pidada ning niipalju, kui võimalik, waewada; seal nägi ta palju häda ka haigusest. Mõnikord ei toodud temale mittu päewa järestikku peaaegu midagi süüja; aga ka selle kehwa toidu andis ta oma ustawa jüngri Nikolausele*), kes alati temaga oli. Waga Weodor oli ise sellega rahul, kui wõis walmis pühitsetud andeid saada ning Sumala armu wastu wõtta. Inimene ei ela mitte ükspäinis leiwast,“ ütles tema, „saagu Issanda ihu minu hinge ja ihu toiduks olema.“

Pärast Leo Armeenlase surma, sai Weodor wangi põlwest lahti lastud. Uus keiser Mihail, kes küll ka püha kujukude waenlane oli, ei arwanud tagakiusamist heaks, ning laskis wangid ja isamaalt ära saadetud inimesed priiks. Püha Weodor ning patriarh maenitsetid kuningat wale õpetuse maha jätta, aga keiser kuulutas, et tema oma pea linnas mitte kujukuid pruukida ei lase, ehk ta küll kedagi tema mõtete ning usu pärast tagakiusama ei hakka. Seepärast ei läinud Weodor Studiti kloostri mitte enam tagasi. Tema põgenes esiti oma jüngritega Kristentia maale, aga pärast Herjonessi, kus ta 57. oma elu aastal ära suri. Kui inimesed tema haigusest teada said, siis

---

*) Waga Nikolaus usu tunnistaja oli pärast Studiti kloostri igumeniks ning kannatas palju töö eest. Tema mälestus on 4. Webruaril.

tulid palju teda vaatama, kõik armastasid teda selle eest, et tema sees kõikumata kindlus taseanduse, lahke meele ja alandusega ühendud olid. Nähes, et teised tema woodi ümber nutwad, hakkas ta ka ise nutma; armastuse ning haledusega jättis ta kõiki Jumalaga, õnnistas kõiki ning käskis hinge lahkimise palwid lugeda. Taweti laulu lugemise ajal, mis nõnda hakkab: „Wäga õntjad on need, kelle elu tee on ilma laitmata“ (Paul 119), läks tema hing Issanda juure. See oli 826. aastal.

Wana aja jutustamine ütleb, et sellsamal pääwal ning tunnil olnud püha Hilarion omas aeas töö- ning häkitselt kuulnud ühte imeilusat laulmist. Tema on üles taewa poole waatnud ning ütlemata suurt inglite wäe hulka näinud, kes walges riides ning hiilgawa paledega olnud. Oli arwata, et nemad kedagi wastu wõtsid. Püha Hilarion langenud hirmu pärast filmili maha ning kuulnud ühe heäle ütlemat: „Waat Weodori, Studiti kloostri igumeni hing, kes tõe eest palju on kannatanud, läheb taewa wägede saatmisel, auuga taewa.“ Hilarion rækinud sealsamas selle nägemise ülesse ning juba pärast püha Weodori furmast teadus tuli.

Püha Weodor tegi oma elu ajal tihti oma palwete läbi haigused terweks ning ka tema firstu juures sündis palju imelikuid asju. Temast on palju õpetlikuid kirjasiid ning nende seas ka waimulikuid laulusid järele jäenud.

Sellsamal pääwal on ka püha martrite Miina, Wiktori ja Wikentiuse mälestus. Esimene — Miina

oli sõja mees ning sai Dioflitiani walitsuse ajal Egiptuse maal usu pärast äratapetud. Wiktor, — ka sõjamees, kannatas Antonini ajal Itaalia maal. Üks noor ristiusu neitsikene, kes tema kannatamise juures olnud, on häkitselt näinud kaks krooni taewast maha tulewad. Tema on suureheälega kannataja usu wõitlemist kiitma hakkanud ning ise temaga kannataja surma kõlblikuks saanud.

Püha Wikentius, diakon, on Dioflitiani ajal Hispania maal, Walentsia linnas usu pärast ära tapetud.

Püha Joannes, Armuline Aleksandria patriarh.

12. Nowembril.

Püha Joannes, keda Armuliseks hüiti, elas seitsmendamal aastasajal, ning oli Küüpruse saare würsti Epiwaniuse poeg. Kui ta 15 aastat wana oli, siis nägi ta üksford ühte imeilusat neitsit unes, kelle pea peal õlipu lehtedest kroon oli. See neitsi ütles tema wastu: „mina olen Suure Kuninga wanem tütar; kui sa mind saad teenima; siis tahan ma sinule Tema käest suurt armu paluda; sest ei ole kedagi wägewamat mind: mina olen Sumala Gnese taewast maha toonud ja Teda inimese ihu sisse ehitanud.“ Joannes mõistis, et see Suure Kuninga wanem tütar on armuheitmine; et see on kõige suurem heategu,

ning et ristiniimene, kes Jumala armu peale loodab, peab ligemise peale armu heitma ning oma Õnistegia wiisi järele tegema, kes alati inimeste wastu armuline on, kellepärast Ta taewa on maha jätnud ja piinamised ning surma ärakannatanud. Kõige oma elu aja pidas ta seda imelikku nägemist meeles; tema oli armuline ja helde, andis ekfitused andeks ning ei mõistnud ialgi kedagi hukka.

Noores põlmes olid Joannesel naene ja lapsed, aga warsti jäi ta leseks, jättis maailma maha ning pühitsetes oma elu palwe ning Jumala pärast waewa nägemisele. Tema sai Aleksandria patriarhiks walitsetud. Kuu aega ei tohtnud tema seda suurt ametit oma peale wõtta, aga wiimaks pidi ta kuninga ning rahwa ihaldamisele järele andma. Tema täitis suure hoolega seda uut ametit, seisis kindlaste õige usu eest wale õpetuste wastu, aitas waesid, kuulas kannatlikult kõikide häda kaebused läbi, kes tema juure tulid, ning trööstis neid oma osawõtmise ning hea nõuuga.

Warsti pärast seda kui ta patriarhiks sai, kutsus ta kiriku teenrid oma juure ja ütles nende wastu: „minge käige kõik linn läbi ning kirjutage kõikide minu isandate nimed ülesse.“

— „Kes on siis sinu isandad, waimulik isa?“ küsivad kiriku teenrid imekspanemisega. „Sandid ja waesed,“ kostis püha Joannes, „nemad on minu isandad, seepärast, et nemad wõiwad minu hinge peasta, ning teda igaweste kodadesse wiija.“ Patriarhi käsu järele, sai ligi 7000 santi üles kirjutud, kellele tema sest ajast saadik iga päew toidust andis. Sell ajal wõtsid Persia rahwas Siria maa oma

alla ning põletasid Jerusalemma linna ära. Joannes saatis õnnetu Jerusalemma kodanikkudele helbed anded ning ostis palju wangisid Persia rahwa käest lahti.

Et temal väga palju talitust oli ning aega ei olnud iga pääw kõiki, kes temaga rääkida tahtsid, wastu wõtta, seepärast seadis ta seks kaks pääwa nädalas, — keskädala ja reede. Kiriku ukse juures istudes, wõttis patriarh kõiki wastu ning püüdis hoolega kõikide hädad tähele panna. „Minul on alati wõimalik ilma keelmata mo Jumala ette astuda,“ ütles tema, „mina kõnelen temaga palwe läbi, palun temalt kõik seda, mis mull tarwis on; seepärast pean ka mina oma ligimisele wõimalik tegema minuga kokku jaada, et tema omad hädad ja ihaldamised mulle teada annaks. Meie peame need sõnad meeles pidama: „mis mõeduga teie mõedate, seega peab teile jälle mõedeta ma (Matt. 7. 2.). Selle päewa, mill Joannes kedagi aidata ei saanud, arwas ta kautatud olewat.

Mõningad arwasid patriarhi suurt heldust temale süüks, kartes, et tema warandus otsa lõpeb, aga patriarh lootis kindlaste Jumala peale, kes armulisi aitab; ning tõeste, ehk tema küll rohkestes andeid wälja jagas, ei tunnud ta kõige see juures ialgi puudust. Issand juhatas häid inimesi omad armu anded tema kätte tooma: tema kätte toodi raha, mis waestele pidi jagatud saama; ning tema warandus, mis mõni kord väga kahanes, tõusis sagedaste korruga suureks. Armu andede jagamise juures, küsisid ükskord tema abimehed temalt, kas peab kõikidele santsidele andma, kes armu andeid paluma tulewad, sest mõned nende seast näitsid puhtaste riides olewat. Patriarh

hostis: „Kui meie Kristuse sulased oleme, siis peame meie nõnda tegema, kuidas Kristus käskis, mitte inimeste wahel wahet tegema, ega nende elu järele küsima, kes abi paluvad. Meie anname mitte eneste, waid Kristuse omast. Aga kui teie mõtlete, et meie warandusest niipalju armu andeid jagada ei wõi, siis ei taha mina mitte teie nõdra usu osaliseks saada, waid usun, et kui ka kõige maailma wafesed Aleksandriast abi saama tuleksid, ka siiski ei saaks Jumal kiriku warandust lastma otja lõppa.“

Joannes ise pruukis oma enese ülespidamiseks koguni pisut, et rohkem oleks olnud waestele anda. Tema mõistis ka teisi armu tegudele kihutada. Ükskord, kui ta haigete majasid waatama läks, wõttis ta ühe piiskopi, nimega Troili, kes rikkas ning kitsi inimene oli, feltsi. Patriarh palus teda haigetele natuke raha jagada. Troilil oli häbi wastu rääkida, ning warsti jagas ta ligi 30 litrat kulda ära; aga pärast, kui ta koju tagasi läks, oli temal ärajagatud rahast nõnda kahju, et ta kurbusest haigeks jäi. Kui Joannes sellest kuulda sai, siis läks ta tema juure ja ütles: „mina tõin sulle selle raha tagasi, mis ma haigete majas sinu käest wõlgu wõtsin; siin ta on: aga kirjuta mulle oma käega, et sa selle tasumise, mis sa tema eest oleksid wõinud saada, mulle lubad.“ Patriarh tahtis nende sõnadega Troilile õpetust anda ning need püha kirja sõnad meele tule-
tada: „kes waeke peale armu heidab, see annab wõlgu Jumalale,“ aga Troil sai ükspäinis rõõmsaks, et oma raha jälle kätte saab.

Patriarh palus kangeste piiskopi parandamise pärast Jumalat ning Issand saatis Troilile teisel

öösel ühe lunnastliku unenäuu. Tema nägi ühte imeilusat maja, kelle peale oli kirjutud: „see on Troili koda ja igawese hingamise paik.“ Seda taewa koda nähes, mis temale walmistaks, sai ta wäga rõõmsaks; aga warsti kuulis ta healt, kes selle pealkirja ära kustutada käskis; ning sellsamal minuti! ilmus teine pealkiri; „selle koja on Joannes, Aleksandria patriarh 30 litra eest Troili käest ostnud.“ Piiskop ärkas fuures hirmus unest ülesse, südamest kahetsedes, et ta oma taewa koja oli ära kautanud. Tema hakkas oma pattu tundma, kahetses oma waraahnuse pärast ning sai sest ajast heldeks ning armuliseks.

Joannes andis neile andeks, kes tema wastu olid ekfinud ning ise palus alandlikult andeks-andmist nende käest, keda ta kogemata oli juhtunud pahandama. Tema oli ise enese wastu wali, aga teiste wastu pehme ning wäga ettewaatlik ligemistele süid mõistma. Tema ütles sagedaste: „ärge mõistke teisi hukka, meie näeme ükspäinis paha tegu, aga patuse salajat kahetsemist ning kurbdust, mis meie eest warjul on, ei näe meie mitte.“

Üksford pühade ajal, kui ta Jumala teenistust pidas, tulid temale need Onnistegia sõnad meele: kui sina oma ande altari peale tood, ja seal so meele tuleb, et sinu wennal midagi on sinu wastu, siis jätta senna oma anne altari ette, ja mine, ja lepi enne oma wennaga ära, ja siis tule ja too oma anne. (Mat. 5, 23. 24.). Siin tuli temale meele, et üks kiriku teener tema trahwimise läbi kurwastud on, mis küll õiguse pärast tema peale pandud sai, ning et temal enesel ammu

tahtmine on selle kiriku teenriga kõnelda. Patriarh saatis waarsti tema järele, kumardas tema jalge ette maha ning palus temalt andeks. See püha Joanneese alandus ning tasandus tegid kiriku teenri südame nõnda haledaks, et ta ise põlwili maha langes ja oma süid kahetsedes filma wet walas.

Joannes pidi Persia rahwa peale tulemise ajal Aleksandriast ärapõgenema. Tema läks Konstantinopoli oma isamaalt, Küüpruse saarest, läbi. See peal oli temal üks nägemine ning tema kuulis ühte healt enese wastu ütlemat: „Kuningate Kuningas kutsub sind Enefe juure! Joannes, mõistes, et tema surma tund ligi on, jäi Küüpruse saarde, Amawunti, valmistas ennast surma wastu ning heitis rahulikult hinge. Tema wiimsed sõnad olid: „Mina tänan sind, Issand, minu Jumal, et Sa mind oled kõlblikuks teinud kõik Sinu oma Sulle ära anda; midagi ei ole mina sellefinatse maailma rikkusest alles hoidnud, kui üksnes kolmas jagu hõbe tükki; ka selle käsin ma waestele anda.“ Püha patriarh sai sellesjamas linnas, püha Tihoni kirikus maha maetud.

Püha Joanneese Krisostomuse mälestus.

13. Nowembril.

Püha Joannes Krisostomus, kuulus Niisti kogu-
duse õpetaja, sündis 354 aasta ümber, Antiohia linnas. Tema isa, wäepealik Sekundus, suri juba siis ära, kui Joannes pisikene oli, ning ema, Annusa,

kähe kümne aastane lesk, ei tahtnud enam teist korda abielusse heita, vaid püüdis üksnes oma poja kasvatamise eest hoolt kanda. Tema valitses targaste oma kadunud mehe juure vara üle ning sai kõigist tema waga elu pärast auustud. Selle aja tuttav tark, Livanius, tema heategudest kuuldes, hüidis: „misfugusid imewäert naesi mõis risti rahwa seas leida!“

Kui Joannes juuremaks sai, siis õppis ta selle sama Livaniuse juures kõne kunsti, ning jõudis selles kunstis nõnda palju edasi, et Livanius imeks pani. Livanius luges juure rahwa kogu ees oma noore kooli õpilase kõnet, ning kui teda mõne aasta pärast küsiti, keda ta oleks oma asemele teiste õpetajaks walitsenud, siis kostis tema: „mina oleksin enese asemele Joannese pannud, aga risti rahwas on teda meie käest ära wõtnud.“ Pärast seda õppis Joannes weel kaua aega ühe teise selle aja kuulsa targa juures wilosohwiat, (maailma tarkust) ning oli ka selles õpetuses teraw ja hoolekas õppima. Pagana tarkuse õppimine ei pöörnud teda risti usu õpetusest kõrwale. Kui Joannes oma õppimise oli lõpetanud, siis mõtles ta ilmliku ametisse astuda, hakkas ilmlikkuid seadusi õppima ning kohtu asju talitama, mis tema hooleks olid ustud. Tema seltsimeeste kombes hakkasid ka tema külge: mõne aja wõttis tema maailma rõõmust osa, käis teatris ning paganate pidudel; aga see ei kestnud mitte kaua: Tühjad asjad ning rõõmu pidamised ei wõinud seda hinge täita, mis tõe äramõistmise tarwis oli loodud. Joannes warssi mõistis seda; muutis oma elu wiisiks, hakkas hoolega püha kirja õppima, püüdis ükspäinis waga inimestega kokku saada, kelle käest tema oleks head õpetust saanud;

ning armastusega Jumala vastu täidetud, pruukis ta suurema hulga aega palwe tarwis.

Kui püha Meletius, Antiohia piiskop, Joanneseft kuulda sai, siis püidis ta temaga tutwaks saada ning sagedaste kutsus teda oma juure. Ehk küll Joannes sell ajal juba 25 aastat wana oli, ei olnud tema siiski weel ristitud. Wanal ajal oli palju inimest, kes ennast enne täit iga ristida ei lasknud, osalt seepärast, et ei arwanud endid selle tarwis kõiblikud oledad, osalt seepärast, et ristitud inimesed ei wõinud paganate koolides käija, kus kõik tarwilikud asjad said õpetud. Püha Meletius ristis Joannese ära ning õpetas teda risti usku tundma.

Pärast püha ristmise vastu wõtmist, hakkas Joannes weel suurema hoolega oma elu tähele panema ning püidis, nõnda kui risti inimese kohus on, elada. Tema elu lugude kirjutaja jutustab, et tema ei ole sest ajast ialgi wannet pruukinud, ei walestanud, ei keelt peksnud, ei ligemisi pilkanud. Armastus Jumala vastu ning ihaldamine kõik oma elu Temale pühitseta, hakkas ikka rohkem ja rohkem Joannese südames juurduma; tema ihaldas munga põlwe astuda ning oma sõbra, Basiliusega feltsis, maailma maha jätta; aga ema palwete ning filma pisarate pärast jättis ta selle nõuu mõneks ajaks täitmata. Joannes ise jutustab, kuidas hea ema teda palus, teda mitte maha jätta. Kui ta temale kõik oma warase lese põlwe kurbduses sai ülesrækinud, siis ütles ta wiimaks filma weega tema vastu: „mo armas poeg! minu ainus trööst oli sinu peale waadata, sinu näust minu hingama läinud mehe elawat kaju tunda. Tuleta meele, et mina ei tahtnud mitte teist korda abielusse

heita ning mõerast sinu isa majasse tuua; et ma sinu warandust olen alles hoidnud, ehk küll sinu kaswatamise peale palju olen kulutanud. . . .

Kõige selle eest palun ma sinult ainust armu: ära jätta mind teist korda üksina põlwe sisse, ära ärata minu sees seda kurbdust jälle üles, mis natuke on waihinud, kannata minu surmani. Kui mina ära suren, ning sina minu luud kondid oma isa juure paned, siis mine kuhu tahad; aga niid ära tõmba Jumala wiha enese peale, oma emat kurwastuse sisse saates, kes ialgi sulle meele haigust ei ole teinud."

Joannes ei läinud mungaks ning sai Antiohia kiriku lugejaks (kõstriks) pandud. Aga pärast ema surma jagas ta oma wara maestele, laskis orjad priiks ning hakkas üksikut munga elu elama; aga kõige see juures käis ta oma ligimeste sõbradega, Basiliuse ja Weodoriga ümber. Wiimne hakkas mõne aja pärast jälle maailma armastama, ning siis kirjutas Joannes temale mõned maenitsuse kirjad ja palus teda jälle endist elu elama hakkata. Need kirjad, mis wäge ja elawat kõne kunsti täis olid, olid Joannese esimesed waimulikud kirjutused. Warsi pärast seda kirjutas ta raamatud *p r e e s t r i a m e t i s t j a w a i m u r õ h u m i s e s t*.

Ehk küll Joannes ühte waikest ning üksikut elu elas, siiski läks warsi kõne temast kaugele. Kui ta kuulda sai, et teda ja tema sõbra Basiliust tahetakse piiskopi ametisse panna, siis läks ta selle walitsemise eest ära ning põgenes ühte kloostri, mis mägedes, Antiohia ligidal oli. Tema elas seal neli aastat, ühe jumalakartliku wana mehe juhatamise all, kannatas

kõiksugu puudust, tegi kõige raskemat tööd ning püüdis kõigest jõust endised rikka elu harjumised ära võtta.

Jutustakse, et selles kloostris on Joannesele üks imelik nägemine olnud. Dösel ilmunud temale kaks ütlemata walguses hiilgawat meest. Joannes langenud hirmu pärast filmili maha, aga nemad on tema käest finni wõtnud ning teda ülesse tõstnud, ja üks neist on temale finni mäsitud kirja annud ning ütelnud: „wõta see kiri vastu. Mina olen Joannes, kes püha õhtu sööma ajal ennast Issanda rinna peale lastsin, ning sealt Jumalikuid awalduisi rüüpasin. Ka sinule annab Jumal tarkuse sügawust teada, et sina inimesi õpetuse hukkaminemata toiduga söödad ja nende suud finni sulud, kes meie Jumala seadust wõeriti seletawad.“ Teine mees, kes ennast apostli Beetruse ütles olewat, andis Joannese kätte wõtme ja ütles: „Jumal annab sinu kätte püha Roguduse wõtmed, olgu finni seutud igauks, keda sina finni seud, ja lahti peastetud, keda sina lahti peastad.“ Joannes langenud põlwili maha ning hüüdnud: „kes olen mina, et niisugust teenistust julgen vastu wõtta! mina olen patune ning kõlwatu inimene!“

Apostlid tõstnud teda ülesse ning ütelnud: „ole wahwa ja kindel ning täida seda, mis sind on kästnud; ära pane seda annet warjule, mis sulle Jumalast inimeste walgustamiseks ning kinnitamiseks on antud. Kuuluta julgeste Jumala sõna ning pea meeles, mis Issand ütles: ära kardada, ja piisike kardake, sest teie Issa heameel on teile kuningriigi anda. Ka sina ei pea mitte kartma, sest Issand tahab sinu läbi palju hingesisid walgustada. Sina pead tõe eest palju häda ning

tagakiusamisi kannatama; aga kannata kõik kindlaste ära, siis saad ja Jumala riigi pärijaks." Kui apostlid seda said ütelnud, siis õnnistanud noad Joannest ristiga ning läinud ära.

Joannese head teud, waimulik wõitlemine ning kõrge tarkus tegid tema nime kuulsaks, ning palju rahwast läis tema juures õpetust otsimas ning tõbede wastu abi palumas, sest Issand andis Joannesele wäge imetegusiid teha. Haigid terweks tehes, maenitfes Joannes neid waga elu elada. Ükskord ütles tema ühe tõbise inimese wastu, kes tema juure oli tulnud: „kui sina kõigest südamest usud, et Jumal wõib sind terweks teha, ning jätad oma patu teud maha, siis saad ja Jumala auu nägema.“

Üks teine kord palus üks inimene Joannest tema haige naese terweks teha. „ütke oma naesele, kostis Joannes, et Issand teeb teda terweks, kui ta oma tageduse ja orjade waewamise maha jätab ning waeste wastu armuliseks saab.“ Kui haige naene need sõnad kuulis, siis wõttis ta kindlaste nõuuks meelt parandada, ning sai sedamaid terweks

Kui Joannes neli aastat klostris sai elanud, siis hakkas ta weel suuremat waikust ihaldama ning läks ühe koopa sisse elama. Range paastumine ning kõige süguste puuduste kannatamine rikkusid tema terwise koguni ära, nõnda et tema pidi kahe aasta pärast Antiohia tagasi minema, kus püha Meletius teda diakoniks pani. Wie aasta pärast pühitses Meletius asemnik, püha Blawian, Joannese preestriks.

Kaksteistkümmend aastat oli Joannes Antiohias preestriks, ning tema pea amet oli jutlus. Mõni kord ütles ta kaks, kolm jutlust nädalas, ning tema

jutlused olid väga Antiohia rahwa meele pärast. Joannese elaw kõne tõmbas neid nõnda enese poole, et nemad suure hulga kaupa senna kiriku, kus Joannes jutlust ütles, kokku tulid ning tema sõnad üles kirjutasid; mõni kord, ka kirikus, hakkasid naad kangeste käsi lassutama, mõni kord said nemad tema sõnadest nõnda liigunud, et ärdaste nutma ja ägama hakkasid. Joannes seletas seda, kuidas risti inimese kohus on elada, maenitses neid elawat usku Jumala sisse eneste sees kasmatada, ning häid tegusid teha; iseäranis sagedaste rääkis tema mõnufaste waeste peale armu heitmisest. Mitte üks päinis risti inimesed, waid ka Juuda ning pagana rahwas, tulid hulga kaupa kiriku tema jutlust kuulma. Tutustasse et Joannes on esiotsa mõni kord niisugusid sügawa süuga jutlusteinud, millest õppimata rahwas mitte kergeste aru ei saanud. Ükskord on üks naene, tema jutlust kuuldes, kirikus walju healega ütelnud: „waimulik õpetaja Joannes, kuldsuu, sinu õpetus on sügaw, ning meie nõder mõistus ei wõi kõigest aru saada.“ Sest ajast saadik hakkati teda rahwa seas Krisostomuseks (kuuld suuks) hüidma, ning kogudus on selle nime alles hoidnud. Aga Joannes hakkas selle eest hoolt kandma, et tema jutlustest ka koguni arimata inimesed oleksid wõinud aru saada.

Kui Joannes kaks aastat oli preestri ametis olnud, siis tõusis Antiohias mässamine: rahwas, kes uute kroonu maksude pärast oli pahaseks saanud, lükkas keisri ja tema proua niferdud kujud maha ning suure kisa ja müraga wedas neid linna uulitsaid mööda. Aga kui rahwa wiha üle läks, siis pidi ta ahastuses oma meeletu teu wilja nägema. Warsti

hakati Antiohia rahvast nuhtlema ja piinama, linna ülemad panid kõiki, kes mässamisest olid osa võtnud, wangi torni kinni; nende warandused said pitseritega kinni pandud, ning hirm ja ahastus tuli kõige Antiohia rahwa peale. Suure hirmuga oodeti keisri Weodosiuse (Teodosiuse) mõistmist, kellele sest asjast sai teada antud. Siis wõttis elatand piiskop Blawian nõuuks ise Konstantinopoli minna ja kuninga ees armu paluda; ning Joannes, kes Antiohia linna jäi, oli ära kohkunud kodanikkude trööstjaks. Tema püüdis selle juhtumise läbi rahvast Jumala poole pöörda, õpetas neid kannatlikult hädad ära kanda ning Jumala armu peale loota.

„Kui Issand näeb, et meie Tema sõnast lugu peame,“ ütles tema, „ning ei põlga Tema juhatusi sell wiletsal ajal, siis saab Ta warsti meid oma hoole alla wõtma, meile rahuliku elu andma ning nüidse nuttu rõõmuks pöörma. Ristiinimene peab mõistlikum, kui uskмата rahwas, olema, peab lootusega tulewiku sisse waatama ning kannatlikult kõik wiletsused ära kandma, mis inimesele wõiwad tulla. Uskja on kalju peale kinnitud, ning mere laened ei wõi teda kõigutada. Oma kindluse poolest on tema üle kõige. Jätkem seepärast, mo armsad, ahastus maha. Meie ei wõi mitte oma peästmise pärast nii palju hoolt kanda, kui Jumal, kes meid on loonud.“

Hirmuga oodeti Antonias teadust keisri mõistmist. Joannes seletas rahwale oma jutluste sees, et ristiinimene peab kurja tegu rohkem kartma kui nuhtlust tema eest: et Jumala wiha on temale hirmsam kui surm, sest surm on igawese elu hakatus. Tema püüdis

oma kuuljate sees seda kristliku kindlust istutada, mis üksi wabadust ja priiust annab. —

üttele mulle, mis hirmuwäert asja on surmas? ütles tema, „Kas see, et tema find ruttu waike ja rahuliku sadamasse wiib?“

„Kuidas wõib see olla, et sina, kes selle ütlemata õnsuse osaliseks loodad saada, mis film pole näinud, ning kõrw pole kuulnud, ning inimese südamesse pole tõusnud, ei püia seda kätte saada, ja mitte ükspäinis ei püia, waid weel kardad? Eks siina ometi ei tea, et need, kes pattude sisse jäewad ehk nad küll elawad, on siiski surunud, ning need, kes õiglaste elawad, ehk küll surunud on, siiski alati elawad? Kes minu sisse usub, see peab elama; ehk tema küll sureb, ütles Kristus. (Joan. 11, 25.) Uskmata inimesed kartwad surma, seepärast et neil ei ole lootust ülestõusmise peale, aga sina, kellel see lootus on, kuidas wõid sa nende wiisi surma karta?“

„Kas sa tahad, et mina sulle ütlesin miispärast meie surma kardame“ rääkis Joannes edasi. „Seepärast, et meie mitte waga elu ei ela, ning et meil ei ole puhast südame tunnistust; kui seda wiga mitte meil ei oleks, siis ei wõiks surm meid mitte hirmutada; ning ei saaks meie rahu rikkuda, ei nälga, ei waranduse kautomine, ega ükski muu wiletsus, sest seda, kes wagaduses elab, ei wõi ükski niisugune asi rahutumaks teha. Kui keegi tema waranduse ära wõtab, — temal on warandus taewas; kui teda isamaalt wälja aetakse, siis läheb tema taewa isamaale, kui teda ahelasse pannakse, siis jäeb tema südame tunnistus ometi wabaks; kui ihu ära sureb, siis saab

ta jälle ülestõusma. Jäta siis nut surma pärast maha, ning nuta oma pattude pärast, et neid puhtaks pesta!"

Selle aja sees jõudis püha piiskop Wlavian Konstantinopoli. Kui ta Konstantinopoli tuli, siis näitis ta ehiotsja ükspäinuis filma weega oma kurbdust Antiohia kodanikude meeletu teu pärast üles, aga pärast hakkas ta kuningalt neile armu paluma, kes teda olid pahandanud; tema tuletas kuningale meele, et Issand alati inimestele head teeb, ja ka oma eesmärgiga õpetab eksitused andeks andma. Tema palus Weodosfiust üleannetumatele andeks anda, et see läbi Kristliku usu wägi auustud saaks, mis tema õiget wiha waigistada aitas. — „Sinu niferdud kujud said maha lükatud,“ ütles Wlavian, „aga sina wõid teised, weel auusamad, nende asemele üles panna. Kui sina nende eksituse andeks annad, kes sind on kurwastanud, siis saavad nemad sulle mitte wäsest, kullast ehk kivist, waid niisuguse kaju ülespanna, mis kõigist asjadest kallim on, mis inimese armastuse ning halastusega ehitud on. Niisuguse mälestuse samba saab sulle iga üks oma südames ülesseadma, ning sull saab niisama palju kujusid ehk mälestuse sambaid olema, kui palju maailmas on ning saab inimesi olema.“

„Aga kuningas, mina ei ole mitte ükspäinuis Antiohia kodanikude poolt seie tulnud, waid enne nende palumist, olen mina Issandast läkitud sulle ütlemä: kui teie inimestele nende eksitused andeks annate, siis annab ka teietaewane Issateie andeks. Teised saadikud toowad kulda ehk hõbedat, ehk teisi sarnatseid kingituisi, aga mina olen, suur kuningas, sinu ette

püha seadustega tulnud, neid sinu ette pannes, palun
 sind sinu Issanda wiisi armuline olla, Kes iga pääw
 meitest kurvastud saab, aga siiski meid oma annetest
 ilma ei jäta. Ära saada mo lootust mitte häbi sisse;
 ning ära lükka mo palwet ära." —

Keiser sai püha piiskopi sõnadest väga liigutud.
 Tema hakkas nutma ja ütles: „kui juba kõige maa-
 ilma Issand, Kes meie pärast taewast maha tuli,
 sulase näu Gesele peäle wöttis, ning nendest, kellele
 Tema oli palju head teinud, risti löödud sai, oma
 risti lööjate eest taewa Issat palus ja ütles: Issa,
 anna neile andeks, sest nemad ei tea,
 mis nemad teewad! siis muidugi ei wõi mina
 halastamata nende wastu olla, kes mind oma sarnast
 inimest on teutanud.“

Selle keisri armuliku mõistmisega läks Blawian
 Antiohia tagasi. Krisostomus kuulutas seda röömuist
 sõnumet umbest Baasa pühal rahwale ning seal juures
 ütles: „Teie wõtsite oma hinge karjatse wastu, uulitsaid
 tuledega ja kroonidega ehitades; aga sest ajast peate
 teie teist wiisi tegema. Ghitage ise endid mitte roosi-
 dega, waid heategudega, ning pühitsege omad hinged
 armu tegudega, alati waimulikku röömuga röömusta-
 des ja ikka Jumalat tänades, mitte ükspäinis selle
 eest, et Tema on wiletsuse lõpetanud, waid ka selle
 eest, et Ta meile wiletsuse on saatnud.“

397. aastal suri Konstantinopoli ülempiiskop,
 Nektarius, ära. Mitmed kõlwatumad preestrid tahtsid
 tema asemele saada ning tulid selle tarwis pealinna.
 Digenjulised palusid keisrit ühte kõlblikku meest selle
 ameti peale wälja walitseda. Keiser Arkadius, Theo-
 dossiuse see suure poeg, arwas ühe oma teenri Entro-

puse nõu järele, Joannest Krisostomust selle ameti peale walitseda. Antiohia kodanikud armastasid Joannest nõnda, et oli tarwis, rahwa mässamist kartes, teda salaja linnast wälja wija. Konstantinopolis pühitseti teda ülemaks piiskopiks, ehk küll Aleksandria ülem piiskop selle wastu seisis, kes sest ajast Joannese waenlaseks sai.

Kui Joannes ülemaks piiskopiks sai, siis oli tema esimene mure kiriku teenrite parandamine. Iseäranis kurwastas teda preestrite auu ahnus, ja nende püüdmine suureste ja uhkeste elada. Tema näitas neile kasina elu eesmärki ning lühendas kõik ülelia kulud omas majas ära. Kõik raha pruukis tema waeste ja haigete abiks. Tema asutas palju haigete majasid, kellest üks peakiriku ligidal oli, ning andis neid mõistliku preestrite hoole alla. Tema armastusel waeste wastu ei olnud määra, ning tema rääkis ka oma jutlustes tihti waeste peale armu heitmisest, ning maenitsetes rikkaid oma wara waeste wendadega jagada. Oma koguduse asju hoolega talitades, pruukis Joannes kõik järele jäenud aja palwe ja püha kirja uurimise tarwis. Tema kirjutas palju püha kirja raamatute seletusi, säedis Liturgia Jumala teenistuse korra, mis tema nime all teada on. Alatiliste talituste pärast ei olnud temal aega wõeraid wastu wõtta ja pidusid teha, nõnda kui mõned piiskopid tegid, kes uhkeste ja röömsaste elada armastasid; ning mõningad mõistsid seda temale süüks.

Kui Antiohias, nõnda sama ka Konstantinopolis, kogusid Joannese mõnusad kõned palju kuuljaid tema juure kokku, ning tema püidis hoolega kristlikuid kombeid rahwa seas wälja lautada ning auu ahnust,

uhkust, raha ahnust ja maailma rõõmupidamiste armastust, mis inimesi Jumala poolt ära pöörwad, ära kautada.

Üks kord sündis tema walitjuse ajal, Suurel Rešk-nädalal, kange torm, mis Konstantinopoli kodanikkude peale suure hirmu tõi. Nemed ruttasid kiriku, palusid Issandalt armu ning püha apostlite eespalwid; aga kui torm wakis ning hirm mööda läks, siis unustas rahwas Jumala ära, ning läks Issanda kannatamise nädala päiwil teatri ja hobuste wõidu jooksmist waatama. Selle asja pärast sai Joannese meel haigeks. „Mis Kristuse armastaja rahwas see on,“ hüüdis tema, „ons see tõe ja Waimu pilt? nemad ei ole seda pääwagi auustanud, mill meie lunastuse töö on korda saadetud. Sell reedel, mill Issand maailma lunastamise pärast risti löödud sai, mill see ütlemata suur ohwer toodud on, mill paradisi lahti tehtud sai ning rõõwel endise isamaale läks, mill needmine ära häwitud, pat ära kautud, kawa aegne waen ära lõpetud, mill Jumal inimestega äralepitud ning kõik ümber muudetud sai; sell päawal, mill oleks tarwis olnud paastuda, pattu tunnistada ja tänu palwid Selle poole saata, kes niisugused head teud on maailmale näitnud; sell päawal olete teie kiriku ja waimuliku ohwri maha jätnud wendade kogu ja kalli paastu aja ära unustanud, kuradi wangi ennast anud ja teist sugust näitust waatama läinud . . . . . Sina pruukisid selle kalli pääwa mitte muidu ehk ilma õige tööta, waid weel ise enese kahjuks. Eks sa ei tea, et nõnda, kui meie oma teenrite kätte raha uskudes, nendelt ka wiimse krossini aru nõuame, et nõnda sama saab ka Jumal meilt meie elu pääwade pärast

aru nõudma, kuidas meie iga pääw elanud oleme? Mis ütleme meie? Mis võime meie oma dienduseks öelda, kui meilt selle pääwa pärast aru nõutakse? Sinu tarwis on päike tõusnud, kuu ööd walgustanud ning mitme suguste tähtedega koor hiilganud; sinu tarwis on tuuled puhunud, jõed jooksnud; sinu tarwis on loomus oma seatud korra täitnud: pääw tulnud ja öö kätte jõudnud. Kõik see on sinu tarwis sündinud; aga sina, sell ajal, kui loomus sind nõnda teenis, oled saadana tahtmist täitnud; ja oled Jumalalt sellest natse koja (loomuse) üiri peale võtnud, aga pole Temale seda maksnud, mis kohus on!"

Joannes kandis hoolt mitte ükspäinis Konstantinopoli rahwa eest, waid püidis ka kõige kängemates maades Jumala sõna lajale lautada: saatis piiskopisid Gota ja Skihwi (Skiti-wene) rahwast õpetama, läkitas waga munkasid Wõnikia, Persia ja teiste maadesse, laskis Jumala teenistuse raamatud mitme keelte peale ümber panna.

Soolika hinge karjatse waewanägemisest tuli palju kasu. Konstantinopoli kodanikud hakkasid wagemat elu elama ning jätsid pahad kombes maha; Joannese elawad ja wägewad sõnad sundisid neid head armastama ning kurja põlgama. — Mamat sugu rahwas hakkas Joannest kängeste armastama ning tuli suure hulga kaupa tema jutlust kuulma, iga üks püidis kirikus tema ligemal seista, et mitte ükski tema sõna kuulmata ei jääks. Aga mitte kõik ei näitnud niisugust armastust Joannese vastu. Need, keda tema nende paha tegude, riisumise ja raha ahnuse pärast noomis, said tema peale wihaseks. Tema waenlaste seas oli palju wainulikkuid mehi, keda tema oli

ametist lahti lastnud selle eest, et nemad oma ametit õigel viisil ei täitnud. Nemad vihkasid Joannest ning ütlesid, et tema on tige, kuri ja uhke; et tema oma jutlustega mitte ei õpeta, vaid laimab ja pahandab meelt, nemad hakkasid tema järele vahtima ja tema sõnu võeriti seletama, et tema peale süüid otsida. Warsti said nemad enesele ühe wägema feltsilise.

Keisri Arkadiusse proua Ewdoksia, oli üks wäga raha ahne inimene; sagedaste tõstis ta mõne alama peale wale kaebusi, ning kaswatas oma rikkust mitme muu ülekohtuga. Joannesel juhtus tihti nende eest feista, kellele tema oli ülekohtut teinud. Kui tema oma jutluste sees ülekohtuse kasupüüdmise ja raha ahnuse wastu rääkis, kui tema Jumala kohtuga neid ähwardas, kes ilma süüta inimesi waewawad ja waeste wara riisuwad, siis arwas Ewdoksia kõik seda enese kohta tõeldud olemad, hakkas Joannest wihkama ning otsis nõuu teda ära hufata.

Mittu korda lastis Ewdoksia saadikute läbi Joannest, tema julge kõnede eest tõreleda; aga Joannes kostis saadikutele: „mina ei wõi mitte oma kõrwa nende nutu ja õhkamise eest finni panna, kellele ülekohtut tehakse; mina ei wõi neid mitte laitmata jätta, kes pattu teewad; mina olen piiskop ning minu kätte on hoole kandmine suure hulga rahwa hingede eest ustud. Seepärast pean mina kõikide üle wäsimata walwama, kõikide palwed wastu wõtma, kõiki õpetama, ning neid, kes meelt ei taha parandada, laitma, sest mina tean, kui wäga kardetan asi on ülekohtut noomimatta jätta. Kui mina mitte ülekohtut ja pattust ei noomi, siis mõistetakse mulle prohwetit läbi süüid: p r e e s t r i d o n I s s a n d a t e e w a r j u l e p a n n u d (Dsea

6, 9.) Ka apostel ütleb meile: kuuluta sõna, kinnita teda ühte puhku, olgu õigel ajal, ehk olemata, noomi, sõitle, maenitse (2. Tim. 4, 2.) Mina noomin ülekohut, aga mitte neid, kes ülekohut teewad; mina ei nimeta kellegi nime, waid õpetan kõiki mitte ligimesele kurja ning üle kohut teha. Aga kui kedagi minu kuuljate seas südame tunnistus tema undrehti teu pärast noomib, siis peab tema mitte minu, waid ise enese peale pahandama; tema peab püüdma oma elu parandada. Kui kuninga proua midagi paha asja enese hinge taga ei tea olemat, siis ei pruugi tema ennast pahandada; temal peab ennemine hea meel olema, et mina tema alamaid hoolega õpetan. Mina ei jäta mitte maha õigust rääkimast, sest mina pean püüdma rohkem Jumala, kui inimese meele pärast olla."

Sagedaste sõitles Joannes Konstantinopoli rahwast selle eest, et nemad wäga uhkeste elada tahtsid, ning et naeste rahwas wäga kallid riided pruukisid, mis ristiinimesele ei kõlba. Üks kšne sest asjast oli wäga tähtjas, ning kurjad inimesed kaebasid warfi kuni gaana ees, et selle kšne sees olla mõned sõnad tema kohta ööldud. Tema umbest otis pärast aega, mill ta Joannese oleks wõinud hukka saata; ta kaebas keisri ees Joannese peale ning wõttis omale Joannese waenlase Aleksandria piiskopi, Teowiluse nõumeheks. Tema laskis Teowiluse ja weel mõned teised kõlwatumad piiskopid, kes kõik juba enne kohtumõistmist nõuiks olid wõtnud Joannest süialuseks arwata, Konstantinopoli tulla. Ilma asjata palus Joannes luba oma kohtu mõistjate ees enese eest seista. Teowilus ei tahtnud Joannesega kokkugi saada, waid

kulutas raha ning tootusi, et rohkem rahwast enese poole pöörda ning Joannese wastu waletunnistajaid ja kaebajaid saada. See ülekohtune kohus tuli ühte külasse, mis Tammikuks hüiti, ning Halkidoni ligidal oli, kofku, kirjutas 29 süi punkti Joannese peale ning kutsus siis teda enese juure kohtu ette. Joannes ei läinud, waid näitas, et Tammiku kohus ei ole mitte seaduse järele teinud; aga tema waenlased jõudsid nõdra keisri Arkadiuse oma nõusse käända, mõistfid Joannese ametist lahti ning saatsid wangi põlwe.

Sell ajal, kui rahwas sest asjast teada sai, oli Joannes kirikus, üks falk inimesi jookfis senna Joannest kaitsma, lükkas sõamehed, kes Joannese järele olid tulnud, kirikust wälja ning nõudis, et teine suurem finod kofku kutsutud saaks. Nõnda läks faks pääwa mööda. Siis wõttis Joannes nõuiks ise kirikust wälja minna ning ennast selle ülema kätte anda, kes teda wangi põlwe pidi wiima. Selle ees ütles ta rahwale selle wäga liigutawa kõne.

„Kanged laened, hirmus torm! Aga mina ei karda ärauppuda, seepärast et kalju peal seisan. Laks meri möllada: tema ei wõi mitte kalju katki peksta. Laks laened tõusta: nemad ei wõi mitte Jeesuse laewa ära neelda. Ütelge, mis pean mina kartma? Kas surma? — Kristus on minu elu ja surm mo kasu (Wilib. 1, 21). Kas wangi põlwe? Issanda päralt on maa ja selle täi- jus. (Paul 24, 1.) Kas waranduse kautamist? Meie ei ole ühtegi ilmale toonud, awalik on, et meie midagi ei wõi maailmast ära wija. (1 Tim. 6, 7.) Mina põlgan selle finatse maailma hirmu, naeran tema hea

üle. Mina ei karda waesust ning ei ihalda ka rikkust, mina ei karda surma, ei ihalda ka elu, ning kui ma seda ihaldan, siis ihaldan seda teie heaks. Mina rægin käesolewast asjadest, mo armsad, seepärast, et teie südamed rahule jääksid. Ütski ei wõi meid labutada. Urge jäege selle nüidse loo pärast kurwaks; näitke oma armastust minu wastu ühe asja läbi — kõikumata usu läbi. Minul on Issanda pant ning mina ei looda mitte oma jõuu peale. Minul on Tema püha kiri; see on minu tugi, minu kindlus, minu waikne sadam. Las kõik maa mässada; minul on püha kiri, teda loen mina, tema sõnad on mulle müüriks ja warjupaigaks. Missugused sõnad? *Mina olen teiega maailma otsani* (Matt. 28, 20.) Kristus on minuga, teda pean mina kartma? Las minu wastu tõusta laened, meri, wägewate wiha; kõik see on nõdrem kui ämbliku wõrk.

Ükspäinis teie peate mind oma armastusega kinni. Mina palun alati: sündku Issand, Sinu tahtmine! mitte nõnda kui see ehk teine tahab, waid nõnda, kui Sina tahad! Waat, see on minu kindlus, minu liikumata kalju, minu kõikumata tugi. Kui see Jumala tahtmine on, siis sündku nõnda! Kui Tema tahtmine on mind seije jätta, siis tänan mina Teda; mina tänan Teda igas paigas, kuhu mind aga panakse . . . Urge saage kellegi hirmu pärast nukra meeleliseks. Püidke palwes olla . . . Meie saame elu kohtade poolest üksteisest äralahatud, aga armastuse poolest oleme meie ikka ühendud, ka surmgi ei wõi meid labutada: ehk küll minu ihu ära sureb, aga hing jäeb elama ning saab sedasinast rahwast meeletuletama. Teie olete minu isad, kuidas

wõin ma teid ära unustada? teie olete mo sugulased, teie olete minu elu, minu auu! Kui teie wagaduses edasi jõuate, siis on see mulle auuks; ka minu elu, kui üks warandus, on teie waranduse aita pandud."

Kui Joannes selle kõne sai lõpetanud, siis lastis ta rahwa ära miina ning andis ennaft ülema kätte. Aga rahwa seas tõusis kange liikumine. Kõik laimajid juure healega Damniku sinodi, murisid nende peale, kes Joannese olid süüalusteks mõistnud, tulid kuningaga loski ümber ning palusid oma armsa hinge karjatse tagasi saata. Teisel öösel oli maa wärisemine. Ewdokfia peale tuli maa wärisemise ja rahwa liikumise pärast suur hirm, ning tema ise palus keisrit Joannest tagasi tuua. Warji said mehed tema järele saadetud, ning kui rahwas tema tagasi tulemisest teada sai, siis jooksis ta tema wastu. Kõik Konstantinopoli wain (mere kael) oli lodjasid täis. Joannes tahtis alewisje jäeda ning mitte linna tulla, enne kui sinod teda õigest ei mõista, aga rahwas sundis teda peaaegu wägise linna tulema, saatis teda põlewa tulede, rõõmsa laulude ning õiskamisega senni kui kiriku juure ning palus temalt õnnistust ja õpetuse sõna ehk jutlust. Joannes pidi kõikide ihaldamist täitma, ning ütles ühe Issanda kiituse kõne. Teisel päewal tegi ta jälle kõnet ning luges rahwale selle kirja ette, millega kuningana teda Konstantinopoli tagasi kutsus. Kõne ajal hakkas rahwas mittu korda kassa laksutama ja rõõmu pärast õiskama.

Joannes hakkas, Teowiluse ja tema seltsimeeste meele haigusseks, jälle oma waimuliku karja üle walitsema, sest 70 piiskopi, kes Konstantinopoli olid kokku tulnud, mõistsid Damniku sinodi punktid Jo-

annese vastu tühja. Joannese ülekohtused tagakiusamisised tegid teda rahwa meelest weel armsamaks. Aga tema waenlased ei jäenud mitte rahule ning mõne aja pärast tõstsid weel suuremat waenu tema vastu, esimesest sündsast juhtumisest kinni hakkades. Platši peale, kiriku ligidale, sai keisri proua hõbe nikerdud kaju ülespandud, ning tema juures sündisid mängid ja näitused, mille müra ja kära nõnda suur oli, et ei lastnud rahwast ka Jumala teenistuse ajal rahuliste palwet teha. Joannes rääkis ühes omas kõnes selle vastu ning wihastas sellega Ewdoksiat, kes uue sinodi lastis kokku kutsuda. Said jälle süü punktid Joannese vastu kirjutud; ligi kümme kuud mõisteti püha piiskopi peale lohut, kes kõige see aja rahwast õpetas ning maenitses kõigega rahul olla, mis Jumal teeb. Wiimaks, ehk küll esimene ja teine sinod olid ülekohtusteks mõistetud, ehk küll Joannes ise awalikult enese eest kostis ning ka suurem hulk piiskopisid teda õigeks mõistis, kõige see juures jõudsid püha Joannese waenlased nii palju nõdra keisri Arkadiusse peale käija, et ta käsu andis Joannest Baasa püha eel, Suurel laupäwal, Konstantinopolist wälja ajada.

Joannes kostis keisri saadikutele, et tema ei wõi mitte waimuliku karja maha jätta, mis Jumalast tema hoole alla on ustud, ning et teda wõib ükspäinis wägivaldsel wiisil wälja ajada. Siis tungisid keisri sõamehed kiriku, mitte selle peale waadates, et tema rahwast täis oli, ning et seal palju naeste rahwast oli, kes ennast ristimise vastu walmistasid. Rahwas tahtis sõa mehi kinni pidada: kirikus tõusis were walamine, uulitsad platsid olid rahuta rahwa jalkusid

täis. Igal pool oli nuttu ja kiskendamist kuulda. Kõik kirikud jäid tühjaks, rahvas kogus mõne ristimise majasse kokku. Seal lõpetasid preestrid ristimist ning lugesid püha kirja. Joannese waenlased tahtsid rahvast jälle kirikutesse ajada, hommikust Jumala teenistust kuulma, aga seal juures sündisid uued hirmu-wäert mõllamised: sõawäed ajasid rahvast lajale, elatand preestrid pekseti ja waewati. Teisel päewal, umbest Paasa pühal, jäi Konstantinopoli linn tühjaks. Kõik õigeusulised läksid linnast wälja, ühe lageda koha peale, ning pühitsesid seal seda suurt püha. Selle aja sees hoiti Joannest tema enese majas wahi all, aga kirikuteenrid, kes tema poole hoidsid ning ka palju ilmlikkuid inimesi, kannatasid mitmesugusid tagakiusamisi: neid heideti wangi torni, pekseti ja piinati.

Joannese waenlased püüdsid ka tema elule otsta teha, aga rahwas, kes teda armastas, oli teda päewad ja ööd hoidmas. Siis sai nõuiks wõetud Joannest koguni Konstantinopolist ära saata. Kui tema sest kuulda sai, siis läks ta weel korra kiriku, jättis piiskopid diakonissa Olimpiada ja teised kirikuteenrid Jumalaga, ning siis hakkas Nikea linna, oma wangi põlwe paika minema. Sel samal öösel, mill tema teele läks, sündis hirmus tule kahju, mis kiriku altari laua juurest peale hakkas ning suure hulga kroonu ning muid majasid ära häwitas. Joannese waenlased ajasid seda nende süüks, kes tema poole hoidsid, ning mitmed nendest said hirmsaste piinatud. Warsti pärast Joannese ära ajamist, suri kuningana Eudoksia ära, ning Jumala wiha langes mitu korda Konstantinopoli linna peale. Rooma paawst Innoentius

ning õhtu maa keiser Honorius, seisid küll Joannese eest, ning seletasid, et tema ilma süita on; aga ükspäinis pärast Joannese surma jõudsid naad niipalju Arkadiuse meelt pöörda, et tema Joannese sõbrade tagakiusamise maha jättis ja oma õiget wiha tema waenlaste vastu näitas.

Joannes ei elanud Nikeas mitte kaua, tema sai sealt Armenia maale Kufusi linna saadetud. See peal nägi tema palju waewa, puudust, wäsimust ja päewa palawat kannatades; aga Kufusis wõtsid teda rahwas ning kiriku teenrid lahkestest vastu. Tema terwis hakkas siin natuke paranema, Konstantinopolist ning Antiohiast tuli palju sõpru teda waatama, kes temale raha ning kõik elu tarwitused töid. Tema jagas raha waestele, ostis wangid priiks, ei jätnud ka maha rahwast õpetamast, kui see temale wõimalik oli; peale selle läkkitas tema armuõpetuse kuulutajaid paganaid pööрма ning Jumala sõna wälja lautama. Kufusist saatis tema ka mitme tutwale kirju. Need kirjad on täna päewani alles ning nendest leiame meie palju õpetlikuid mõteid usust ja häist eluwiiisidest.

Rõnda elas Joannes Kufusis kaks aastat: üks ainus lord aga põgenes tema sealt, mõrsjuka rahwa peale tulemise pärast, mägedesse. Aga Tema waenlased ei unustanud teda ka wangi põlmeski ära; nendel oli wäga paha meel selle üle, et igal pool Joannese vastu auustust ja armastust näideti. Sai käsk antud Joannest ühte wäikesse linna Musta mere äärde wija, ning temaga ilma armuta ümber käija. Kui püha Joannest senna wiidi, siis ei antud temale aega hingada, ei päewa palawal ega wihmasel ajal. Rõnda waewati teda kolm kuud, tema ei jõudnud

oma tee reisi lõpetada ning furi pisikeses linnas Kommanas ära. Shtul enne oma surma nägi tema ühte nägemist: unes ilmus temale püha Wasfilist, kelle mädanemata ihu seal linnas hingas ja ütles temale: „ära ole kurb, home peame meie ühes olema.“ Sht küll püha Joannes, surma oodates, enam edasi minna ei tahtnud, füiski sunniti teda wägise mõne aja teed käima; aga tema haigus läks nõnda raskeks, et oli warsti tarwis tagasi minna. Joannes walmistas ennast surma wastu, wöttis Jumala armu, ning andis oma waimu Jumalale üteldes: „tänu olgu Jumalale kõige eest.“ Suur hulk ristirahwast tulid tema matusele kokku.

Kolmekümnne aasta pärast sai tema mädanemata ihu Konstantinopoli wiidud. Siis oli jälle Konstantinopoli wain lodjasid täis, ütlemata hulk rahwast tuli püha piiskopi mädanemata ihu auuga wastu wõtma. Uus keiser Weodossius Noorem, hingama läinud Arkadiuse poeg, palus oma sõsaraga Pulheriaga Joannese kiristu juures Jumalat, et ta nende wane mate patu andeks annaks. Tema mädanemata ihu sai püha Apostlite kiriku pandud.

Püha Joannes Krisostomus kirjutas, peale Liturgia weel palju muid õpetlikuid kirjasid. Palju tema jutlusid Antiohia rahwale, on täna päewani alles; tema kirjadest on weel teada õpetlikud kõned ehk jutlused patu kahetsemisest ning ka suurte pühade jutlused; apostli Pauluse raamatute seletused, õpetlikud kõned Mateuse ewangeliumist ja palju teisi.

„Sina said taewast jumaliku armu,“ hüiab püha Rogudus; ja õpetad oma suuga seda ainuist Jumalat Kolmainuses kummardama, oh kõige õnjam, püha

Joannes Kuldsuu, meie kiidame sind nõnda kui kohus on; sest sina oled meie õpetaja, kes meile Jumalikkuid asju ilmutab."

"Õtskui tule valgus on sinu suu wägi kõik maailma walgustanud, ta on maailmale paremaid warandusi saatnud, kui kuld ja hõbe, ta on meile alandliku meele suurust näitnud: aga oh Isa Joannes Kuldsuu, kes sa meid oma sõnade läbi õpetad palu seda Sõna Kristust Jumalat, et Ta meie hinged lunastaks."

Püha apostel Wilippus.

14. Nowembris.

Apostel Wilippus oli pärit Betsaidast, Beetruse ja Andreaase linnast. Kui Õnnistegia teda nägi, siis käskis Ta teda Gnese järele tulla. Wilippus läks ja kuulutas oma sõbra Natanaelile, et tema on Messias leidnud. „Meie oleme leidnud“ ütles tema „Seda, kellest Mooses ning prohwetid on kirjutanud, see on Jeesust Naatsaretist.“ — Naatsareti linn sai Juuda rahvast põlgtud, seepärast et seal palju paganaid elas, ning Natanael kostis Wilippusele: „kas Naatsaretist võib midagi head tulla?“ — „Tule ja waata“, ütles Wilippus temale. Kui Natanael Õnnistegiat näha sai ning Tema sõnadest kuulis, et Ta kõik asjad ära teab, siis hüidis ta: „Rabbi (Õpetaja), Sina oled Jumala Poeg, Sina oled Israeli kuningas.“

Wilippus hakkas Kristuse järel käima, ning nägi palju Tema imetegusid. Selle apostli nimi seisab Evangeliumi jutustamise sees sellest, kuidas Jeesus Kristus wie leiwaga wiis tuhat inimest söötis. Pärast püha õhtu sööma aega, kui Jeesus oma jüingritega kõneles ja neid uskus kinnitas, ütles Wilippus: „Isjand, näita meile Jsa, siis saab meile fest küll.“

— Riikaua aega olen Mina teiega, ning fina veel ei tunne Mind, kostis Onnistegia: — kes Mind on näinud, see on ka Jsa näinud, — kuidas siis fina ütled: näita meile Jsa? (Joann. 14, 8, 9.) Nende sõnadega mõidsid pühad isad Uriuse waleõpetuse ära, kes õpetas, et Jeesus Kristus ei ole mitte Jumal ning Jumala see Jsaaga ühesugune oma olemise poolest.

Pärast Püha Waimu mahatulemist apostlite peale, kuulutas Wilippus armuõpetust esite Kalilea maal, kus ta Jumala nimega ühe lapsukesse furnust üles äratas, aga pärast Kreeka maal. Tema imeteud ning püha õpetus pöörasid palju paganaid wäerjumalate poolt õige Jumala poole. Kui Juuda rahwas, kes Kreeka maal elasid, seda nägid, siis kirjutasid nemad Jerusalemma ülema preestritele: „Üks inimene, kes teilt on seie tulnud, kuulutab siin risti-löödud Kristust, teeb haigid terveks, äratab furnuid üles, ning juba mitmed on tema sõna järele uskuma hakkanud.“ Jerusalemmast sai üks ülem seda asja järele pärima saadetud; tema kutsus Wilippuse kohtu ette ning ütles wihaga temale: „Sa oled küll rumalaid ja õppimata inimeisi Kalilea ning Samaria maal wõrgutanud, aga nüüd oled sa ka seie targa Kreeka maa rahwale oma waleõpetust kuulutama tulnud. Eks finu õpetaja

Jeesus ei ole ise oma wale sõnade pärast kannatanud? Tema sai risti löödud ning suri ära, aga teie warastate tema ihu hauast ära, ning kuulutate, et tema on surnuft ülestõusnud."

Kui rahmas, kes seal seisis, seda kuulis, siis hakkas ta Wilippuse surma nõudma. Apostel ütles julgeste ülema wastu: „miks on sinu süda kõwaks läinud ning ei taha mitte tõt tunda? Eks teie ise hana pitseriga kinni ei pannud ning wahid tema juure ei läkitanud? Ning kui Issand surnuft ülestõusis, eks teie siis wahtidele raha ei annud, et nemad ütlesid, nagu jüngrid oleksid Tema ihu õõsel ära warastanud? Eks sull häbi ei ole tõe wastu walelada? Hana pitsar tunnistab Kristuse ülestõusmise tõsidsust ning saab teid noomima kätte maksmise päewal."

Ülem kargas häkitselt Wilippuse peale, aga jäi korraga pimedaks. Niisama sugune nuhtlus tuli ka teiste peale, kes Wilippuse kui noia surma nõudsid. Üksnes siis said nemad Kristuse wäge tundma. Wilippus palus nende eest Jumalat ning andis neile jälle nägemise. Ükspäinis Juuda rahwa ülem jäi pimedaks ja sai oma südame kanguse eest surma.

Kui Wilippus mõne aja sai uskjate juures elanud ning neile piiskopi pannud, siis jättis ta Kreeka maa maha ja läks teiste maadesse armu õpetust kuulutama. Issand näitis temale oma abi ning finnitask teda oma armu imeliku ilmutamiste läbi. Wilippus kuulutas armu õpetust Arabi ja Aitiopia (Moor) maal, ning igal pool pööris palju rahwast Kristuse poole. Üksford, kui ta laewaga Njoti linna läks, tõusis ühel õõsel kange torm; aga tema palwe järele, ilmus

häätselt taewa peal hülgaw rist, mis öö pimedust walgustas ning filma pilgul waikis torm ära. Usoti linnas tegi Wilippus Jumala wäega ühe tütarlapse termeks ning lautas jõudfaste Jumala sõna lajale. Kui Wilippus Siria maa linnas, Jeroplis oli ning rahwas kuulis, et tema ühte uut õpetust kuulutab, siis taheti teda kiwidega furnuks wisata; aga üks wana mees, nimega Trus, hoidis linna kodanikud sest kurjast teust tagasi, üteldes: „kuuleme esite tema jutlust, ja kui näeme et tema õpetus wale on, siis tapame teda ära.“ Pärast seda wöttis Trus Wilippuse oma majasse, ja sai warsti aru, et tema õpetus õige on, ning hakkas kõige oma perega Issanda sisse uskuma. Uga teised linna kodanikud ja linna wane-
mad jäid weel kauaks ajaks oma uskumata meele sees kangeks. Nemad kutsusid Wilippuse kohtu ette ning tahtsid teda ära hukata; aga need imeteud, mis apostel kõige rahwa ees tegi, (tema äratas selle eel ühe furnud üles), pöörfid paganate meele Issanda poole ning palju nende seas lastsid endid ristida.

Wilippus käis mitmed maakonnad Wäike Aasia maal läbi, kuulutas julgeste Jumala sõna ja kannatas wahwaste tagariisumised ja piinamised ära. Temaga seltsis käis ka tema õde, neitsi Mariamna. Seal tuli ka püha apostel Bartolomeus nende seltsi ning wöttis nende püha waewa nägemisest osa. Nemad said seal püha apostli Joannesega kokku, kes ka Wäike Aasia maal armu õpetust kuulutas, ning läksid temaga teisi Jerapoli linna, mis Brigia maal oli. Seal jättis Joannes neid maha ning läks ise kaugemale.

Jerapoli linn oli wäerjumalaid ning nende tempelid täis, seal, teiste seas oli ka üks tempel, kus ühte

roomajad (madu) kumardati. Seda roomajad peeti jumalaks; suur hulk preestrid teenisid teda ning ebausuline rahvas tõi temale andeid ja ohvrid. Apostlid noomisid rahvast selle kumardamise pärast, hukkasid mao ära, ning tema tempel jäi tühjaks, seepärast ei palju paganaid Issanda sisse uskuma hakkasid. Nende wiimiste seas oli üks inimene, nimega Stahius, keda kõik linna rahvas tundsid, ning kes juba nelikümend aastat pime oli. Pühad apostlid andsid temale jälle nägemise ning tänulik Stahius võttis risti usku wasta, laskis ennast ristida ja palus apostlid omas majas elada. Senna tulid kõik kokku, kes püha õpetust kuulda ihaldasid, töid senna haigeid ning apostlid tegid neid terveks ja pöörsid Jumala poole. Nõnda tegid nemad ka linna wanema abikaasa terveks, kes ka usklikuks sai. Linna wanemale sai teada antud, et tema naene on seda uut õpetust wastu wõtnud, mis wõerad mhed kuulutawad, kes Stahiuse majas elawad. Linna wanem käskis hirmsa wiha sees pühad Kristuse armuõpetuse kuulutajad warsti kinni wõtta ja Stahiuse maja ära põletada. Wilippus, Bartolomeus ja Mariamna said kinni wõetud. Linna wanem käskis neid peksta, linna mööda wedada ja wiimaks wangi-torni heita.

Nõne päewa pärast toodi neid kohtu ette. Tuli hulk rahvast kokku, tulid ka wõerjumalate preestrid, kes apostlite peale väga pahased olid ning linna wanema wiha nende wastu ikka rohkem ja ja rohkem põlema süütada püüdsid: „Maksa kätte meie jumalate laimamist;“ ütlesid nemad linna wanemale. Sest saadik, kui need sinatsed inimesed meie linna tulid on meie templid tühjaks jäenud, ning rahwas ei taha

jumalatele, kui kohus on, ohwrid tuua. Lase need nõiad äratappa." Siis mõistis linna wanem apostlid surma nuhtluse alla. Wilippus sai peaga alla poole risti löödud; tema rist seuti ühe pitka puu külge, mao templi wastu, ning teda wisati kiwidega. Bartolomeus sai selle sama templi seinajal risti löödud. Aga häkitselt tõusis hirmus maawärisemine. Shmatanud rahwas hakkas apostlite käest eespalweid paluma ning ruttas neid ristide pealt maha wõtma. Wõeti püha Bartolomeus maha, kes weel elus oli; mindi ka Wilippuse juure, aga tema oli juba oma waimu Jumalale annud. Tema wiimsed sõnad olid palwe piinajate eest. Bartolomeus mattis Wilippuse auusa ihu maha. Tutustakse, et selle koha peale, kuhu tema on pandud, on kolme päewa pärast wiinamarja puu üleskaswanud.

Palju Serapoli linna rahwast lastsid endid ristida. Bartolomeus ning Mariamna kinnitasid neid uskus ja õpetasid neile Jumala sõna. Pärast pani püha Bartolomeus waga wana mehe Stohiuse neile piiskopiks.

Wiimaks läks Bartolomeus Armeenia maale ja sai seal risti löödud, aga Mariamna läks Likaonia maale, kus ta palju rahwast Kristuse poole pööris, ning wana ea sees ära suri*).

Püha Wilippuse mälestuse päewast, see on 14. Novembri kuu päewast, hakkab paast, mis Kristuse sünnimise ehk Jõulu pühade wastu walmistamiseks on seatud. Seepärast nimetawad Wene maa talu rahwas seda paastu Wilippuse paastuks.

*) Püha Mariamna mälestust peetakse 17. Webruari kuu päewal.

Püha martrite Guriase, Samoni ja Awiwi kannatamised.

15. Novembril.

Pühad martrid Gurias ja Samon kannatasid Edessa linnas, keisri Dioklitiani valitsuse ajal, kui risti rahvast kangeste tagakiusati. Kõige hirmsamate piinamiste läbi sundisid paganad neid wäerjumalate altari peale suitsutamise rohtu (wiirokit) panema; aga risti inimesed olid walmis ennemine surema, kui pagana usu kumbeid täitma. Piinamiste ajal palusid nemad Issandalt abi. „Oh Issand meie Jumal!“ hüidis Samon: „Sina, ilma kelle tahtmiseta ka ükski linnukene hukka ei saa; Sina kes Dawetit ülendasid, kui teda tagakiusati; Sina, kes Danieli lõukoorte juust peastsid ja Hebreala noored mehed tule leekis termed hoidsid; Sina kes meie loomuse nõdrust kinnitad, aita meid oma wäega; ära lase Sinu käskude küinalt meie sees mitte ärakustuda, juhata meid oma walgusega ja tee meid kõlblikuks pühade õnne kätte saada, sest Sina oled kiidetud igaweste.“ Issand wõttis püha kannatajate palwet kuulda ning andis neile imeliku kindlust. Pärast hirmsaid piinamisi said pühad kannatajad mõega tera läbi ära surmatud.

Mõne aasta pärast, keisri Diitsiniuse valitsuse ajal, sai diakon Awiw Kristuse usu pärast ka Edesse linnas piinatud ning ära tapetud. Tema ihu, mis tule sees ilma wigata jäi, sai püha kannatajate Guriase ja Samoni haua juure maha maetud. Pärast ehitasid Edessa risti rahwas püha kannatajate mäda-

nemata ihude peale kiriku, kus Issanda wäe läbi mitmed ime asjad sündisid.

Püha ewangelist Matteus.

16. Nowembril.

Püha Ewangelium jutustab, et Jeesus Kristus läks, pärast ühe alwatu termestegemist, Tiberia mere poole ning jäi Kapernauma ligidale ühte kohta, kus kroonu maksusid korjati, seisatama. Tema nägi seal tõlnerit Matteust ja ütles tema wastu: „tule Minu järele.“ Tõlneri amet oli Juuda rahwa seas wäga suure põlguses, seepärast et tõlner Jumala rahwa läest pagana riigi walitsusele maksusid korjas. Peale selle olid tõlnerid oma kasu püüdjad inimesed. Kui ristija Joannes inimeste seas meeleparandamise jutlust kuulutas ning teiste seas ka tõlnerid temalt küsima tulid, mis peawad nemad tegema, et taewa riigi kõlblikuks saada, siis Kristuse Selläija ütles neile: „ärge püüdke enam, kui teile on seatud.“

Issand waatas tõlneri südamesse, teda Juuda rahwas põlgasid, ning nägi, et tema oli wäert tõe õpetust wastu wõtma. Ning tõeste, Matteus kuulis rõõmuga Issanda sõna, palus warssi Teda oma majasse ning kutsus jenna ka mõned omad tutwad. Issand kõneles armulikult nendega. Suurelised wari-seerid hakkasid õnnistegiat hukka mõistma ja ütlesid Tema järgrite wastu: „miks pärast sööh ja joob teie

Spetaja patustega?" Kui Snnistegia seda kuulis, siis ütles Tema: „mitte tõrgetel, vaid haigetel on arsti tarvis. Mina olen tulnud mitte õigid, vaid patusid meele parandamisele kutsuma.“ Oh kui suurt rõõsti toovad meile patustele need sõnad!

Seft ajast saadik oli Matteus alati Jeesuse Kristusega Tema kaheteistkümnne jüngri seas. Teised ewangelistid nimetawad teda Lewiuseks; aga tema ise nimetab ennast alanduse pärast, Matteuseks-tõlneriks, nagu tahaks ta see läbi oma endist seisust meele tuletada.

Matteus kirjutas oma Ewangeliumi, apostlite palwe järele, kahetja aastat pärast Issanda taewaminemist. Tema oli see esimene, kes meie Issanda maapealse elu lugud kirja pani. Tema jutustamine on liht wiisil kirjutud ning iga ühele arusaadaw, ehk küll tema Kristuse kõrgest, ja jumalikust õpetusest lajalt räägib. Iseäralikult liigutawalt on tema Kristuse kõne õnjustest, kõik Tema mäepealse jutluse halastusest ja armastusest ligimiste vastu, palwest, j. n. ed., ülespannud. Püha Matteuse kaju peal saab alati üks ingli sarnane inimene tema juures maalitud, mis tema waimu tasandust ja õpetuse puhtust tähendab.

Püha ewangelisti Matteuse elulugudest on väga pisut teada; tema, nagu teisedki apostlid, on Kristuse õpetust kuulutanud ning mitmed ja kauged maad läbi käinud; nõnda kui: Meeda, Persia, Parta ja India maad. Üks wana jutustamine kuulutab, et tema on ühe arimata rahwa juure tulnud, kes nõnda inetu elukombedega olnud, et järele olnud waadata. Seal

on Issand temale ilmunud, temale kepi annud, mis Ta maa sisse käskinud püsti panna ning tõutanud, et see kep peab wilja kandma, aga tema juurest saab imewäert hallikas wälja jooksuma. Ning tõeste, Matteus on kõik selle rahwa kofku kutsunud, kepi maa sisse löönud, mis warsti on õitsma hakkanud ning, rahwa imeks kõikide filmade ees ime ilusat wilja täis saanud; aga tema juurest on puhta wee hallikas ülestõusnud. Kõik on selle puu juure tõt-
tanud, sellest imelikul wiisil ilmunud hallikast wet
joonud ning, apostli sõna järele, püha ristmist wastu
wõtnud ning pärast kui sest weest wälja tulnud, on
naad oma inetud elukombed maha jätanud.

Püha ewangelist Matteus on kannataja surma
furnud. Tema kannatamiste ning surma ajal on
mitmed imeteud sündinud. Kui teda on tahetud finni
wõtta, siis on tema nagu ühe imeliku hiilgamisega
piinajad pimedaks teinud; aga nemad on tema palwe
läbi jälle nägijäiks saanud. Tule leek ei ole teda
tema kannatamiste ajal puutunud, ning kui ta wiimaks
oma waimu on Jumalale annud, siis on piinajad
suures hirmus ja imestellemises Jumala wäge tun-
nistama hakkanud, tema mädanemata ihu auu sees
pidanud ning ise tõsisteks risti inimesteks saanud.

Püha Gregorius, Neofesjaria imeten tegija.

17. Nowembril.

Seefinane suur Roguduse wanem elas kolmandamal
aasta sajalt. Tema sündis pagana usku wanematest

ning sai enne ristmist Weodoriks (Teodoriks) nimetud. Kui ta noore mehe ealiseks sai ja ilmalikku ametisse astuda tahtis, siis läks ta oma wenna, Ahwinodoriga, Beriti linna, et seal kuulsas seaduste koolis oma õpetust lõpetada. See peal läksid nemad ka Kessjarea linna, kus jell ajal kuulus Aleksandria kooli õpetaja Drigenes wilosohwiat (maailma tarkust) õpetas. Kappadokia piiskop, Wirmilian, tegi need kaks Neokessjarea noortmeest temaga tutwaks. See juhtumine pööris nende elu korra koguni teiseks. Kui Weodor ning Ahwinodor seda kuulsat õpetajat said kuulnud, siis ei läinud nemad enam kaugemale, waid jäid Drigenese õpilasteks. Warfi said naad tema juhatuse all aru, et ükspäinis Kristuse õpetuse sees tarkus ning tõde on. Jumaliku usu walgus hakkas nende südames paistma ning nemad mõlemad lasksid endid ristida, mis juures Weodor Gregoriuseks nimetud sai.

Gregorius hakkas kuulsat õpetajat, kes temale tõe teed oli näitnud, kõigest südamest armastama: tema kuulis mittu aastat järestikku Kessjareas ja Aleksandrias tema õpetust, ning läks pärast, kui kindel risti inimene, oma isamaale tagasi. Kõik tema püüdmine oli: Jumala pärast elada ja Tema püha käskude täitmise läbi Tema meele pärast olla. — Tema jättis kõik rikkuse ja auu maha ning läks mõneks ajaks kõrbe, et seal palwes ja üksitus elus ennast raske elu käigi wastu walmistada. Seal sai ta kuulda, et Neokessjaria ristirahwas teda omale piiskopiks tahtwad saada. See sõnum tegi temale hirmu. Oma suure alanduse pärast, ei arwanud ta ennast wäert olemat Jumala Koguduse üle walitseda, ja seepärast wõttis ta nõuks walimise eest kaugele kõrbe warjule

minna. Aga Neokessaria ristirahwas ei annud järele. Amasia piiskop, Bedim, kes selles asjas nende nõuandjaks oli, ning kes Gregoriust teadis selle ameti peale väga kõlbliku olewat, palus kõigest südamest Issandat, et Ta Gregoriuse südame piiskopi ameti wastu wõtmise poole pööraks; ning wiimaks, kõige Roguduse kasu taga nõudes, pühitses teda ilma filma nägemata piiskopiks. Tema hüüdis: „Oh igas paigas oleja ja kõigeheldem Issand, waata sellsinatsel tunnil minu ja Gregoriuse peale ja õnnista oma armuga seda tema pühitsemist. Gregoriusele sai sest teada antud, ning tema ei julgenud kõige rahwa tahtmise wastu panna, seepärast et ta seda Jumala tahtmise awaldamise arwas olewad, mis teda selle raske ameti peale kutsus. Tema tuli Kessaria linna, sai seadusliku korra järele ametisse pühitsetud ning astus piiskopi ametisse selle kindla nõuuga, et kõik oma wara ja jõuu Jumala ning ligemiste teenimiseks pühitseda.

Tema kogudus oli koguni piiskopine; Neokessaria linn oli paganaid täis, ning ristirahwast ei olnud rohkem, kui seitseteistkümmend inimest. Aga kõige see juures, seisis piiskopil raske töö ees; väga palju waleõpetusi rikkusid sell ajal Kristikoguduse rahu. Aga Gregorius lootis, et Issand, kes teda selle raske ameti peale oli kutsunud, ei saa temalt oma abi mitte ärawõtma; tema palus alati Jumalat, et Ta teda tõe tee peal hojaks, ning rahwast õigel wiisil juhatada aitaks. Ning Issand wõttis seda palwet kuulda. Ükskord öösel ilmus Gregoriusele kõigepuhtam Jumalafünnitaja püha apostli Joannesega Teologusega, kes lühikeste sõnadega temale kõrge õpetuse pühast lahkimata Kolmainust Jumalast ära

seletas. Piiskop kirjutas tema sõnad ülesse. Pärast seda sai Neofessaria Rogubuses kaua aega usu sümbool, mis püha imeteutegia Gregoriuse usutunnistuse nime all teada on, halles hoitud. Issand auustas oma ustawat teenrit imetegude andega. Gregoriuse palwe läbi said haiged terveks, tema sõna kuulsid rojased waimud; salajad mõtted ja tulewad asjad olid temale teada; tema tegi nõnda palju imetegusi, et kõik see maakoht teda teiseks Mooseseks hüüdis; paganad, Issanda wäe imelikuid ilmutamisi nähes, pöörsid hulga kaupa õige Jumala poole, ning tulid piiskopi käest õpetust ning abi otsima.

Sell ajal tõusis, keisri Detziuse käsu järele, hirmus ristirahwa tagasiuudamine. Gregorius arwas iga ristiniimese kohuseks oma elu hoida, jenni kui see ilma ristiusu seaduse rikkumata võimalik oli, sest elu on üks kallis and, mis meie Jumala auuks peame pruukima. Tema andis uute ristiniimestele nõuu piinajate eest ärapõgeneda, isaliku armastusega kandis nende eest hoolt, et nemad piinajate kätte ei sattuks, ning põgenes, teiste eesmärgiks, ka ise linnast ära. Oma pelgupaigas palus ta ühtepuhku Jumalat, et Ta oma wäega uskjaid kinnitaks. Ükskord tulid sõamehed, kes teda otsisid, et teda kohtu kätte ära anda, jenna paika, kus tema elas; aga Jumala tahtmise järele, jäi tema neile nägemataks.

Tagasiuudamine oli küll kange, aga ei tuurinud mitte kaua. Kui tema otsa lõpis, siis läks Gregorius jälle Neofessaria linna tagasi, kus ta kõige hoolega oma püha tööd edasi tegi; tema wõttis kõige Ristikogubuse asjade talitamises elawat osa, õpetas ristirahwast oma suusõna ning kirjade läbi, käis finodite

peal maleõpetuste vastu mõitlemas ning viimaks, kui tema surma tund kätte tuli, sai ta oma trööstiks tända, et Neokessaria linna enam paganaid ei jäänud, kui seitsmeteistkümmend inimest. Jumalat selle armu eest auustades ja tänades, mis Ta temale oli näitnud, suri püha imeteutegia 276 aastal rahulikult ära. Kõik sealt maa rahvas mälestasid teda kaua ning Neokessaria kogudus pidas pühaste seda Liturgiat, mis Gregorius oli säädnud.

Püha kannataja Platoni mälestus.

18. Novembril.

Püha Platon sündis Weiße Aasia maal jumalafartlikudest vanematest, kes teda Kristuse seaduses kasvatasid. Tema wend, Antiohius, suri kannataja surma ning warsti pärast seda sai ka noor Platon oma usu pärast kohtu ette kutsutud. Maawalitseja püüdis teda usku ärasalgama sundida. „Soja oma elu,“ ütles ta temale.

— Seda ma teengi, kostis Platon; mina püian igawesest surmast peaseda ning otsin seda elu, mis ialgi otša ei löpe.

— Aga kas siis kaks surma on? küsis maawalitseja.

— Jah kaks, kostis Platon, üks on ajalik, teine igawene; nõnda samuti on ka kaks elu: üks on lühikene, üirikene, aga teine on ilmaotsata.

— Jäta need tühjad jutud maha ning kumarda jumalaid, mainitses teda maawalitseja.

— Ära looda mind mitte enese poole pöörda, ütles Platon. Si tuli, ega haavad, ei kiskja metsaliste wiha, ei kõige mo liikmete purustamine, ega ükski asi ei wõi mind elawa Jumala poolt ärapöörda. Mina ei armasta mitte mailma head, waid Kristust, Kes minu eest on surunud ja ülestõusnud.

Maawalitseja käskis Platoni wangi torni wija.

Wangi hoone ette tuli palju rahwast kokku, kelle seas ka mõned ristiinimesed olid. Platon pööris ennast nende poole ja ütles suure healega: „Olgu teile wannad teada, et mina kannatan mitte mõne kurja teu eest, waid ainult õige Jumala tunnistamise eest, Kes taewa ja maa ning kõik maailma on loonud. Ma palun siis teid ristiinimesi, ärgu saagu teie meel, minu kannatamiste peale waadates, nukraks; õiglasel on palju wiletsust, aga kõigist neist peastab teda Issand lahti. Seiskem kindlaste kõikumata usu kalju peal, ning ära kartkem piinamisi õige usu eest, sest nüidse elu hädad on koguni tühised selle auu kõrwas, mis meile on walmistud.“

Pärast seda läks kannataja wangi torni. Seal heitis ta põlwile maha ning hakkas Issandat Jumalat paluma, et Ta teda aitaks otsani usu eest piinamised ära kannata ning uskmata inimestele oma auu ilmutaks.

Issand wöttis kannataja palwet kuulda ning täitis tema ihaldamist. Kui teda, nädala pärast, jälle kohtu ette wiidi, ning maawalitseja teda kõige hirmsamate piinamiste alla andis, siis kautasid kõik piinamised oma tegewuse ära. Platon jäi piinamistest terweks

ning wigata ja auustas ning tänas suure healega Jumalat. Pärast seda waewati teda kaua aega näljaga wangitornis, ning wiimaks, nähes, et ükski asi ei wõi teda usust ära taganema sundida, mõisteti teda surma nuhtluse alla. Platon wõttis surma hoobi palwega wastu.

Sellisammal päawal on ka püha kannataja Roomanuse, Kessaria koguduse diakoni, ja poisikesse Waruli mälestus.

Waga isade Warlaami ja Joasawi mälestus.

19. Nowembril.

Kaugel hommiku pool on üks rikkas ja suur maa, mis India maaks hüitakse. Wanad kirjad tunnistawad, et püha apostel Toomas on seal Jumala sõna kuulutanud. Aga risti usk ei jõudnud seal paganate seas mitte juurduda ning pärast langesid ristirahwas seal wäerjumalate teenijate poolest kange tagakiusamiste alla. Iseäranis tige oli nende wastu üks kuningas, nimega Awenir. Mitmed nende seast, piinamisi kartes, taganesid oma usust ära; teised läksid linnadest ära, põgenesid kõrbedesse ja mägedesse, teinid seal Issandat ning täitsid Jumala käskusi.

Kuningal Aweniril sündis poeg, keda ta Joasa-

wiks nimetas. Selle maa kombe järele, kutsus kuningas noiad ja targad kokku, et nendelt teada saada, mis lapsukesest peab saama. Kutsutud targad ütlesid kuninga pojale palju head ette: mõni tõotas temale rikkust, mõni elu, mõni tarkust; aga üks tarlade seas ütles: „see lapsukene saab väga tark olema, aga mitte maapealse tarkuse poolest, sest et ta ristiusku vastu wõtma saab.“

Need sõnad tegid kuninga südame väga kurwaks ning tema wõttis nõuiks kõiksugused tarkistused, mis wõimalik oli, ettepanna, et poeg ristiusu õpetusega tutwaks ei saaks. Tema hakkas weel kangeline ristirahwast tagakiusama ja pärast käskis neid ilma ajaminna oma riigist wäljamina.

Pärast seda lastis ta poja tarwis ühe väga uhke lossi ehita ning tema ümber kalli wilja puu aja istutada. Selles lossis sai kuninga poeg üleskaswatud. Kuningas walitses temale noored kaswatajad, seltsimehed ja teenrid, kes ühtepuhku pidid selle eest hoolt kandma, et Joasami kõige niisuguste asjade eest eemal hoida, mis teda oleksid kurwastada wõinud, ehk temale milgi wiisil vastu meelt olnud. Ei olnud luba temale rääkida, ei haigustest, ei wanadusest, ega surmast. Kui keegi tema teenritest haigeks jäi, siis sai ta warsti arasaadetud, ning teime tema asemele wõetud. Sai kästud ühtepuhku kuninga poega igasuguste rõõmuliku asjadega lõbustada, et temal ei oleks wõimalik olnud ühegi asja pärast mõttesse jääda ning ennast kurwastada; aga Kristusest ning ristirahwast oli keeldud tema kuuldes ta rääkimast. Kui kuningas kõik nõnda sai seadnud, siis mõtles ta, et

pärast seda ei ole pojal koguni võimalik ristini-
meseks saada.

Joasaw sai juba nooremehe ealiseks ning ei tead-
nud midagi inimeste hädadest ja kurbdustest. Temale
olid ükspäinis elu rõõmud ja lustid teada: tema
lossis oli kõik, mis aga iganes ihaldada võib; kas-
watajad ning seltsimehed armastasid kuninga poega,
kes väga hea südamega, tark ja ilusa näuga noor-
mees oli; kõik tahsid üksteise võitu tema meele pärast
olla ja temale rõõmu teha. Aga korraga tuli ku-
ninga pojale kange ihaldamine uhke lossi müüride
tagast välja saada ning maailma peale waadata, mis
temale tundmata oli. See ihaldamine läks päew
päewalt ikka suuremaks, ning kuninga poeg jäi kurbaks
ja oli mõttetes.

Kuningas nägi, et poeg mõttes on, ning üksford
ütles temale: „mis on sind, mo armas poeg, nukraks
teinud? Näägi mulle oma kurbtus ülesse ja mina
tahan teda rõõmuks pöörda.“

Joasaw kuulutas isale oma ihaldamist. Kuningas
sai kurbaks. „Mis asjast siis sull siin lossis puudus
on?“ küsis tema. Siin on kõik, mis aga iganes
ihaldada võib; siin on kõik sinu löbustuseks seatud
ning inimesed, kes siin elawad, on ükspäinis selle
tarwis seie pandud, et sulle rõõmu teha. Maailmas
woiwad sulle niisugused asjad ette tulla, mis sind
kurbastada woiwad, aga mina tahan, et sinu elu
alati ses rõõmus mööda läheks.“

Aga Joasaw palus kängeste isat, et ta temale
luba annaks lossi müüride tagast välja sõita, ning
wiimaks lubas kuningas tema palwet täita, teda
keelmisega kurbastada kartes. Tema kinkis Joa-

famile kallid hobused, ning kuninga poeg hakkas tihti lossist wälja sõitma. Sõitmise ajal oli tema ümber tema teenrite hull ning tema sõitis kõige kuningliku auu sees. Aga isa oli ettevaatlik. Tema kästis teenrid kängeste selle järele wahtida, et tee peal kuninga poeg midagid niisugust asja näha ei saaks, mis tema meele oleks wõinud nukraks teha, ning tee äere said muusekandid pandud ning lõbusad näitemängud seal peetud.

Aga kõige selle juures juhtus kuninga poeg kahte õnnetud inimest nägema: üks oli pime, teine — pidalitõbine. Suures hirmus küsis kuninga poeg järele, mis inimesed need on, ning mis nendega sündinud. Ara ehmatanud teenrid pidid ülesrääkima, et niisugused hädad mõnikord inimeste peale tulewad.

— Aga kas siis kõik inimesed peawad niisugust häda kannatama? küsis kuninga poeg imega, — ning kas need, kelle peale niisugused õnnetused tulewad, ka seda ette ärateadwad?

— Tulewad asjad on meie eest warjule pandud, kostsid temale teenrid.

Kuninga poeg jäi wait, aga tema südamesse tungis tusk. Raua aega oli ta kurb ning mõttetes.

Mõne aja pärast tuli tema wastu üks wana hall ja küirus mees. „Mis lugu selle inimesega on?“ küsis Hoasaw. Temale kosteti, et see inimene juba kaua aega maa peal elas, ning et tema rannu on äralõpnud.

— Aga mis siis pärast saab, kui ta weel mõned aastad elab? küsis kuninga poeg.

— Siis sureb tema ära, see on, siis on kõik otsas, kostis temale kaswataja.

— Aga kas siis ometi kõigil on seatud wanaks saada ja ärasurra, ning kas ei ole siis mingisugust tarkust ehk kunsti, et neist hädadest peaseda wõiks? küsis kuninga poeg imega. Temale kosteti, et surm on iga inimese oja, mille eest peaseda ei wõi, et järeleandmata loomuse seaduse järele, peawad kõik inimesed ärasurema; keda surm pole noores põlwes wõtnud, see peab teda wanas põlwes ootama, kui tema rammu natukesel haawal otsa löpseb.

„Oh, kui kurb on meie elu!“ hüidis Soasaw, „tema on häda ja waewa täis! Kas on siis wõimalik röömus elada, kui meie teame, et see armuheitmata surm meil ees on, ja et tema meile igal tunnil wõib otsa teha?“

Sest ajast, kui kuninga poeg surmast ja haiguselt teada sai, tulid temale paigal kurbad mõtted sellest, et maapealsed asjad üirikised on. Need mõtted ei annud ialgi temale rahu ning tegid kõik röömud temale läilaks. Tema mõtles sagedaste surmast ning teda waewas üks tume igatsimine oma südamega mingi asja külge kinni hakata, mis igawene ning jäedaw oleks. Oma südame seisuse püüdis ta isa eest salaja hoida, aga oma armsa juhatajale andis ta need südame lugud teada, ning küsis tema käest järele, et kas siis kõik seltsis selle eluga saab otsa löpma ning kas ta pole kuulnud ühest teisest elust, mis pärast surma tuleb. Juhataja ei mõistnud temale selle peale õiget kostust anda, tema ükspäinis jutustas temale, et siin olid inimesed, keda ristirahwaks hüiti, et nemad usuwad seda igawest elu, mis pärast surma tuleb, jätwad tema pärast kõik maailma röömud maha ning elawad kõik oma elu pääwad palwes ning waewa-

nägemises; aga et kuningas on arvanud neid pahad inimesed olevad ning oma kuningriigist väljaajanud.

Sell ajal elas seal maal, kaugel kõrbes warjul, üks püha mees, nimega Warlaam.

Issand sünnitas tema sees kange ihaldamist Joasawi näha saada. Püha mees pani ennast kaupmehe riidesse, tungis lossi ja sai viimaks suure wae-waga kuninga poja armsa juhatajaga kokku.

Ütle oma õpilastele, ütles Warlaam, et mina olen kaugelt maalt tulnud ning temale ühe kalli kiwi toonud, mis oma hinna poolest kallim on, kui kõik maailma wara. See kiwi annab pimedatele nägemist, haigetele terwist, kurbadele trööst; annab kõik head sellele, kelle pärast tema on.

Juhataja ei uskunud kaupmehe sõna ja palus seda kiwi omale näidata. Aga Warlaam ütles, et ükspäinist kuninga pojale võib ta seda kallist asja näidata. Juhataja tahtis kuninga poja meelt natuke jahutada, kes alati kurb ja mõttetus oli, ning wiis kaupmehe tema juure.

Kui kuninga poeg kaupmehega üksi jäi, siis hakkas ta kange uudis himuga sellest kallist asjast järele küsima, mis kaupmees oli toonud. Wana mees kostis temale:

„Kuninga poeg, mina olen sinu juhatajale tõe rääkinud, mull on kallis warandus; aga enne kui ma sulle teda näitan, pean ma teadma, kuidas sina teda wastu võtad. Aga selle tarwis tahan ma sulle ühe tähendamise sõna rääkida, mis minu Issand ja Spetaja on jutustanud. — Üks külwaja läks välja külwama. Mõni jagu tema seemest kukkus tee peale, ning linnud söiwad tema ära; mõni kukkus kalju peale,

ning kuiwis ära, ei hakkanud juurduma; kolmas jagu kukkus ohakate sekka, ning sai neist ära lämmatud; mõni kukkus hea maa peale ja kandis sajakordse wilja. — Mis saan ma sinu südames leidma? Kui kalju ning ohakaid, siis ei sünni minul oma kallist seemet niisuguse maa sisse külwada; aga kui ma sinu südames saan hea maa leidma, see on, kui sinu süda on walmis tõt wastu wõtma, siis ei taha ma mitte laisk olla, senna jumalikku seemet külwades; siis saad sa kalli kiwi, saad tõe walgusega walgustud ning pead saja kordse wilja kandma.

„Oh auus wanainimene!“ hüidis kuninga poeg, „juba ammu ihaldan ma ühte uut ja trööstiwat sõna kuulda saada, ammu põleb mo süda jänu pärast õiguse järele; aga senni ajani pole mina mitte inimest leidnud, kes mind oleks wõinud kassipidi mõttetest peasta ja õige teele juhutada. Kui sina seda teha wõid, siis ära warja minu eest midagi ära, mis sina tead. Sinu sõnad ei saa mitte kalju peale ehk ohakate sekka langema; ei saa neid kergemeel, kui tuul mitte ärawiima, waid ma tahan neid tänuga wastu wõtta ning pühaste omas südames hoida. Juba ainus sinu tulemine on minu südame röömuga ning äraseletamata lootusega täitnud.“

Warlaam, nähes, et kuninga poeg tõt teada tahab, hakkas temale Jumalast, sest kõige maailma Loojast, rääkima; pärast tegi teda kõige Püha kirjaga tutwaks; jutustas temale maailma loomisest, inimese patu sisse langemisest, tema hädadest ja wiletsustest; Jeesuse Kristuse maa peale tulemisest, et hukka läinud inimesi peasta, meie Issanda liha sisse tulemisest, priitahlikust surmast ja ülestõusmisest.

Wana mehe sõnad langesid sügawaste kuninga poja südamesse ja täitsid teda armastuse ning waga tundmistega; tema hakkas mõistma, et see kallis kivi, mis wanamees temale tõi, on Ift Kristuse sisse. Silma weega hakkas ta Warlaami ümber kinni ning tänas teda.

Kui juhataja kuninga poja rõõmu nägi, siis andis ta wanamehele luba tema juures käija. Warlaam rääkis temale Kristuse õpetusest, jutustas õiglaste elust, nende õnsast surmast, surnute ülestõusmisest, hirmsast kohtust ning tasumist teises elus. Smekspanemisega kuulis kuninga poeg jutustamisi kõrbe elanikude elust, nende priitahlikust waesusest ja alatilisest palwest. Nende elu naitas temale õnnis olewat; tema tahtis Warlaamiga seltsis kõrbe elama minna, aga püha mees ütles temale, et niisugusest ettemõtlemata teust võib risti-rahwa tagakiusamine tõusta, ning et tema võib ka siin Issanda käsud täita.

Kui see Jumala tahtmine on, et mina siin Teda teeniksin, ütles Joasaw, — siis risti mind ometi ära ning wõta üks jagu minu warast oma kätte ja jaga waeste kõrbe elanikudele.

— Waene ei anna mitte rikastele, kostis Warlaam, — meie oleme rikkad taewa andide poolest, meil ei ole sinu kulda tarwis, ning sina oled weel pagan. Walmista ennast, mo poeg, palwe ning paastuga püha ristimise wastu.

Mõne päewa pärast, mis Püha Kirja seletuse tarwis said pruugitud, ristis Warlaam kuninga poega see Isa ja Poja ning Püha Waimu nimel, ning wõttis teda Jumala armule. Pärast seda jättis ta

oma noore jüngri Jumalaga ja läks kõrbe tagasi. Jumalaga jättes, palus Joasaf teda selle jämeda mildse riide omale anda, mis kõrbe elanik alati kandis.

Kuninga poeg hakkas hoolega ristiinimese kohusid täitma; armastusest Jumala vastu täidetud olles, pruukis ta oma päevad palve tarwis ja tundis seestpidist rahu ja äraütlemata rõõmu. Aga warsti sai kuningas ühe teenri käest teada, et tema poeg on risti usku heitnud. Kuningas sai väga wihaseks ning hakkas püha meest igal pool tagaotsima; ta ei leidnud teda küll ülesse, aga laskis hulga risti rahwast piinata ja ära tappa. Selle wahel pruukis ta kõik nõuud ära, et poega uue õpetuse poolt ära pöörda; katsus teda küll ähwardustega hirmutada, küll ka lahke sõnadega meelitada; aga poeg jäi kindlaks ning ükspäinis mõistliku ja tasaste sõnadega seletas isale pagana usu walskust.

Kui kuningas nägi, et poeg mitte järele ei anna, siis wõttis ta nõuaks India maa targad ja ristiusu kõrbe elanikud kokku kutsuda usu pärast waidlema. Tema lootis ühe õpetud targa peale, kes tema aru järele, kange waidlemisega risti usku maha rõhuda wõis, ning käskis kõik risti rahwa oma pea linna kokku tulla. Aga et nemad hiljaaegse tagakiusamise läbi lajale pillatud olid, sellepärast tuli neid väga pisut kokku; nende seas oli üks wana mees, kes väga heaste püha kirja mõistis. Aga India ja Kaldea tarku tuli palju kokku. Kuningas juba enne aegu oli pagana usu wõidu pärast rõõmus, weel rohkem seepärast, et see nimetud tark, selle peale tema lootis ning kes Warlaamiga ühte nägu oli,

seisis ristiniimeste seas, nagu oleks ta ise Warlaam olnud. Aga mis see siis oli? — Seefama õpetud tark, kelle peale kuningas lootis, hakkas korruga seda töt tundma ja uskuma, mille wastu ta waidelda tahtis, ning, Jumala armust juhatud, hakkas wägewa sõnaga pagana usu walskust ja tühjust näitama. Tõe walgusega walgustud saades, saatis Ta paganad oma mõnusa sõnadega häbi sisse, ning nõnda sai see asi, mis risti usu laimamiseks ette wõetud, tema auuks ja wõiduks. Uskjad aru kaswis suuremaks, ning kõik tulid Joasawi juure juhatusst ja nõuu paluma.

Kuninga poeg ise ihaldas maailma maha jätta ja ennast Jumala teenimisele pühitseda. Ilma asjata pruukis kuningas kõik nõuud ära, et poega jälle maailma röömu poole pöörda. Ei röömu pidamised, ei rikkus, ega mingi sugused kawalad nõud ei wõinud tema südant Jumala poolt ärapöörda. Ilmaasjata said kõige ilusamad neitsid kuninga pea linna toodud; et kuninga pojale kõlbliku pruuti walitseda. Kõik oli ilma asjata. Issand kinnitas Joasawi südant, temale paradisi õnjust, nägemiste läbi näidates, mille kõrwas kõik maapealsed head koguni tühjad näitjad olemad, ning kuningliku auu, rikkuse ja röömu-pidamiste sees tundis kuninga poeg kanget tuskat ja ihaldas waesuses ja waewa nägemises elada, ning omad pääwad kaugele kõrbes alatilises palwes mööda saata. Kuningas, meele ärarehitmises, ei teadnud mis tema pidi tegema.

Wiimaks ütles üks tema nõuuandjatest temale: „Kuningas! senni ajani ei teadnud sinu poeg ei waewast, ega murest. Sinul wist ei saa millestki asjast kahju olema, et teda peasta. Anna pool oma

kuningriiki tema kätte. Võib olla, et mure ning waewa-nägemine tema mõistuse nende tema alatiliste mõtete poolt ära pöörab." Siis andis kuningas poole oma kuningriiki poja kätte ning nõudis temalt, et ta hoolega riigi asju talitaks.

Seft ajast pööris kuninga poja elu teiseks; tema sai aru, et ta ka teise ameti peal võib Jumalat teenida, ning ei palunud luba kõrbe minna. Kõik tema mõtted olid selle poole pöördud, et oma alamate elu õnnelikuks teha, ja nende head elu korda kinnitada; aga kõige rohkem kandis ta hoolt selle eest, et nende hinged õige usu õpetusega valgustada. Tema kutsus omale abiks endise aja kiriku teenrid, kes hädade kannatamiste läbi olid oma usu kindlust ülesnäitnud, ning, oma rõõmiks, nägi, et mitmed tema alamate seast õige usu poole pöörsid.

Viimaks hakkas ka ise kuningas tõt uskuma: tema andis ka teise poole kuningriiki poja kätte, laskis ennast ristida, ning elas oma wiimseid elu aastad wagaduses ja patukahetsemises. Pärast isa surma, kui Joasew oma targa walitsuse läbi oma alamate elu ühe hea korra peale oli seadnud, andis ta walitsuse ühe teise kätte, aga ise wõttis nõuiks oma ammuaegse ihaldamise täide saata. Tema jättis kõik oma kuninga poja rikkuse maha, pani selle jämeda wildse riide selga, mis Warlaam temale andis, ning läks oma õpetajat kõrbedesse taga otsima. Raua aega käis Joasaw; wiimaks leidis ta kõrbe elaniku kaugel ühes koopas, keda ükski ei teadnud, ülesse. Rõõmuga kuulis Warlaam seda sõnumet, et Issand on seda head seemet õnnistanud, mis tema kuninga poja südamesse oli külwanud, ning tänas Jumalat selle rohke

wilja eest, mis tema oli kannud. Sulga aega elas Joasaw oma hea õpetaja juures, kuulis tema õpetust ja palus tema seltsis Jumalat. Wiimaks kattis ta tema silmad kinni ja hakkas koguni üksi elama. Kaksikümmend wiis aastat wana olles, jättis ta maapealse kuningriigi maha, aga kolmkümmend wiis aastat wana, läks ta Issanda juure. Kõrbe-elanik, kes tema ligidal elanud, on teda Warlaami kõrwa maha matnud. Nende kahe püha mehe mädanemata ihude juures on mitmed ime asjad sündinud ning nemad on pärast selle riigi pealinna wiidud ning senna kiriku pandud, mis Joasaw oli ehitanud.

Püha Profluse, Konstantinopoli patriarhi, mälestus.

20. Nowembril*).

Püha Proflus, Joannese Krisostomuse jünger, seisis wägewaste Konstantinopoli patriarhi Nestoriuse wale mõtete wastu, kes kõige pühamast Neitsist Mariast wõereti õpetas. Tema õpetas, et kõige pühamat Neitsit ei pea mitte Jumala sünnitajaks nimetama, seepärast et tema olla mitte Jumalat, waid liht inimest sünnitanud. See sinane wale-õpetus tegi kõikide meeled haigeks ning sai kolmandamast kõige maapealsest sinodist Gwesuse linnas, 431 aastal,

*) Sellisamal päewal on ka püha prohwetli Obadja (Awdij) mälestus

hukka mõistetud. Nestorius sai ametist lahti lastud ja Konstantinopolist ära saadetud, aga tema asemele teine patriarh, Maksimilian, pandud, kelle järele püha Proklus patriarhiks oli. Siis oli üks segane ja raske aeg; ühte puhku tõusid mitmesugused wale-õpetused ning nende pärast kurbduse-wäert rijud ja rahwa liikumised. Proklus püidis alati tasanduses ning armastuses kõikidega läbi käia; tema seisis kindlaste õiguse eest; püidis oma maenitsustega oma waimuliku karja waleõpetuste eest hoida; ning ilma wihata noomis efsijaid. Tema andis keisri Weodosiuse nooremale nõuu püha Joannese Krisostomuse mädanemata ihu, kes wangi põlmes ära suri, Konstantinopoli tuua; ning tema sai 437 aastal 27. Januaril auuga Konstantinopoli toodud.

Üks teine imelik lugu tegi Prokluse walitsuse aja kuulsaks. Ükskord sündis Konstantinopolis hirmus maawärisemine. Kõik rahwas sai suurt hirmu täis. Patriarh pidas awalikku palwet ristirongi käimisega; kõik hüüdsid: „oh Issand, halasta meie peale“ ning palusid silma weega Issandat wiletsust lõppetada. Häkitselt sai üks poisikene imelikul wiisil üles tuulde tõstetud, ning kui teda jälle maha lasti, siis jutustas tema, et tema on Inglise koorisid kuulnud laulwad: „Püha Jumal, Püha wägew, Püha igawene, heida armu meie peale.“ Kui see laulmine lõpetud olnud, siis on maa wärisemine warsti maha jäenud; sest ajast on ka seda püha laulu Jumala teenistuse ajal pruukima hakatud.

Püha patriarh suri 446 aastal ära.

Kõigepühama Jumalasuunnitaja templi wiimine.

12. Novembril*).

Kui kõigepuhtam Neitsi kolme aastaseks sai, siis tahtsid tema õiglased wanemad seda tootust täita, mis nemad Jumalale olid tootanud. Nemad juba enne kõigepuhtama Neitsi sündimist tootasid selle lapse, mis neil saab sündima, Jumalale pühitseta; seepärast wiisid nemad oma tütre auuga Jerusalemma templi.

Wana aja Koguduse wanemad ühes püha laulus, mis Jumalasuunnitaja templi wiimise auuks on kokku pandud, jutustawad sellest, kuidas pühad Joakim ning Anna on Naatsaretis selle tarwis omad sugulased ja tutwad kokku kutsunud. Noored neitsikesed on küinaldega püha Neitsikese ees läinud, teda on wanemad kätpidi wiinud, aga nende järele on tutwad ja sugulased käinud. Nenda on nemad Naatsaretist senni kui Jerusalemma templi läinud. Ülemad preestrid ja templi teenrid on palwetega ning lauludega nende wastu tulnud. Püha Herman ühe püha laulu sees ütleb, et püha Anna on seal juures nõnda ütelnud ning Issanda poole hüidnud: „Ma toon Issandale oma tootust, mis mõ huuled on kurbduse päiwil wälja ütelnud; selle tarwis olen ma preestrid ja sugulased kokku kutsunud ning ütlen neile: olge rõõmsad

*) Sellisamal päewal on ka waga Gregoriuse Dekapoliti mälestus, kes püha kujud taga kiusamise ajal elas.

minuga, sest ma tulen nüüd, kui lapse ema, teie ette, ning toon oma tütre ja annan teda mitte maapealse kuningale, vaid Jumalale, selle taeva Kuningale."

Püha Neitsikene sai tempeli trepi esimese astme peale pandud, ning kõikide imeks, läks ise ilma teiste abita wiisteistkümmend astet ülesse ja jäi ükspäinis wiimse peal seisma.

Ülempreester Sakarias wiis kõige puhtama Neitsikese Kõigepühamasse paika, kuhu ülem preester ükskord aastas käis. Jumala Ema sai, kiriku laulu sõnade järele, seaduse templi wiidud, kui suure Kuninga elaw tempel.

Püha Jeronimus jutustab, et wagad wanemad on ka andeid ning ohwrid Jumalale toonud, ning pärast kui preestrite käest saanud õnnistamist wastu wõtnud, on sugulastega seltsis Naatsareti tagasi läinud.

Püha Neitsi Maria hakkas templi juures elama. Seal iseäralikkudes kambrites elasid noored neitsikesed, kes Jumalale olid pühitsetud, ning ka lesed naesed, kes templi juures teenisid, nagu prohwetite naene Anna; seal elasid ka teekäiad ja wõerad.

Nende juure läks ka püha Anna, Jumalafünnitaja ema elama, kes warsti pärast puhta Neitsi templi wiimist leseks jäi; aga tema ei elanud oma püha tütriga mitte kaua seltsis, warsti pärast oma mehe surma andis ka tema oma waimu Jumalale.

Püha Neitsikene kaswis teiste waga neitsikeste juhatusel all ülesse, kes temast wanemad olid, ning püha kirja ja kätte tööd heaste mõistsid. Tema tegi alati tööd, palus tihti Jumalat ja armastas püha kirja lugemist. Nõnda walmistas ta ennast oma kõrge teenistuse wastu. Rogudus nimetab teda

Kauniks koiduks, kust see Siguse Päike paistma hakkas. Üks püha laul ütleb, et „teda, kes templis elas ja taewa rooga toidetud sai, on kõige püham Waim täieste pühitsenud.“

Kui kõige püham Neitsi selle ealiseks sai, mill neitsid, kes templi juures üleskaswatud said, pidid jälle maailma tagasi minema ja abieluse astuma, siis tahtsid preestrid, et ka tema nõnda teeks. Aga kõige puhtam Neitsi kuulutas neile, et tema tahtmine on -- ennast Jumalale pühitseda ning mitte ialgi abieluse astuda. Siis kihlasid nemad teda, Püha Waimu juhutamise järele, ühe wana mehe Josefile, tema wanemate sugulasele. Tema sai kõige puhtama Neitsi kaitsjaks ning ei rikkunud seda tootust, mis püha Neitsi oli Jumalale tootanud.

Jumala Oma templi wiinemise kaju peal saab kolme aastane Neitsikene maalitud, kes templi astmeid mööda ülesse läheb. Seesinane lugu, mis tema peal on üles maalitud, peab neile meele tuletama, et ka meie peame lapsi Jumala templi wiima, neid maast madalast palwele ning Jumala sõna kuulmisele arjutama, et ka nemad wagaduses üles kasvaksid ning ikka kõrgemale ja kõrgemale heategude ja waga mõtete astmeid mööda jõuaksid.

Kogudus, kõigepühama Neitsi templi wiimise püha pidades, laulab:

„Täna on Jumala heameele näitmise esimene alustus ja inimeste lunastuse ette kuulutamine. Täna astub Neitsi awalikult Jumala templi ja annab kõigile tunda Kristuse tulemist, Sellele hüüame ka meie laulu healega: ole rõõmus Sina, kelle läbi Dooja inimeste lunastuse tööd alustab.“

Püha Tveri würsti Mihaili elu.

22. Novembril.

Püha Mihail, Tveri würst, elas 14. aastajal. Siis oli kõik Venemaa piiristeks würsti riikideks latki jagatud, mis pea aegu nii sama suured olid, kui nüüdsed kubermangud, näituseks: Moskwa würsti riik oli seal, kus nüüd Moskwa kubermang on; Käsanskij — würsti riik seal, kus nüüd Käsanskij kubermang; Tveri würsti maa oli Tveri kubermangu piirides. Igas maakonnas oli oma würst ehk kuningas (государь). Kõige ülem nende seas oli Vladimirskij würsti riik. Teda nimetati suure würsti riigiks ning tema walitseja — suureks würstiks. Suurt würsti arwati wanemaks kõikide teiste würstide seas, kelle sõna pidid teised kuulma, nõnda kui lapsed isa sõna kuulwad. Selle würsti riigi pealinn, Vladimir, oli mõne aja kõige Wene riigi pealinnaks.

Sell ajal, millest siin jut on, oli Venemaa Tatarlaste walitsuse all. Khani ehk tatarlaste kuninga sõja wäed käisid tihti Wenemaad laastamas, riisusid linnad ning külad paljaks, wiisid inimesed wangi, ning wene würstid pidasid Khani oma walitsejaks. Iga aasta maksiwad nemad temale maksusid, käisid tema juures ordas (Tatarlaste pea lagris) oma tülide pärast kohut otsimas ning wiisid senna kallid kingituisi.

Pärast Aleksandri Newskij poja, Andrei surma, kes Bladimiri suureks würstiks oli, pidi Mihail Tveri

würst kui wanem mürstide suguwõsas, tema asemele suureks würstiks saama.

Kõik teised mürstid, Bladimiri ja Nowgorodi bojarid ja ka mitropolit tunnistasid, et Mihailil see õigus on; selle wastu oli ükspäinise tema wenna poeg, Moskwa würst Georgij Daniilowits. Tema lootis kingituste läbi khani oma poole pöördä, ning oma ülekohtuse nõudmise kätte saada. Mõlemad mürstid läksid ordasse. Aga sell korral tegi khan täieste õigust, ning Mihail tuli khani kirjaga õnnelikult Bladimiri linna tagasi. Siin õnnistas teda õnnis mitropolit Maksim ning wiis suure würsti trooni peale.

Tema esimesed walitsuse aastad läksid rahu sees ja ilma tülitä mööda. Georgij näitas Mihailiga ära leppinud olemat.

Aga khan suri ära, ning suur würst pidi jälle ordasse minema, uue khani Usbekile auu andma. Tema oli kaks aastat ordas. Selle aja sees kui Mihail kodust ära oli, kihutas Georgij Nowgorodi kodanikud mäsäma, ajas suure würsti asemnikud Nowgorodist wälja ning läks Nowgorodi sõja wäe abiga Tweri maad oma alla wõtma; aga Mihaeli wanem poeg jõudis tema eest seista. Niisugustest Georgij tegudest anti Mihailile teada, ning tema kaebas khani ees Georgij peale. Khan käskis Georgij ordasse tulla ning selle õige kaebuse pärast kostust anda, aga Mihaili lastis armuliste sõnadega ja wägewa sõja wäega suure würsti ameti peale tagasi minna. Nowgorodi kodanikud pidid järele andma, aga warsti hakkasid jälle mäsäma; ning kätte tulnud tali ei lastnud Mihaili teist korda neid waigistama minna.

Läks kolm aastat mööda. Kõige selle aja elas würst Georgij ordas, jagas Tatarlaste würstidele kingituisi, püüdis nende meele pärast olla, ning wiimaks jõudis seda kätte saada, mis tema nii kaua oli püüdnud: khan tegi teda suureks würstiks, andis peale selle oma õe temale abikaasaks ning laskis teda suure sõja väega, Kawgadõi juhatusel all, Wenemaale tagasi. Kui suur würst Mihail sellest kuulis, siis sai ta väga kurwaks: tema ei tahtnud risti rahwa werd ilma asjata walada ning andis ilma wastu tõrkumata Wladimiri suure würsti riigi Georgi kätte. Aga Georgij, kes Wladimiri oma kätte sai, ei tahtnud ka Tweri Mihaili kätte jätta. Siis hakkas Mihail sõtta walmistama, kutsus Tweri piiskopi ja bojarid nõuu pidama ning ütles neile: „mõistke, isad ning wennad, minu ning minu sugulase wabel õigust, teie näete, et mina ei tahtnud risti rahwa werd walada, mina andsin suure würsti ameti ilma wastu tõrkumata oma sugulase kätte. Aga tema wiha ei ole mitte üleläänud: tema tahab mo pead saada ning minu päranduse maa koguni paljaks laastada. Arwage järele, on minul midagi süüd ehk ülekohut Georgij wastu, ning kas ma pean oma rahwa eest seisma.“

Piiskop ning bojarid kostsid: „sina würst oled oma wastase ees, kui ingel ilma süüta;“ nemad palusid teda oma naesi ning lapsi, kirikuid ja külasi pööraste Tartarlaste eest kaitsta ning lubasid kõik oma würsti eest surra. Teisel hommikul läks Mihail pisutese sõja väega Georgij ning Tatarlaste wastu wälja aga Jumal aitas teda: tema sai waenlaste wastu wõimust, wõttis Kawgadõi ning Georgij abikaasa,

khani sõsara wangi. Pärast wõitu, ei tahtnud Mihail oma waenlastele kurja teha: tema lastis Kawgodõi juure auuga koju tagasi minna, aga Georgij kutsus khani juure kohtu. Mõlemad würsdid tegid eneste wahel rahu ning andsid ristile suud. Aga õnnetuseks suri Georgij abikaas häkitselt Tweri linnas ära. Mihaili waenlased tegid jutu wälja, et Mihail olla temale käskinud kihwti sisse anda. Georgij ei tahtnud enam leppimisest kuuldagi ning läks ordasse khani ette kaebama. Mihail saatis oma noorema poja senna, aga warsti pidi ka ise khani ette minema.

Teele minnes tundis tema, et ta enam tagasi ei saa tulema. Tema wõttis piiskopi käest õnnistust, käis pihil, wõttis Jumala armu, õnnistas lapsi, ja gas oma päranduse maa nende wahel ära ning läks khani juure, kes sell ajal Njowi mere ligidal oli.

Woolteist kuud elas Mihail seal rahulikult, wii maks käskis khan kohtu kofku tulla. Kõik orda würsdid tulid khani hoowi peale kofku ning tõid palju wale kaebusi Mihaeli peale ette, aga Mihail rääkis rahuliku südametunnistusega walekaebuste wastu. Mädaala pärast kutsuti teda jälle, selle ülekohtuse kohtu ette. Sell korral olid tema käed kinni seutud, ning tema süüks aeti mitmed kurjad teud ning ei wõetud kuulda, mis tema oma õiendamiseks rääkis. Kawgodõi oli kohtu pea ning tema oli nõuuks wõtnud wistist Mihaili ära hukata. Sell öösel pandi wahid tema juure, aga tema kaela seuti raske pakk.

Selle aja ümber läks khan jahi peale. See khani armas lõbus ajawitmine kestis üleüldse kaunis kaua; temaga oli enamiste kõik tema sõja wägi; iga sõjamees sõitis jahi peale parema hobuse seljas ja pare-

mas riides. Kaupmehed wiisid wanfrite peal omad kaubad ka ligi. Mihael, ahelas ja pakk kaelas, sõttis ka khani järele, aga waga würst kannatas alandlikult kõik hädad ära, oma lootust Jumala peale pannes. Döfel palus ta Jumalat ning laulis püha laulusid, aga pääwa ajal trööstis oma ustawaid teenrid ning bojarisid. Mittu korda andsiwad ustawad teenrid temale nõuu salaja ära põgeneda, aga Mihail ei wõtnud seda nõuu mitte wastu ning ütles: „minu põgenemine wõib üksi mind surmast peasta, aga minu rahwas saab ära hukatud, ning mina pean tema pärast Jumala ees kostma.

Zuba rohkest kuu aega oli khan jahi peal olnud. Tuli 22. Nowembri kuu pääw kätte. Hommiku pidas Mihaili waimulik isa (preester) hommiku Jumala teenistust, pärast käis würst patutunnistusel ning Jumala armu laual. Kui ta oma wiimse kohuse sai täitma, siis kutsus ta oma noorema poja enese juure, andis temale tarwilikud käskmised, laskis teda siis ära minna, aga ise wöttis Daweti laulu raamatu kätte ja hakkas Jumalat paluma.

Tema elu ots oli ligidal, juba khan oli tema surmale mõistmise kinnitanud. Kui tema waewalt palwe sai lõpetanud, tulid Georgij ja Kawgodõi saadikud teda ära tapma. Üks neist lõi noaga tema südamesse, ning Mihail heitis hinge.

Nõnda kannatas suur würst Mihail. Tema ihu sai Moskwa toodud; aga pärast Georgij ordast tagasi tulemist, tõi teda Mihaili wanem poeg tema sündimise paika, Tweri linna. Siin wõtsid teda suure kurbduse ja silma weega tema lesk proua, lapsed ja kõik rahwas wastu. Tema first sai Lunastaja kiriku pandud, mis Mihail ise oli ehitanud. Jumal auustas

tema ihu imetegude läbi. Zuba tee peal khani laagrist Moskwa on mõne linna kodanik tema kirstu peal kaks walget pilwet näinud, teised on jala ja hobuse wäge näinud, kes teda on saatnud, aga ilmsi neid pole mitte seal olnud; Tweri linnas on mitmed haiged, kes tema kirstu juure tulnud, terweks saanud.

Sellsamal päawal on ka püha apostlite Wilemoni, Arhippuse ja Apwriuse mälestus, kes Rooma keisri Nero walitsuse ajal on kannatanud.

Waga würsti Aleksandri Newskij elu.

23. Nowembril.

Kolmeteistkümnemal aasta ajal ei olnud Wene riik mitte weel nii suur kui nüüd. Soome maa oli siis Rootsi käes; Liwonia, ehk nüüdsed Liwlandi, Tallinna ja Mitawi kubermangud, Sakste käes. Raugemal lõuna pool, Walge wene maa kubermangudes, paksu metsade sees, elasid Ledwa rahwas. Kõik need naabri rahwad pidasid Wene maaga waenu. Rootslased riidlesid alati Nowgorodi rahwaga, Liwonia Sakslased tungisid tihti Wenemaa ligimate piiride peale, kõige rohkem Pihkwa maade peale, ning tahtsid seal Latina (Katoliku) usku wälja lautada, Ledwa rahwas käisid ligemaid Wene linnasid rööwimas. Peale selle ei olnud ka Wenemaa südames rahu. Wenemaa oli mitmeks würsti riigiks katti jagatud.

ning igal riigil oli oma würst. Kõige wanem nende üle oli Wladimiri suur würst, aga nooremad würstid tihti ei kuulnud tema sõna, riidlesid temaga ning ka ise eneste wahel.

Sell ajal läkitas Jumal Wenemaa peale raske wiletsuse. Tatarlased oma khani Batõi walitsuse all, käisid kõik Wenemaa läbi, põletasid ja rööwisid linnasid ja külasid, wõtsid mitmed tuhanded wenelasi, nende naesi ja lapsi wangi, ning laastasid kõik maa senni kui Nowgorodi linnast saadik paljaks. Seda Wene-
maa wiletsust püüdsid naabri rahwas, kellest meie rää-
kijime, oma kasuts pöörda, ning hakkasid igalt poolt peale tikkuma. Nende wastu pidid Wene würstid oma isamaad kaitsma. Nende würstide seas oli ka Aleksander, suure würsti Jaroslawi II poeg, sündinud 1220 aastal. Maast madalast oli ta üks mõistlik, tasane, tark ja jumalakartlik inimene, täitis auwaste oma kohusid ning sai rahwast wäga armastud.

Kui Tatarlased meie isamaa said paljaks laastanud, siis läksid naad lõuna poole ning hakkasid steppides Dnjepri, Wolga ja Urali jõgede ääres, Mustast merest senni kui Kaspia mereni, elama. Seal asutas Batõi oma kuningriigi, ehk kuld orda, ning ehitas Wolga jõe suu ligidal linna Sarai. Meite würstid pidid ordas käima, et seal khani käest würsti õigused saada, rahwas sai maksu alla pandud. Batõi kinnitas Jaroslawi Wsewolodowitsi II Wladimiri suure würsti ameti peale, aga Aleksander walitses Nowgorodi maa üle, kuhu Tatarlased oma laastamistega ei olnud weel jõudnud.

Aga ehk küll Nowgorod Tatarlaste rööwimisest prii oli, selle eest tulid tema peale teistsugu wiletsused.

Suured tulekahjud hävitasid kirikud ning majad ära, tegid terwed uulitsad linnas tühjaks; kangeft põuest ning wilja äparduseft tulid nälg ja katk, Sakslased ja Ledwa rahwas olid iga päew walmis Nowgorodi maa peale tulema. Kui Aleksander Nowgorodi würstiks sai, siis püüdis ta nii palju, kui wõimalik oli rahwa häda kergitada ja teda waenlaste eest kaitsda. Tema kandis selle eest hoolt, et kohtumõistjad õiged kohut mõistaksid, maenitses rahwast rahu sees elada, ning aitas waesid; ehitas kantsid piiride peale, et neid Sakslaste ja Ledwa rahwa eest kaitsda.

Selle wahel korjas Rootsi kuningas suure sõja wäe kokku ja saatis selle, oma wäimehe, Birgeri juhatusel all, Iordjadega Nema jõe peale. Julge wäe pealil Birger ka Nowgorodit enese alla wõtta lootes, saatis würstile ütlemat: „wõitle minuga kui sa julged.“ Suur hirm tuli Nowgorodi kodanikkude peale; nemad ei lootnud mitte koguni oma piiskopse sõja wäega wägemat waenlast tagasi peletada; aga Aleksander pani kõik oma lootuse Jumala peale ning oli julge oma õiguse pärast. Tema palus püha Sohwia kirikus Jumalat, wõttis piiskopi käest õnnistust ning ütles wahwaste oma sõja wäe wastu: „meid on pisut, aga waenlane on wägew, aga Jumal ei ole mitte wäes, maid õiguses.“ Nende sõnadega läks ta sõtta.

Döfel tuli ta Nema jõe ligidale, nende kohtadesse, kus nüüd Peeterburgi linn on, ning jäi senna ööfeks. Hommikku jutustas üks sõjamees Aleksandrile oma nägemist, mis temale ööse oli olnud. Kõige öö oli tema mere ligidal wahi peal. Koidu ajal on tema häkitselt ühte kohisemist mere peal kuulnud. Tema pöörnud silmad senna poole, kust kohin kuulda olnud,

ning näinud, et üks lodja on mere peal läinud, aga lodja peal on pühad kannatajad Boris ja Gleb teine teise ümbert kinni hakkates seisnud ning tasakeste teine teisega kõnelenud. Püha Boris on püha Gleba vastu ütelnud: „Minu wend Gleb, läheme ruttu oma sugulase Aleksandrile appi, tema peale tahab suur häda tulla.“ Pärast neid sõnu on pühad kannatajad ja ka laew sõjamehe filmade eest ärakadunud.

See nägemine andis sõja meestele julgust. Ligi kess päewa ajal sai Aleksander Nema jõe ääres Rootslastega kokku. Lahing tuuris kaua. Aleksander ise löi odaga Birgeri sisse, ning sai õhtaks täie mõidu waenlaste üle: nemad istusid laewade peale ja läksid üle mere oma maale tagasi, sest et olid palju sõja wäge kautanud; aga Aleksander sai selle kuulsa mõidu eest Newskijks (Nema würstiks) nimetud.

Suure auuga tuli Aleksander Nowgorodi linna tagasi, aga seal ootas teda raske kurwastus. Nowgorodi kodanikud hakkasid oma würsti vastu mässama. Aleksander sai selle asja pärast nõnda kurwaks, et ei tahtnud enam jenna jäeda, mõttis oma pere ning läks Susdali linna elama. Kui Ledwa rahwas ning Sakslased Aleksandri äraminemisest kuulda said, siis tungisid naad warssi Nowgorodi ja Pihkwa maade peale. Siis hakkasid Nowgorodi kodanikud oma meeletut tegu mõistma ja kahetsema, ning saatsid oma piiskopi Aleksandrit paluma, et ta neile nende süü andeks annaks ja neid waenlaste eest kaitseks. Aleksander ei pidanud pahandust meeles, kutsus oma wäe kokku, tuli Nowgorodi maale ning waenlased pidid ära põgenema.

Aga Sakslased ei jäenud mitte rahule. Mõne

aja pärast tõstsid naad jälle Mongorodi vastu sõda. Sell korral kogusid naad suure sõja wäe kokku ning kutsusid Saksa maalt oma maa rahwast omale appi. Nende rügementide hulk oli palju suurem kui Aleksandri sõja-wägi, aga wahwa würst läks ilma hirmuta nende vastu, sai Sakslastega Peipsi järwe järe peal kokku ning wõitis neid ära. Palju waenlasti sai surma, palju sai ka neid wangi wõetud. See lahing on J ä e l a h i n g u nime all teada (Ледовое побоище) Weel mitu korda tulid Sakslased ja Ledwa rahwas Wenemaa peale, aga said iga kord Aleksandrist ära wõidetud ning tagasi peletud. Sumal aitas waga würsti nähtawal wiisil.

Selle aja sees suri Aleksandri isa, Bladimiri suur würst, Jaroslaw, tee peal, ordast tagasi tulles, ära. Tatarlaste Khan kinnitas suure würsti trooni peale tema wenna, Aleksandri lelle, Swätoslawi. Aga warsti tõusid uue suure würsti ja Aleksandri nooremate wendade wahel, suure würsti ameti pärast, riid. Aleksander andis neile nõuu khani mõistmise läbi selle asja äratoimetata. Würstid sündisid sellega kokku ning Aleksander ise läks oma noorema wenna Andreiga seltsis khani juure. Esite tulid naad kuld ordasse, aga sealt pidid kaugemale Mongolide steppidesse minema, kus Mengu walitses, kelle all ka ise Batõi oli. Pärast kanget tee reisi tulid mõlemad würstid õnnelikult koju tagasi. Andrei sai Bladimiri suureks würstiks, aga Aleksander — Kijemi würstiks kinnitud. Wana loll, Swätoslaw, pidi vastu tahtmist Bladimiri Andrei kätte andma, aga omas südames ei leppinud ta mitte temaga ära, waid kaebas khani ees tema peale, et Andrei ei taha khani

käskufid täita ning tema tahtmise vastu paneb. Khan saatis suure sõja wäe Wenemaale, Andrei läks oma wäega tema vastu, aga sai ärawõidetud ning põgenes Sakslaste juure. Wladimiri würsti riik sai paljaks laastatud. Aleksander teadis, et Khan Andrei tegu mitte nuhtlemata ei jäta, et kõik Wene maa peab nuhtlust ootama. Et isa maad paljaks riisumise eest hoida, seepärast läks Aleksander ordasse Andreile ning kõige Wenemaale armu paluma. Khan wõttis Aleksanderi armulikult vastu, kinnitas teda Wladimiri, Rjemi ja Nowgorodi suureks würstiks ning laskis Wenemaale tagasi.

Seft ajast, kui Aleksander Wladimiri suurewürsti trooni peale astus, läksid tema mured ja waewad suuremaks. Tema sai nüüd ainsaks õige usu ning rahwa kaitsejaks Tatarlaste vastu. Aleksander pidi mitte mõegaga, waid kannatuse ja alandusega oma rahwa eest seisma. Tema teadis, et temal mitte nii palju jõudu ei ole, et Tatarlaste hulkade vastu seista, et iga wastupanemine wõib üksnes suuremaks rahwa õnnetuseks tulla. Üksteistkümmend aastat oli Aleksander suurewürsti ametis, ning jõudis selle aja sees palju head usu, kiriku ja rahwa kasuks teha. Tema palwe läbi said waimuliku ameti mehed, see on piiskopid ja preestrid, kui Jumala teenrid, Tatarlaste maksudest lahti tehtud; tema sai Khanilt luba ka Tatarlaste pea linna õige usu piiskopi panna ning Tatarlased olid sunnitud risti usku auu sees pidama.

Üks tema ülem mure oli ka see, et Tatarlaste maksud rahwale kergemaks teha ning rahwast suure waesuse eest hoida. Tatarlased wõtsid küll Wenemaa

oma olla, aga walitjuse tema üle jättsid Wene würstide kätte ning nõudsid maksusid. Iga aasta saatis Khan omad ametmehed, basakaid, maksude järele, ning nemad tegid rahwale palju ülekohut, wõtsid mõni kord ka kõige tarwilikumad asjad kääst ära. Et rahwas mitte koguni paljaks ei saaks riisutud, see tarwis andis Aleksander Khanile nõuu kõik hinged üleskirjutada ehk rewisioni üles wõtta, ning pärast iga ühe kääst nii palju maksusid wõtta, kui palju inimese hinge pealt arwatud oli. See asi sai rahuliste ja ilma tüllita ära toimetud. Tatarlaste hinge kirjutajad kirjutasid kõik Wenemaa rahwa hinged, peale Nowgorodi würsti alamate, ülesse. Aga Khan nõudis, et ka Nowgorodi rahwa peale ühe wõrra teistega, maksusid pandud saaks. Riisugune nõudmine tegi suurewürsti koguni kurwaks. Tema nägi ette ära, et see asi mitte ilma rahwa liikumisetä ja wastupanemisetä korda ei lähe, ning läks ise Tatarlaste hinge kirjutajatega seltsis Nowgorodi. Tema ettetundmine läks tõeks. Nowgorodi rahwas ei tahtnud maksudest kuulda, suurem hulk rahwast hakkas mässama ning wastupanijate seas oli ka Aleksandri noor poeg, Wasfilij, kes siis Nowgorodis würstiks oli. Maksude asemel saatsid nemad Khanile kingituisi ning ütlesid, et nemad tahtwad temaga rahu pidada, aga ei arwa endid mitte tema alamateks.

Aleksander pidi süialusid kangeste nuhtlema. Tõusis jut, et Khan pidada suurt sõja wäge Nowgorodi wastu koguma, siis andis Nowgorodi rahwas järele. Aga kui hinge kirjutamine peale hakkas, mis juures ka Tatarlasted rahwale waewa tegid, siis hakkasid Nowgorodi kodanikud jälle mässama ning tahtsid

Tatarlased ära tappa; aga Aleksander jõudis ka sell korral neid äraaigistada.

Mõnes maakonnas said Sasari kaupmeeste läbi maksud kokku korjatud, kes need omale rendi peale võtsid. Uued maksude korjajad nõudsid veel rohkem oma kasu kui endised, ei annud kellelegi armu ning teutasid ka püha asju. Rahwa kannatamine lõppis wiimaks ära. Mitmed linnad: Wladimir, Susdal, Rostow hakkasid mäsama ja tapsid oma waewajad ära. Jaroslawis ja Ustügis olid hirmsad mäsamised. Juba ordas korjati ütlemata suuri wägesid, et wastupanijad nuhelda. Suur würst läks ise ordasse selle mõttega, kas isamaa eest surra, ehk teda peasta. Jumal õnnistas püha Aleksandri wiimast tegu ning meite maa sai Tatarlaste uuest pealetulemisest peastetud.

Tee peal ordast tagasi tülles, jäi Aleksander ühes külas, nimega Sarodets Wolskij, Nishegorodskij kubermangus, raskestes haigeks, tundis oma surma tunni ligi tulemist ning ihaldas munga põlwe astuda ja sühimat (kõige kangemat munga seadust) wastu wõtta. Pärast püha talituse toimetamist, kutsus Aleksander, kes munga põlwes Aleksei nime sai, würstid, kes temaga olid, ning bojarid ja liht rahwa kokku, andis wiimsed käsud; õnnistas kõiki, kes koos olid, andis neile kõik eksitud andeks ja palus ka omale andeks anda. Pärast tunnistas omad patud waimuliku isa ees ülesse, wõttis Jumala armu ning andis, 14. Novembril 1263 aastal, oma hinge Jumalale; tema suri 44 aastad wana ära. Kõik Gorodetsi elanikud leinasiwad püha würsti taga; aga Wladimiris ei teadnud keegi Aleksandri surmast, ning teda oodeti

koju tagasi. Üks kord, Jumala teenistuse ajal kirikus, pööris mitropolit rahwa poole ja ütles: „Benemaa päike on looja läinud.“ Ükski ei mõistnud tema sõnu. Siis ütles ta filma weega teist korda: „nüüd on waga würst Aleksander ära surunud.“

Aleksandri ihu wiidi auuga Gorodetsist Wladimiri linna. Kümne wersta taha tulid mitropolit ja rahwas nutuga püha würsti kirstule wastu. Wladimiri katedraal kirikus sai matmise lugu ära peetud ning pärast ihu Jumala Ema sündimise kloostri wiidud ning seal katedraal kirikus maha maetud. Kui rahwas neist imetegudest, mis püha würsti kirstu juures sündisid, kuulda sai, siis toodi jenna kõigest Benemaalt haigid ja wigasid, ning nemad said seal termeks. Keisri Peetri Suure walitsuse ajal, sai püha Aleksandri mädanemata ihu Peterburgi linna toodud ja seal Aleksandro-Newskij lawrassse pandud, mis tema mälestuseks sai ülesehitud ning kus tema tänini rahu sees hingab. Püha Aleksandri Newskij mälestust peab Öige usu kogudus 23. Nowembril, aga tema mädanemata ihu Wladimirist Peterburgi toomise mälestust 30. Augustil.

Sellamal päewal on ka püha Amwilohiuse, Skonia piiskopi mälestus, kes Wassiliuse see suure ja Gregoriuse Teologuse ajal elas, ning nenda fama kui nemadki, õige õpetuse eest Ariuse waleõpetuse wastu seisis.

Sellamal päewal on ka Püha Mitrowani, Woronesi ime teu tegia, mälestus.

Püha Mitrowan sündis 1623 aastal Wladimiri linna ligidal. Tema waimulikust testamentist teame meie üksnes, et tema naese mees oli ning et temal ka lapsed olid. Kui ta leseks jäi, siis laskis ta ennast Solotnikowskij Jumala Oma Üinumise kloostri, Susdali linna ligidal, mungaks pühitseda. Seal armastasid ja auustasid teda, tema waga elu ning waewanägemise pärast, kõik munga wennad. Tema sai preestriks pühitsetud ning warsi Ahremskij kloostri, mis seal ligidal, igumeniks (kloostri ülemaks) pandud. Kümme aastat walitses ta selle kloostri üle, kus sest täna päewani tänulik mälestus alles on. Tema ehitas uue kiriku, muretses temale kallid Jumala teenistuse riistad ning tegi kloostri kasuks palju head. Patriarh Joakim andis ka teise, Unsenkij kloostri walitsuse, mis Sheltowodskij kõrbes, Galitsi linna ligidal, tema hooleks. Püha Mitrowan elas seitse aastat kloostri, ehitas Jumala Oma Kuulutamise kiriku, püüdis ümberkaudist rahwast waga elu poole juhatada. Kuningas Weodor Aleksejewits saatis kloostrile kallid anded.

1682 aastal sai Woronesis piiskopi kantsel seatud ning Mitrowan senna piiskopiks pandud. Tema sai Moskwas, ilja aegu enne kuningas Weodori Aleksejewitsi surma, auulikul wiisil piiskopiks pühitsetud. Mitrowan oli kuningate Joanni ja Peetri Aleksejewitside kroonimise juures, oli selle sinodi peal, mis raskolnikute wastu Granowitõis Palatis koos oli, ning nägi strektside (püsfimeeste) mässamist.

Kui Mitrowan pärast Boronefi läks, siis hakkas ta targaste ja suure hoolega oma waimuliku karja üle walitsema. Armastusega ligimeste vastu täidetud olles, ei teinud tema wahet inimeste wahel: tema wõttis waesid ja alamatsugu inimesi armulikult vastu; aitas neid nii palju, kui wõimalik oli, käis tihti haigid ja wangisid waatamas, andis neile armu andeid, maenitses ja trööstis neid kristliku armastuse sõnadega. Waimuliku ametit kõrgeks pidades, maenitses ta oma ringkirjadega preestrid, kes tema walitsuse all olid, hoolfaste ja wirgaste oma tööd teha.

„Teie kõigeförgema Jumala preestrid, Kristuse mõistliku karja juhatajad,“ kirjutas tema, „teie filmad peamad mõistuse walgusega walgustud olema, et teistele õiget teed näidata; teie olete, Issanda sõna järele, sellefinatse maailma walgus. Kui karjatsed, peate teie oma waimuliku lammastele Jumala sõna manna jagama, ning, kui käemehed, oma palwete sees, Moosese ning Pauluse wiisi, oma püha hoolet wälja näitma, kes oma rahwa peastmise pärast walmis olid ise Issandast ära lahutud saama. Head karjatsed on walmis oma hinge oma lammaste eest äraandma; ka Kristus, waimuliku karja oma apostli Peetruse hooletks andes, ütles kolm korda temale: hoia mo lambaid kui karjane. Sellega nagu tahtis Tema näidata, et waimuliku karja hoidmise sees kolm asja on: õpetuse sõna, palwe püha sakramentide abil ning elu eesmärk. Bruukige ka teie neid kolm asja: näitke oma eluga waga elu ees märki, õpetage oma rahwast, paluge nende eest Jumalat ja kinnitage neid püha sakramentide läbi; aga kõige rohkem püüdke uskmata inimesi püha ristmise läbi walgustada; aga neid, kes

pattu teewad, pöörge meelearandamise poole. Pange tähele haigid, et nemad siit elust mitte ilma Jumala armuta ja püha õliga wõidmiseta ära ei lähe."

Sell ajal käis Peeter see Suur sagedaste Woronefi linnas, kus ta Njowi wõtmise tarwis, laewasid ehtas. Tema armastas väga piiskoppi Mitrowani ning käis tihti tema juures. Samaa kasu taga nõudes, kinkis püha Mitrowan mitu korda oma sissetuleku laewade ehitamise ja sõjameeste ülespidamise tarwis sõja ajal Rootslastega. Tema rääkis julgeste kuningale õigust, ning ka ei kartnud teda noomida, siis kui nägi, et mõned tema teud mitte wagaduse kõwa põhja peal ei seisnud. Rõnda ehtas kuningas Woronefis omale puust lossi, mis pagana wäerjumalate nikkerdud kujudega ilustud sai ning rahwale eksituseks oli. Üks kord läks püha Mitrowan kuninga juure, ning kui neid nikkerdud kujusid nägi, siis pööris ta tagasi ning käs kis kuningale ütelda, et tema saab ükspäinis siis kuninga juure minema, kui need kujud maha wõetud saawad. Wihastanud Peeter saatis kolm korda tema järele, ning wiimaks ähwardas teda surma nuhtlusega nuhelda, kui ta mitte tema juure ei tule. Püha piiskop kostis: **Kristus on moelu ja surm mo k asu**, (Wilib. 1, 21), minu ihu on kuninga käes, temal on wõimus seda ära tappa, aga minu hinge üle ei ole ühegi inimesel wõimust . . . . . Minul on parem ära surra, kui oma piiskopi ameti kohuse wastu teha. Pare m on mull ära surra, kui arguse pärast waitolemisega näidata, et minu poolt keeldust ei ole pööraste wäerjumalate kujud selle rahwa eksituseks, kes usu poolest nõdra lapsuseste sarnatsed on, ülespanna."

Kuningas ei käinud enam peale. Aga püha Mitrowan, kes kuninga wiimsest mõistmise otsusest ei teadnud, hakkas ennast surma vastu valmistama, käskis kõige öö Jumala teenistuse tarwis hakkata kella lööma. Kui kuningas kirjiku kella löömist kuulis, siis saatis ta küsima, mis püha home on ning mis tarwis on kõige öö Jumala teenistus? Püha piiskop kostis: „see on minu, kui kurja tegia tarwis, kes kuningliku sõnaga olen surmale mõistetud, ning see pärast ruttan mina koguduse wanematega palwed oma patude pärast Issanda poole saata, et Ta mulle oma armu näitaks ja mind lunastaks.“

Kuningas pani seda väga imeks, saatis piiskopile ütlema, et temal ei pruugi ennast kurwastada, ning warsti laskis oma lossi juurest pagana juumalate kujud maha wõtta.

Kaksikümmend aastat walitses Mitrowan oma waimuliku karja üle. Kui ta oma surma tundis ligi tulewat, siis wõttis ta s'hiimat (kõigefangemat munga seadust) vastu, käis Jumala armu laual ning suri rahulikult ära, neid sõnu forrates: „k e s a n n a b m u l l e t u i t i i w a d , e t m a ä r a l e n n a k s i u j a a s e t s a a k s i n.“ (Paul 55, 7.)

Kuningas tuli umbest püha piiskopi surma päewal Woronesi linna. Tema ei leidnud enam teda elus olewat, aga kattis tema filmad kinni, andis tema matuste pärast käsud wälja, ning kandis ise waga meelega tema firstu.

Püha Mitrowani kirjadedest on teada tema waimulik testament, kus sees ta iga seisuse inimestele, aga kõigeenamast presbritele targad õpetused annab. Tema kirjutab: „Näitke waga elu eesmärki, õpetage

oma rahvast ning paluge nende eest Jumalat, neid püha sakramentide läbi kinnitades. Kui liht inimene pattu teeb, siis peab ta üksnes oma hinge eest Jumala eest kostma; aga preestrid saavad hulga eest piinatud, kui nemad oma lammaste eest, kellest naad piima ning willa said, mitte hoolt ei kanna".....

„Kõikide tarwis on targad mehed need finatfed järgmised õpetused arvanud: tee tööd ja ela kasi-naste, siis saad sa rikkaks; söö aru järele ja joo pisut, siis saad sa terve olema; tee head ja hoja ennast kurja eest, siis saad sa õnsaks.“

Oma testamentis palus ta kangeste et tema eest palwet tehtaks. „Tuletage mo patust hinge meele, et ka Issand teid õige kohtu ees meeletuletaks. Seesinane minu sõna saab minu ja teie ette Kristuse hirmsal kohtu päewal tulema. Ärge põlgage minu palumist; ma palun silma weega teie wiimast armastust minu wastu: ärge unustage mind oma palwete sees ära, waid tehke nõnda, kui Apostel ütleb: w e n n a d , p a l u g e ü k s t e i s e e e f t.“

Woronefi kodanikud ei unustanud oma hea piiskopi testamenti ära, nemad käisid tihti tema haua peal, lasksid seal tema hinge eest palwet (panihidat) teha, palusid ka temalt eespalwid tõbede ja hädade ajal. Nasta aastalt hakati teda ikka rohkem ja rohkem auustama, ning mitmed said tema haua juures, oma usu järele, tõbedest terweks. 1831 aastal, kui seda kirikut parandati, kelle alla püha Witrowan maha maetud sai, leiti tema ihu mädanemata olemat, mis auuga, Issanda muudmise päewal, Peaingli katedraal kiriku wiidud sai.

Püha juure martri Ekaterina, targa neitsi, elu ja kannatamised

24. Novembril.

Rooma keisri Maksimiani walitsuse ajal, neljandalamal aastajal, elas Aleksandria linnas üks kuninglikust sugust neitsi, nimega Ekaterina. Tema ema oli ristiinimene, aga hoidis oma usku salaja, seepärast et sell ajal ristirahwast kangeste tagakiusati. Ekaterina oli tähtjas oma juure tarkuse ja ilu poolest. Kui ta kaheksateistkümmend aastat wana oli, siis oli ta juba kuulus oma õpitud teaduste poolest; tema teadis wilosohwide kirjad ja laulikude laulud ära ning õppes arstimise kunsti.

Rikkad mürtid käisid imeilusat Ekaterinat kosimas. Ema ning sugulased andsid temale nõuu abielusse astuda; aga tema saatis kosilased tagasi ning ütles sugulaste wastu: „kui teie tahate, et ma mehele lähaksin, siis peate teie mulle niisuguse noore mehe otsima, kes oma juure sugu, rikkuse, ilu ja tarkuse poolest minu wäeriline oleks.“ Niisugust noort meest ei leitud. Kuninglikust sugust olid mõned peigmeheid juure auu nimebega ning rikkad; aga ilu ning tarkuse poolest ei wõinud nemad mitte Ekaterinaga ühe wäeri peal olla.

Linna ligidal elas üks kõrbe elanik warjul, kes oma selge mõistuse ja püha elu poolest kuulus oli. Tema oli Ekaterina ema waimulik isa; ema wiis oma ainisa tütri tema juure, et ta temale head nõuu annaks. Kui ta neitsi suurt tarkust nägi, siis wõttis

ta nõuiks teda õige Jumala tundmise poole pöördada ning ütles tema vastu :

— Mina tunen ühte imewäert noort meest, kes sinust kõige asjade poolest üle käib : tema ilu on selgem, kui päikese valgus ; tema tarkus walitseb maailma üle ; tema rikkust jagatakse ühte puhku wälja aga kõige see juures ei kahane tema sest sugugi ; tema auu on äräütlemata ; ei ole tema sarnast.

Ekaterinal oli häbi, tema pale löi punaseks ning tema küsis, kas see tõsi on ?

„Tõsi, kostis wanamees,“ ning peale selle on tema sees weel palju head, mis ei ole wõimalik üles rääkida.

— Aga kelle poeg siis see noor mees on, keda sina nõnda kiidad ? küsis neitsi.

— Temal ei ole maa peal isa, kostis kõrbe elanik. Tema sündis imelikul wiisil pühast ja puhtast Neitsist, kes oma suure puhtuse ja pühaduse pärast wäert oli niisuguse poja emaks saada ; tema jäi oma hinge ning ihu poolest ilmsurelikuks, ja sai taewa üles wõetud, kus inglid teda, kui kuninganat kumardawad. Ekaterina küsis, kas ta wõiks seda imewäert noort meest näha saada.

Wanamees kostis, et tema saab noort meest näha, kui ta tema käskmised täidab. Tema andis neitsile kuuju, kus peal püha Jumala sünnitaja Jumaliku lapsukesega oli ülesmaalitud ning käskis selle kuuju oma koku wija, njng oma kambriis terwe öö otsa selle püha kuuju ees Jumalat paluda. „Siin on selle nooremehe ema ülesmaalitud, kellest mina sulle rääkisin,“ ütles tema. „Tema nimi on Neitsi Maria. Balu usuga teda, ning mina loodan, et tema sinu ihaldamist saab täitma, ning sina saad tema poja palet nägema.“

Ekaterina kuulis wana mehe sõna. Oma palwe ajal uinus ta wäsimusest magama ning nägi ühte imelikku und. Tema nägi unes, et taewa kuningana tema ees seisis ning last kätte peal hoidis, kellest otsekui päikese jooned wälja läksiwad. Aga ilma asjata püidis Ekaterina Lapsukese nägu näha saada. Tema pööris oma hiilgawa pale neitsi poolt ära. Siis hakkas Jumala Oma oma Poega paluma, et Ta neitsi peale waataks, ning kiitis tema ilu ja tarkust. Aga Lapsukene kostis, et tema on inetu, rumal ja waene ning et Tema ei taha selle neitsi peale waadata.

— Ära põlga oma looma, — ütles Jumala Oma, — ütle temale, mis ta peab tegema, et ta Sinu auu maitsta ja Sinu hiilgawat palet näha saada wõiks.

— Laps tema wana mehe juure minna, — kostis Lapsukene, — ning tema käest küsida, mis teha tuleb; kui ta seda teeb, siis peab ta Mind näha saama ja Minu ees armu leidma.

Sest imelikust unenäust sai neitsi väga liigutud. Kui hommik kätte tuli, siis läks ta warssi wanamehe juure ja langes tema jalge ette maha ning palus temalt abi ja nõuu. Wanamees jelletas temale laialt õigeusu õpetuse ära; rääkis temale paradisi õnsusest, patuste hukatusest. Koolitud ja tark neitsi sai warssi õigest õpetusest aru, hakkas kõigest südamest seda uskuma ning laskis wanamehe ennaft äraristida.

Ekaterina läks waimu poolest uuendud seisuses oma koju tagasi; kaua aega palus ta Jumalat, nuttis palju ning uinus jälle palwe ajal magama. Tema nägi unes Jumala Omat, aga nüüd pööris

Jumalik Lapsukene oma pale tema poole ning waatas lahkestes ja armulikult tema peale.

— Kas nüüd see neitsi Sinu meelepärast on? küsis Jumala Ema.

— Nüüd, kostis Lapsukene, — on tema niisama rikas ja tark, kui waene ja rumal ta enne oli. Mina tahan, et ta minu rikkamata ja igaweseks pruudiks jääks.

Ekaterina langes filmisi maha ja ütles: mina, Auuline Walitseja, ei ole mitte wäert Sinu Kuningriiki nägema, waid tee mind kõlblikuks Sinu ümar-dajaks saada.“ Kõigepüham Neitsi wöttis Ekaterina parema käe oma kätte; Lapsukene pani temal imeilusa sõrmuse sõrme ning ütles temale: „sina ei pea mitte maapealisk peigmeest otsima.

Uuest üles ärkades, tundis Ekaterina ära ütlemata rõõmu omas südames; tema sõrmes oli imeilus sõrmus. Seest ajast saadik hakkas ta koguni teist elu elama. Tema ei mõtelnud enam maapealiskte asjade peale; tema süda oli Jumaliku armastust täis; tema mõtles ükspäinis oma taewa Peigmehest.

Sell ajal tuli Aleksandria linna kuningas, üks tige ristirahwa tagajusaja. Tema läkitas saadikud kõikidesse linnadesse rahwast pagana pidule kutsuma. Warfi sai linn wõeraid täis; igaüks tõi ohwriks, mis wõis, ning pidu hakkas peale. Ekaterinal oli kuninga ning rahwa rumaluse pärast meel haige; tema wöttis mõned teenrid enesega, läks pagana templi ja jäi ukse juure seisma. Templis ohwerdati. Kõik pöörasid omad filmad tema poole ning panid tema ilu imeks. Kuningas kutsus teda enese juure; tema kumardas ning ütles temale: „eks sull, kuningas,

häbi ei ole, pööratsid wäerjumalaid paluda! Teie eneste õpetud mehed ütlevad, et need jumalad, keda teie kumardate, olid inimesed, ning et neile on mõne kuulsa teu eest mälestuse sambad ja nikerdud kujud üles pandud. Hakage seda õiget Jumalat tundma, kellel ei ole algmist ega otša. Tema läbi walitsewad kuningad ning saab maailm ülewel peetud. Tema tuli maa peale, sai Jse meie lunastamise pärast inimeseks. Tema ei armasta ohwrid, Temal ei ole head meelt elaja loomade tapmisest, waid Tema tahab, et meie Tema püha käskude järele elaksime."

Kuningas sai wihaseks, aga käskis ohwerdamist edasi toimetada, ning ütles et ta pärast tahab neitsiga rääkida. Kui pidu otša lõppis, käskis ta Ekaterina oma juure tua. Suure imega waatas ta tema ilu peale ning küsis, kes tema on, kuidas tema wanemid kutsutakse ning mis õpetust tema kuulutab.

— Minu nimi on Ekaterina, kostis neitsi — mina olen selle würsti tütar, kes enne sind walitses. Mina olen kõik inimeste tarkuse äraõpinud, aga olen maise õpetuse tühjust tunda saanud ning seepärast Kristuse Jumala pruudiks heitnud, Kes oma prohwetide läbi ütles: *M i n a t a h a n t a r k a d e t a r k u s e ä r a k a u t a d a j a m õ i s t l i k k u d e m õ i s t u s e t ü h j a k s t e h a* (Jes. 29, 14. 1. Korint. 1, 19.) Mina ise olen muld ja põrm, aga Jumal on mind iluga auustanud, et inimesed Looja wäge tundma saaksid, Kes ka mulla põrmule wõib ilu ja tarkust anda. Aga need jumalad, keda teie auustate, or: tühjad walejumalad ning wiiwad teie hinged hukatuse sisse.

Kuningas sai wihaseks. „Ära laida jumalaid, kellel ilmjurelik auu on," ütles tema.

Ekaterina kostis: „kui sina aga tahaksid selle pimeduse, mis so mõistuse kinni katab, äraajada, küll sa siis oma jumalate tühjust näeksid ja tõsist Jumalat tundma saaksid.“

Kuningas ei tahtnud enam kauemine Ekaterinaga võidelda ning ütles temale: „ei kõlba kuningal naeste rahwaga võidelda; aga ma tahan targad wilosohwid kokku kutsuda; las nad sulle sinu ekstitusi näidata.“ Värast seda käskis kuningas Ekaterinat wahi all hoida ning saatis selle aja sees tarku ja õpetud mehi kutsuma, et neitsi sõnad oma waidlemisega tühja ajada ja tema walet noomida. Wiiskümmend tarka tuli linna kokku. Üks nende seast oli iseäranis kange pilkama ja wäga õpetud mees. Suur hulk rahwast tuli usu pärast wõidlemist kuulma. Sai neitsi järele saadetud. Tema süda oli kindel ja rahuline, sest temale ilmus peaingel Mikael ja ütles, et Issand tahab temale wäge anda tarku ära wõita, ning et tema saab palju inimesi õige usu poole pöörma.

Waidlemine hakkas peale. Pagana tark seisis oma walejumalate eest; pärast hakkas tašane neitsi temale kostma. Site näitas ta wäerjumalate walskust wilosohwide ja laulikute sõnadest; pärast seletas ta neid kõhte nende kirjadest, kust näha on, et nemad nago oleksid seda uut õpetust ette kuulutanud ning ettetunud. Wiimaks jutustas ta koosolejate Jeesuse Kristuse elust ja surmast. „Tema tahab patuste peale armu heita,“ ütles neitsi, „nendele andeks anda, kes patust pöörwad. Tema ütleb: tulge Minu juure kõik, kes waewatud ja koormatud olete, ja Mina tahan teile hingamist saata. „Uskuge Tema sisse, siis saate ka teie lunastud.“

Pagana tark kuulis imekspanemisega neitsi sõnu ning tunnistas ennast ärawõidetud olewat. Kõik teised ei tahtnud enam kaugemine wõidleda. Ilma asjata näitas kuningas oma wiha, ähwardas surma ja piinamistega. Targad tunnistasid õiget Jumalat, keda Ekaterina teenis. Nemad wõtjid martrite surma wastu ning said, oma rõõmuks Ekaterina käest teada, et piinamised saawad neil ristimise asemel olema ning neile taewa riigi lahti tegema.

Ugc kuningal oli ikka weel nõuu Ekaterinat usust ära pöördada, Tema ime wäärt ilu sünnitas kuningas sees roppu himusid neitsi wastu; tema pakkus Ekaterinale oma poolt kuningriiki, püüdis teda kingitustega ja auu ning kõrge seisuse tootustega wõrgutada, aga Ekaterina kostis, et martri riie on tema meelest ilusam, kui kuninglik purpur. Ilma asjata püüdis kuningas mitmesuguste lubamistega tema meelt pöördada ning pärast hirmsa piinamistega ähwardada. Neitsi kostis, et tema kannatamised saawad palju inimesi Jumala poole pöördama ning neile taewa riigi lahti tegema. Siis käskis kuningas teda armutumal wiisil peksta ja piinata; teda pekseti nõnda kangeste, et kõik tema ihu haawadega kaetud sai, ning pärast heideti wangi torni.

Püha kannataja neitsi oli kaua aega wangi tornis; teda taheti lasta nälja surma ära surra; aga Issand ei jätnud teda maha. Iga päew lendas tuikene tema juure ning tõi temale toidust. Üks imelik nägemine finnitas tema usku. Tema nägi oma taewa peigmeest, Kelle ümber inglite koorid olid, ning Ta ütles temale: „Ara kardada, Mina olen alati sinuga; oma kannatamise läbi saad sa mitmed Minu poole pöördama.“

Selle aja sees läks kuningas oma talituste pärast linnast ära. Kuninga proua Augusta oli palju Ekaterina ilust ja tarkusest kuulnud ning ammu ihaldas teda näha saada. See ihaldamine kaswis veel suuremaks siis, kui Augusta üksford ühte und nägi. Tema nägi unes Ekaterinat seiswat, kelle ümber suur hulk noori mehi ja neitsikesi oli. Kõik nemad olid walges riides ning paistsid imewäart hiilgamisega. Ekaterina kutsus Augusta enese juure, pani kuld krooni tema pähe ning ütles, et Issand Kristus on temale selle krooni läkitanud. Kuningana rääkis selle unenäu oma wäeülemale, Wormiriusele ülesse, ning ütles, et tema süda ei järe rahule enne, kui ta seda neitsid näha ei saa. Wormirius lubas tema ihaldamise täita ning wiis ise öösel kuningana jenna wangi torni, kus püha Ekaterina oli finni pandud. Nende järele läks palju sõjamehi. Kui kuningana Ekaterina hiilgawat palet nägi, siis sai ta nõnda liigunud, et tema jalge ette maha langes ning hüidis: „Õnnelik olen mina, et wiimaks sind näha sain; ei saa mull, ei elust ega kuningriigist kahju olema, kui neid selle eest kautaksin. Mull on hea meel ning minu hing ja süda on rõõmu täis, et sinu hiilgawat ilu näen. Õnnis ning kõige kiituse wäart oled sina, et sa ennast niisuguse Walitsejale oled annud, Kelle käest sa nii imewäert anded oled saanud.“

Püha Ekaterina kostis temale: „õnnis oled ka sina, kuningana, sest mina näen sinu pea kohal krooni, mis inglite käed pidawad. Sina saad seda krooni pärima piisku kannatamise eest, mis sa pead ärakandma, ning selle tõsise kuninga juure, Tema igawesse riiki, minema.“

Kuningana kostis: ma kardan piinamisi, kardan iseäranis oma kõwa südamega meest.

— Jeesus Kristus saab alati sinuga olema, kostis Ekaterina, — sinu ihu saab natukesse kannatama, aga pärast igawest rahu leidma,

Kui Þormirius neid sõnu kuulis, siis küsis tema: mis Kristus sellele annab, kes Tema sisse usub? Mina tahan Tema sõjameheks saada ja Tema sisse uskuda.

— Kas siis sina pole ristiusu kirjadest midagi kuulnud, ega neid lugenud: küsis püha neitsi.

— Ei ole, kostis Þormirius, — mina olen noorest põlwest sõja mehe ametis olnud, ning mull pole muud muret olnud. — Siis seletas püha Ekaterina koosolijatele Kristuse õpetuse ära ning ütles, et ei ole mõimalik seda rõõmu üles rääkida, mis Issand neile on walmistanud, kes Teda armastawad ning Tema käsud täitwad. Kuningana, Þormirius ning sõjamehed, kes nendega olid, uskusid Kristuse sisse ning jätsid püha neitsi waga südamega Jumalaga.

Kui kuningas koju tagasi tuli, siis kutsus ta uueste Ekaterina enese ette. Tema ilu hüilgamine pani kuninga imestellema. Tema küsis, et kuidas kauaaegne wangi põli ning nälg pole tema palet mitte muutnud; tema tahtis wahtisid ja wärawahoidjaid nuhelda; aga Ekaterina ütles, et mitte inimese käsi ei ole teda toitnud, waid Jumal Ise. Kuningas hakkas Ekaterinat jälle libeda sõnadega meelitama; tema ütles: sina oled ilusam ja targem, kui meie jumalana Artemida (Diana); ära hukka oma ilu; wõtta osa minuga kuningriigist ja maailma rõõmust.

— Ära pea palju minu ilust, ütles neitsi, —

see on põrm ja muld, mis, kui õiekene äranärtfib ning, kui unenägu, ärafaub.

Ekaterina kindlus süitas kuninga wiha uueste põlema; tema käskis ühe ratta tuua, kelle külges terawad hambad olid ning ähwardas neitfi selle hirmsa piinamise riista külge kinni siduda, kui ta mitte jumalaid ei kumurda. Need ähwardamised ei teinud neitfile hirmu. Siis käskis kuningas teda hirmsal wiisil piinata; aga sedamaid, kui teda piinama hakati, löi nägemata Jumala ingel piinamise riistad puruks ning neitfi tõusis ilma wigata ülesse. Rahwas, seda imekspannes hüüdis: „suur on ristirahwa Jumal?“

Kui kuningana Augusta seda kuulda sai, mis oli sündinud, siis läks ta oma lossist wälja ning hakkas suure healega kuningat noomina, et ta julgeb elawa Jumala wasta mõidelda ning Tema julasid piinata. Kuningas sai hirmust wiha täis; kui tige metsaline kargas ta kuningana kallale, laskis teda kangeste piinata ning mõistis surma nuhtluse alla.

— Kuningana pööras filmad enne surma Ekaterina poole ja ütles: ja õige Jumala ümardaja, palu minu eest Jumalat.“

— Mine rahuga, kostis Ekaterina, — ning saagu ja Kristusega kui kuningana walitsema. Kuningana pea löödi mõdegaga otsast maha.

Borwirus mattis teiste uskjate sõjameestega sellisamal öösel kuningana ihu maha; pärast läksid nemad kuninga juure ning kuulutasid, et nemad ka ristiinimesed, ning õige Jumala sõjamehed on. Kõik nemad said äratapetud.

Teisel pääwal kutsus kuningas wiimast korda Ekaterina enese ette ning ütles temale: „sina oled

kange nuhtluse mäert: sina pöörsid minu abikaasa meele ära, saatsid wahwa sõjamehe (Bormiriuse) hukka ning ajasid rahwa mäsjava; aga kõik seda tahan maa sulle andeks anda, kui sa jumalaid kumardad, sest mull on kahju sind surmale äraanda. Mina tahan sinuga oma kuningriigi pooleks jagada; sina pead niisuguses rikkuses ja rõõmus elama, missugust weel ükski kuningana ei ole näinud." Aga kawalad sõnad ei wõinud mitte neitsit Kristuse armastusest äralahutada. Kui kuningas nägi, et kõik tema nõuud tühja läksid, siis käskis ta wiimaks teda äratappa.

Kui teda surma nuhtluse paika wiidi, käis palju rahwast tema järel. Kõik nutsid ja kahetsesid teda.

Noored naesed ja neitsid ütlesid: „miks hukkad sa oma noorust ja ilu? Mine parem kuninga juure ja kuule tema sõna.“

— Urge nutke minu pärast, kostis püha neitsi, — olge enemine rõõmsad minuga: täna saan ma Jeesust Kristust, oma Loojat ning Peastjat näha, Tema on martrite ilu, auu ja koon. Tema kutsub mind äraräekimata paradisi rõõmu sisse. Nutke enemine ise eneste pärast, sest teie uskмата meel saab teid hukatuse sisse wiima.

Enne surma palus püha neitsi nõnda: Oh Issand Jeesus Kristus! mina tänan sind, et Sa minu jalad kannatuse kalju peale oled pannud ja mulle õiget teed näitnud. Siruta omad kõigepuhtamad käed wälja, mis risti peal naeltega läbi löödud said, ning wõtta mo hing wastu, mis ma Sulle, oma armastuse ohwriks toon. Mõttele, oh Issand, inimese nõdruse peale ning anna mulle mo pattud andeks mis ma teadmata olen teinud; — pesku neid see weri puhtaks,

mis mina Sinu nime pärast ära walada lasen. Tee, oh Issand, et seehinane ihu, keda nüüd mõgaga rajutakse, minu waenlaste ja tagaüsfajate filmadele nägemataks saaks. Waata, oh Issand kõrgelt taewast nende inimeste peale, kes siin seiswad, õpeta neid Sinu tundmise walgusega; näita oma armu neile, kes minu surma pärast Sinu poole pöörwad, et naad Sinu suurust igaweste kiidaksid."

Sõjamees raijus püha neitsi pea otsast maha. Üks wana aja jutustamine ütleb, et inglid on tema ihu wõtnud ja Sinai mäe peale wiinud.

Kõigest katksada aastat pärast püha martri Ekaterina surma, on Sinai kloostri munga wennad tema pea ning käe ülesleidnud ja neid oma kloostri kiriku wiinud.

Selljal ajal päewal on ka püha suurekannataja Merkariuse mälestus, kes keisri Detsiuse walitsuse ajal aratapetud sai.

Püha kannataja Klimenti (Klemensi) Rooma paawsti, mälestus.

25. Nowembril.

Keisri Tiberiuse ajal, esimesel aastafajal, pärast Kristuse sündimist, elas Roomas üks rikas ja suur-
fugu pagana usu inimene, nimega Waust (Фавст)

Tema oli keisri ligidalt sugulase, Matwidiaga, ühe imeilusa naeste rahwaga, abielus. Abikaasad armastasid wäga teine teist ning nendel oli kolm last, kes nende elu weel lõbusamaks tegid. Esite sündis neile üks poega, — kassikud, kellele nemad nimesd panid Waust ja Waustinian; mõne aja pärast sündis kolmas poeg Kliment. Mitu aastat elasid need abielu rahwas täieste õnnelikult, aga ühe inimese tagedus rikkus kõik nende õnneliku elu ära. See inimene oli Wausti lihalik wend; tema asus wenna majasse elama, ning wenna õnne üle kadet meelt täis olles, hakkas oma wiisipäralist wenna naist kiusama. Matwidia ei tahtnud mehele selle kurja inimese kawalust ülesrääkida, ning wõttis nõuiks wistist Roomast ärapõgeneda. Tema ütles mehele, et tema on unes ühte wäga auusa näuga wanameest näinud, kes teda on kaskinud wistist Roomast wälja sõita, ning ähwardanud tema peale nuhtluse saata, kui ta seda mitte ei saa tegema. Mees ei annud temale luba ärasõita, ning püüdis need kurwad ettetundmised äraajada, mis, nagu näha oli, tema abikaasat kangeste koormasid. Aga, tema alatilist nuttu ja tuskat nähes, andis ta wiimaks temale luba reifima minna, ning wõttis nõuiks Matwidia kohe wanema pojaga Atena linna saata, et pojad oleksid sealsis kuulsais koolides käija wõinud, aga piiskene Kliment sai Rooma jäetud. Matwidia tarwis sai laew walmis pandud, mis kõik sugust warandust täis oli; hull orjad läksid temaga; mees saatis teda mere randa; abikaasad nutsid kangeste, teine teist ning lapsi Jumalaga jättes.

Esimesed pääwad purjetasid teekäijad õnnelikult, aga häkitselt tõusis hirmus torm; kawa aega lendas

laew, fangest tuulest aetud; laened kiigutafid teda ja ajafid tema peale wet. Reifijad ootfid furma; ning tõeste, laew löi wastu terawat kalju puruks. Matwidia fai laewa tükkide peal laenetest kaugele ära-
wiidud; laened heitfid teda randa; fealt leitfid teda inimesed üles ning andfid temale abi, nõnda et ta jälle märkama hakkas. Kui õnnetu Matwidia ennast mõera inimeste seas nägi olemat, ning oma laste hukkaminemise peale mõtles, fiis tahtis ta kurwatuselt meelt ära heita. Sead naeste rahwad, kes selle mere saare peal elasid, käifid teda waatamas ning iga üks nende seast jutustas temale oma õnnetustest ning häda-
dest, mis tema oma elu ajal on ärafannatanud; nemad tahtfid nende jutustamisega õnnetu mõera naese kurbdust wähendada. Üks leff naene jutustas, et tema mees on mere peal furma saanud, et tema on ka pärast mehe furma teda fangeste arsmastanud ja selle-
pärast mitte enam teise mehele läinud, ning et tema nüüd oma kätte tööst elab. Tema kutsus Matwidiat oma juure tööd ning kurbdust jagama. Matwidia fündis selle nõuuga kokku. Nõnda elas õnnetu Rooma naene 24 aastat selle mere saare peal, oma laste pärast leinades ning mehes lahutud olles, kellele tema omast kurwast loujt ei wõinud teadagi anda.

Uga tema lapsed olid elus; nemad said ka, Sumala targa nõuu järele, mere hädast peastetud. Mere rööwliid mõtfid neid oma laewa peale ja müifid Kesfaria linna orja põlwe. Seal said nemad ühe waga lese naese kätte, kes nende peale halastas, ning neid, kui oma lapsi, üles kaswatas. Nendele said kõik teadused õpetud, ning nemad said ka Kristuse seadust tundma. Kui naad mehe ealisteks said, lastfid naad apostli

Petruse, kes seal maal armuõpetust kuulutas, endid ristida ning heitsid tema jängriteks.

Sja ei teadnud midagi fest, mis oli sündinud. Pärast naese ja laste äraminemist, oli ta kaua aega kurb nende pärast ning saatis mõne aja pärast oma ustava sulase Atena linna neid järele kuulma. Aga sulane ei tulnud mitte tagasi. Kahe aasta pärast saatis ta teise ustava teenri; see tuli üksnes nelja aasta pärast tagasi, sell kurwa sõnumiga, et tema ei ole ei Matwidiat, ega tema lapsi näinud, et nemad pole ialgi Atenas olnud, ning et nendest seal ükski midagi ei tea. Waust saatis igale poole sulased wälja reisijate jälgi otsima, aga kõik tema otsimised olid ilma asjata. Siis jättis ta waranduse ja piiskose Klimenti kaswatamise ustawate teenrite hooleks ning läks ise kõiki mereäresid linnasid mööda naist ja lapsi tagaotsima. Kaua aegne ning ilma asjata otsimine tegi tema meele koguni nukraks. Tema ei tahtnud enam Rooma tagasi minna, hulkus kui kerjaja, kõikide eest nime ja seisust warjades.

Selle aja sees sai Klimentit hoolega kaswatud ja õpetud ning tema jõudis ruttu õpetused kätte saada. Tema sai täie ealiseks. Maast madalast wõis ta suurt warandust oma kasuks pruukida; aga tema kaswis ilma isa ning ema ellitamisetä ülesse, keda ta, kui surnuid, tagaleinas. Matiline mõte nende surmast wiis teda selle mõtte sisse, et kõik maailma asjad üirikesed on; tema püidis aru saada, kas kõik selle eluga seltsis otja löpew, ehk on teine elu pärast surma. Alati niisugusid mälestuisi ja mõtteid enese sees kandes, oli ta kurb ning nukra meelega, ei wõtnud teiste inimeste talitustest ning rõõmust osa,

kes tema ümber elasid. Kogemata sai ta ühe ristiinimesega tutwaks, kes temale Kristuse Lunastaja elust jutustas ning ütles, et Ünnistaja on igawese õnsuse oma järel käijatele tootanud. Klimenti südames tõusis kange ihaldamine sest trööstlikust õpetusest rohkem teada saada. Tema wõttis nõuaks need kohad läbi käija, kus Ünnistegia õpetas ning kannatas, et seal eneste apostlite suust Tema õpetust kuulda saada. Tema wõttis ühe jau warandust seltsi, läks teele ning sai Aleksandria linna. Seal kuulutas sell korral püha apostel Parnabas armuõpetust. Suure hinuga kunlis Kliment tema jutlust ning hakkas weel rohkem ihaldama ristiinimeseks saada. Aleksandriast läks ta Kessaria linna, seal laskis apostli Peetruse ennast ristida ning heitis tema jüngriks. Peetruse jüngrite seas, nagu meie juba ütlesime, olid Klimenti kaks wanemad wenda; aga wennad, kes lapse põlwes ühest olid äralahkunud, ei tunnud üksteist ning arwasid endid wõerad olewat.

Apostel Peetrus läks merd mööda Siiria maale ning wõttis oma uue jüngri enesega; wanemad wennad olid juba enne teist teed fenna läkitud. Tee peal küüsis Apostel Peetrus oma noore jüngri käest tema endisest elust järele. Kliment jutustas temale oma esimesest kurwast loust ning oma üleskaswatamisest; see jutustamine täitis Apostli südame väga suure haledusega.

Tee-käijad tulid laewaga ühe pisikese mere saare peale. See oli seesama saar, kus Matwidia elas. Apostel Peetrus läks laewa pealt maale; ranna ligidal külas nägi ta ühte waest naeste rahwast, kes armu andeid palus. Tema kurb ning tõbine nägu

tegi Apostli südame raskeks; tema tegi naesega juttu, ning kui kuulda sai, et ta wõeras inimene saare peal on, hakkas weel rohkem temast järele küsima, ning nõnda tuli hawalikuks, et see naene ei olnud keegi muud, kui ise Matwidia. Haiguse ning nõdruse pärast ei jõudnud tema ning see wana naene, kelle juures ta elas, kätte tööga endid ülespidada, seepärast elasid nemad armu annetest.

Püha Peetrus tõi selle õnnetu emale röömsaid sõnumid tema pojast: „mina tunnen sinu nooremat poega Klimentit,“ ütles tema. Kui Matwidia seda kuulis, siis minestas ta röömu pärast ära. Peetrus wõttis tema käest kinni, tõstis teda ülesse ning wiis laewa peale.

Kliment läks nendele wastu ning pani imeks, et üks wana naene Apostliga tuleb. Aga kui Matwidia teda nägi, tundis ta teda warsti ära, sest tema oli isa nägu, ning hakkas tema ümber kinni. Apostel seletas imekspaneja noore mehele ära, et see on tema ema, keda tema nii kaua on tagaleinanud. Siis langes Kliment ema jalge ette maha, andis neile suud ning fastis neid röömu silma weega. Püha Apostli palwete pärast, sai Matwidia omast tõbest terweks ning läks teistega seltsis selle hea naese juure, kelle majas ta elas. Apostel saatis ka temale tema ramu ning terwisi jälle tagasi. Kliment andis naesele rohked kingitused ning palus teda emaga seltsis nende järele tulla.

Kui naad mere teereisi olid lepetanud, siis läksid naad maad mööda Laodikia maale. Seal tulid neile kaks Peetruse jüngrit, Wauft ja Waustinian,

wastu. Kui naad kahte wana naest nägid, kes nende järele tõllas sõitsid, siis küsijid naad Klimenti käest järele, kes need naesed on. Üks nendest on minu ema, kostis Kliment, ja siin samas jutustas oma seltsimeestele omast endisest elust ning kuidas ta kogemata oma ema üles leidis, keda ta surnud arwas olewat. Siis said Baust ning Baustinian aru, et ta nende lihalik wend on. Araräekimata rõõmuga jooksid naad ema juure, hakkasid tema ümber kinni, laewa hukkaminemist ja oma kurba eluforda meele tuletades ning ülesrääkides. Matwidia, oma armsa laste ümber kaela hakkates, keda tema ei lootnud ilma maski näha saada, küsis mehest järele ning nuttis tema pärast; aga tänas Jumalat laste peastmise eest, ning wõttis nõuiks, nende soowimise järele, ilma ajawitmata ennast ristida lasta. Teisel päawal läks Apostel mere ääre ning ristas ühes üksikus paigas Matwidia ja teise wana naese ära, see Isa ja Poja ning Püha Waimu nimel.

Pärast keda jättis Apostel selle rõõmsa perekonna maha ning läks teist teed. Tema wastu tuli üks väga auusa näuga wanamees, waeses riides, kes nagu arwata oli, temaga kokku saada tahtis; tema tuli Peetruse juure ning ütles: „minul on sulle midagi ütelda. Mina näen, et sa üks mõistlik inimene oled, seepärast tahan ma sulle ühe hea nõuu anda. Täna hommiku nägin mina, et sa mere äerde tulid ja seal kaua aega Jumalat palusid; ning mull oli minu ilmaaegu waewanägemisest kahju. Mina wõtsin nõuiks sind eksituselt peasta ning sulle teada anda, et ei ole Jumalat ei taewas, ega maa peal, ning et keski meie üle muret ei kanna. Maailm on ühe juhtumise

järele sündinud ning need, kes Jumalat paluvad, waewawad endid ilmaasjata."

— Will wiisil oled ja niisugused mõtted enesele saanud? küsis Apostel. — Kui Jumalat ei ole, kes on siis taewa teinud ning teda tähtedega ihitanud, kes on maa ülesseadnud ja teda öiekestega ilustanud.

Wõeras mees õhkas südamest ning kostis: „mina olen kõik inimeste tarkused äräppinud, hoolega jumalaid teeninud, ning olen mõistma saanud, et Jumalat ei ole. Kui oleks Jumal olnud, siis oleks Tema nutjate õhkamised kuulnud, ning neid, kes kurbdusest nõdraks läinud, trööstinud; aga ei ole kuuljat, ei ole trööstijat! Oh kui palju olen mina ilma wet walanud, kõigekõrgemaid jumalaid paludes! sest juba rohkest kakskümend aastat olen mina ära ütlemata kurbduse sees. Oh, kui palju olen mina ohwrid toonud, kui palju palunud! aga ei ole seda, kes mo palwed ja nuttu kuulda wõtaks; kõik on ilma asjata."

— Umbest sellesama pärast pole fina tröösti leidnud, ütles Peetrus, — et ja walejumalaid oled palunud, aga mitte seda tõsist Jumalat, keda meie kumardame.

Siin hakkas Apostel temale õiget usku seletama, teda maenitsemata, temalt tema õnnetustest järele pärima. Wõeras mees rääkis kõik ülesse, ning Peetrus sai, oma rõõmuks, tema jutust aru, et see inimene ei olnud keegi muud, kui Matwidia mees, Waust. Apostel äratas tema sees lootust, lubas warsti teda trööstida, ning wiis teda ruttu senna, kus Matwidia poegadega oli. Abikaasad, kes küll ammu lahkunud olid, tundsid korraga teine teist ära ning ei saanud

Kumbki röömu pärast sõna suust wälja. Palju röömu filma pisaraid sai selle kokkusaamise juures wälja walatud. Isa oli wäga röömus, et poegi jälle näha oli saanud. Kõik endised kurbdused said äraunustud, kõik tänasid Jumalat, aga Wauft uskus Issanda fisse ja sai pühast Apostlist ristitud.

Kõik selfsis läksid Antiohia linna. Maawalitseja, nendest ning nende elu juhtumistest teada saades, andis seft Rooma aru. Kuninga sugulane sai warfi fenna kutsutud, auufaste wastu mõetud ning kõik tema warandus jälle temale tagasi antud.

Kõik pere hakkas Roomas elama, ning auu ja fuuruse sees elades, ei unustanud mitte Jumalat ära. Palju aitas tema waesid ning püidis Jumala sõna wälja lautada. Mõne aasta pärast läksid wanemad rahu sees hingama, aga lapsed kuulutasid hoolega Jumala sõna. Kõige suuremat muret pidas Kliment selle püha asja pärast. Tema oli alati Beetruse juures, kui wiinne Roomas elas; püha Apostel pühitfes teda enne oma surma piiskopiks.

Raskel tagatiusamise ajal, walitfes Kliment targaste koguduse üle. Tema pööris palju inimesi Kristuse poole; walitfes seitse kirjutajad, et martrite kannatamised üles kirjutada ning nõnda hoidis need kaunid ja kallid jutustamised meie tarwis alles. Rahwa mäsamise ajal kaebasid paganad risti rahwa peale, et nemad olla pagana jumalate niferdud kujud maha lüffanud ning, et Kliment risti usku wälja lautada. Selle kaebamise pärast saatis keiser Trojan teda mitme teiste uskjatega Krimmi poole saare peale wangi põlwe.

Dma wangi põlwe paigas, Herfoni linna ligidal,

leidis Kliment palju ristiinimesi, kes raske mäe kaevamise töö peale saadetud olid. Klimenti senna tulemine tõi neile palju tröösti. Püha piiskop oli nende kinnituseks ning tegi nendega seltsis tööd. Töömeestel oli wee puudus. Isfand näitas Klimentile imelikul viisil ühe puhta wee hallika. Kõne sellest imelikust halikast, kelle wesi tõbed terweks tegi, läks üle kõige selle maa laiale. Palju inimesi tuli selle hallika juure ning Kliment kuulutas kõigile Jumala sõna. Kõnda heitis iga pääw suur hull rahwast ristiusku ning sai selles imelikus hallikas Klimentist ristitud. Aga ristiusu waenlaste kurjus pani warsti püha piiskopi töö seisma. Teda taheti wägise sundida wäerjumalatele ohwerdama, ning kui ta seda ei lubanud teha, siis mõisteti surmale. Teda pandi lodja sisse, seuti ankur kaela ning uputati Musta meresse ära.

Üks wana jutustamine ütleb, et üksford, pärast Klimenti jüngerite Korneliuse, Wiwa ning kõige risti rahwa ühemeelelist palwet, on mere wesi kalda poolt ära läinud, ning kõik on mere põhjas imeilusat marmori koobast näinud, kus püha Klimenti mädanemata ihu on maganud. Jutustakse, et see imelik asi on iga aasta Klimenti mälestuse pääwal sündinud, ja et üks fford üks naene, kes püha Klimenti haua juure on tulnud Jumalat paluma, pole enne wee peale tulemist jõudnud oma pisikest poega ära wija; aga aasta pärast on ta teda selles imelikus koopas elus ja röömus leitud olemat.

Üheksamal aastafajal on Slawi rahwa walgustajad, wilosohw Konstantin, (kes pärast s'hiima wastu wõtmist Kirilluseks sai nimetud) ja tema wend Meh-

wodi (Metodius), Hersoni linna tulnud ja seal ime-
likul wiisil Klimenti mädanemata ihu üles leidnud,
weest wälja wõtnud ja Rooma wiinud. Teine jagu
temast on Hersoni linna jäenud, mis pärast püha
Wladimir Kijewi wiinud.

Selljal ajal päewal on ka püha Petrusse, Aleksandria
piiskopi, mälestus.

Püha Inno Kentiuse, Irkutskij piiskopi mälestus.

26. Nowembril.

Sell päewal, ühes waga Mipiuuse Sambniku mä-
lestusega, kes Weike Aasia maal elas, peab Õige usu
kogudus ka Wene piiskopi, Inno Kentiuse, mälestust,
kes kauge Siberi maa õige usuga on walgustanud.
Tema elust on, kahjuks, wäga pisut teadusi üles
jäenud. Tema sündis Weike Wene maal, elas ühel
ajal Demetriuse, Rostowi mitropolitiga ja Mitrowani,
Woronefi piiskopiga, ning sai Kijewi wennialiku seltsi
koolis koolitud. Seal samas Pjetserskij kloostri sai
ta mungaks pühitsetud, pärast Moskwa kutsutud, kus
Mitropolit Stehwan Saworskij, tema tarkust ja waga
elu nähes, teda waimuliku akademiaisse wilosohwia
prohwessoriks pani. Pärast sai ta Perejaslawi piis-

kopiks pühitsetud; aga warsti pidi ta uue ameti peale astuma.

Keisri Peetri Suure ajal lautas risti usk ennast Siberi maal väga ruttu laiale; ning Peeter, khiina missiooni tööd toetada tahtes, mõtles Pekini linna Wene piiskopi saata. Selle ameti peale sai Inno-kentius armatud ja teele saadetud; aga läbi rääkimised khiina keisriga ei läinud mitte korda, — tema ei tahtnud Wene piiskopi Pekini linna wõtta. Senni kui need läbirääkimised mitu aastat tuurifid, käis Inno-kentius wahest Irkutskis, wahest Selenginskis ning püidis suure hoolega paganaid, Burätifid ja Tungusifid õige usuga walgustada. Mitme aasta pärast, keiserina Ekaterina ajal, sai ta weel Irkutskij piiskopiks nimetud. Woskresenskij kloostri elades, püidis ta kõigest jõuust ligemistele kasuks olla: kuulutas Jumala sõna, asutas kooli, kus uueste walgustud ristiniimesed Jumala seadust ning Wene keelt õppifid.

Palju waewa nägi püha piiskop, palju oli temal ka meele haigust; akohwistis (kütuse laulus), mis Irkutskis on kokku pandud, kiidetakse tema kannatust kibeda meele haigusse sees, mis temale osalt missiooni ülema poolt, osalt uskmata rahwa poolt näha tuli. „Inimeste kõne kunst ei wõi kõiki neid hädafid, puudu-
dusi, laimamist, waewa ja kannatust, mis fina oma waimuliku karja lunastuseks oled enese peale wõtnud, ülesrääkida, aga meie sinu kannatust imekspannes ja armastusest kibunud, hüiame tänuliku südamega so poole: ole rõõmus, ja Kristuse ärawõitmata sõjamees; ole rõõmus, kes sa uskmata inimeste wiha ära-
kannatafid, kes ilma asjata sind wihkasid; ole rõõmus, ja hädaliste ja waewatud sulaste usin abimees; ole

röömus, kes ja uskmata põlwe juured ja ohakad hoolega ära lõikafid."

Pärast nelja aastast apostliku waewanägemist, läks püha piiskop, 1731 aastal, rahu sees hingema.

Kolmkümmend aastat pärast tema surma, selle kiriku parandamise ajal, kus tema luud fondid magafid, leiti tema first ülesse; tema oli terve ning tema ihu ei olnud äramädanenud. Irkutskij kodanikud olid tänulikult seda püha meest meeles pidanud, kes nende heaks nõnda palju oli waewa näinud; mitmed tulid tema firstu juure palwet tegema. Smelikud haigete terweks saamised ja ilmutamised olid selle uue Jumala mehe tunnistajateks. 1805 aastal sai Irkutskij püha piiskopi mädanemata ihu awalikult üleswõetud ning seatud 26. Nowembril, see on tema surma päewal, tema mälestust pidada.

Püha Rogudus hüiab: „Kiidame uut Kristuse apostlit, kes armuõpetuse kuulutamisega wõera rahwaste maale läks, usu hea haifuga wiimsed Wenemaa piirid täitis, hommiku poolse Siberi maa, kui lillekese õitsma pani ning need rahwa hulgad, kes armu hallika woolamistest olid alles fastmatta, taewaliku tarkuste sõnadega jootis.“

Püha martri Jakobuse, Persialase, kannatamised.

27. Nowembril.

Persia kuninga Isdegerdi ajal, neljandamal aastasajal, elas üks tõsine ristiniimene, nimega Ja-

kobus. Tema oli rikas ja auus ning kuninga kajas suure ameti peal, kes teda väga armastas. Aga vaat, korraga hakkas Issdegerd ristirahvast kangeste tagakiusama ja neid Kristust ärasalgama sundima; ning Jakobus, ähwardamisi ning suure ameti kautamist kartes, täitas selle pagana usu kombe ära, mis kuningas nõudis.

Kui Jakobuse ema ning abikaas sellest kuulda said, sai nende meel väga haigeks, sest nemad mõlemad olid kindlad ristijinimesed. Sell korral ei olnud nemad Jakobuse juures, aga warsti kirjutasid temale kirja, kus sees naad tema usust taganemist väga laitsid. „Kuidas võisid sina“, kirjutasid nemad, „taewa Kuninga poolt maailma auu pärast ärataganeda; ilmsureliku elu ärahukata; töt wale pärast mahajätta; maapealse kasu pärast ennast Jumala armastusele kõlwatumaks teha? Meie palume sind filma-weega, paranda meelt ja pööra jälle armulise Jumala poole tagasi; aga kui ja mitte oma pattu tunda ei taha, siis ei taha meie sind näha saada, ega sinuga midagi tegemist teha.“

See kiri tegi Jakobuse koguni rahutumaks. Tema mõtles, et kui jo ema ja abikaas minust ärataganewad, mis peab siis minust saama, kui Issand elawate ning furnute üle kohut mõistma tuleb ja igaühele, tema tegude järele, kättemaksta tahab. Jakobus hakkas kõigest südamest oma süüd kahetsema. Tema nuttis fibedaste ning ikka mõtles, kuidas ta oma paha tegu parandada võiks; selle juures tundis ta ennast nõnda suure süialuse olemat, et tema ainus lootus Issanda armu peale oli, kes kahetsejate poolt oma palet ära ei pööra: „Ma tahan Jumala armu

ukse taga koputada, senni kui tema mulle lahti tehtud saab," ütles tema. „Issand on helde ja armuline, Tema ei taha mitte patuse surma, vaid võtab kahetseja heameelega vastu.“ Matiline palve ja lootus Issanda peale tegid Jakobuse südame rahulisemaks, ning kui kuningas mõne aja pärast teda tema usust küsis, siis kostis ta kindlaste, et ta Kristuse sisse usub. Kuningas ahwardas teda surma nuhtluse alla anda. „See ei tee mulle hirmu," kostis ristiniimene, „surm on paljas ajalik uni, millest kõik peavad ülestõusma.“

Kuningas pruukis kõik nõuud ära, et teda teist korda usku ärakalgama sundida, aga viimaks, tema kindlust nähes, mõistis piinamiste läbi tema elule otsta teha. Tema käskis kõik tema ihu liikmed üks teise järele äralõigata. Aga ka see hirmus mõistmine ei võinud Jakobuse kindlust kõigutada; — tema sai rõõmsaks, et Issand temale võimalikuks tegi vähegi oma taganemise süüd parandada, ning palus ükspäinis Jumalat, et Ta temale kannatust annaks. „Oh Issand, minu Jumal! hüüdis tema, kui teda nuhtluse paika toodi, „kuule mind, Sinu sulast, waata minu peale omast pühast paigast ja anna mulle jõudu piinamised ärakannatada ning oma werga oma süüd äratafuda. Ma tunnistan Sinu püha nime, oh mo Jumal, ja annan oma elu Sinu pärast ära!“

See hirmus piinamine, mis kõikide ihu wärisema pani, hakkas peale; kannataja ühe käe sõrmed lõigati üks haawal ära, pärast — teise käe sõrmed; selle järele käed ning jalad; aga tema kiitis ükspäinis Issandat ning ei pannud sõbrade sõnu tähele, kes

temale nõuu andsid oma elu peasta. Piinamine tuuris kaua aega, aga kannataja kindlus ei kõikunud mitte üheks filmapilkumiseks. Kui temal weel wähe hing sees oli, leidis ta enesel jõudu Jumalat kiita ja hüidis: „Püha, püha, püha oled Sina Kõigeülespidaja Jumal, Keda taewawäed teeniwad, waata minu peale, oh elawate ja surnute Jumal, ning kuule mo palwet! Juba kõik minu ihu liikmed on ärawõetud, ning minu ihu on pea aegu surnud: minul ei ole jalgu, et Sinu ees seista, ei ole kässa, et Sinu, mo Looja poole ülestõsta; ei ole põlwi, et maha heita ja Sind kumardada; mina olen Sinu ees, oh Issand, maas, kui maha, mis mahalangenud, kui puu, kelle oksad on äraldigatud. Ma palun Sind, ära jäta mind otsani maha, waid wii mo hing armulikult wangi tornist wälja.“ Kui ta waewalt palwe sai lõpetanud, siis anti temale surma hoop. Kristiinimesed matsid püha kannataja ihu auusaste maha.

Waga martri Tehwanuse, see Uue, mälestus.

28. Nowembril.

Waga Tehwanus (Stehwan), kes püha kujudepärast, seitsmendamal aastasajal, kannatas, sündis Konstantinopolis ning sai sündimisest saadik oma wagaft emast Jumalale pühitsevad. Noores põlwes laskis ta ennast Aukfentiuse kloostri, Bitinia (Bihwinia)

maal, mungaks pühitseada ning sai oma püha elu ning armutegude poolest kuulsaks. Tema paastus kangeste, palus ühtepuhku Jumalat ning aitas oma tööwaewast ligimisi. Tema ihaldas üfsikut elu elama, aga pidi ligimeste kasuks, selle nõuu mahajätma: tema sai kloostri ülemaks (igumeniks) walitsetud.

Sell ajal oli püha kujude tagakiusamine möllamas. Leo Tsawrilane ja tema poeg, Konstantin Kopronim, kiusasid hullul kombel püha kujude auustajaid taga. Kirikuteft ja majadest said pühad kujud wäljakantud ning ärapõletud ehk tükkideks katki raijutud; pühad kiriku riistad, kelle peal Kristuse kujud olid, said puruks peksetud ning jalgadega tallatud. Jumala Oma kiriku seinad Wlahernas olid kõik Önnistegia maapealse elu piltisid täis; keisri käsu järele said need pildid kõik maha kaabitud. Konstantin Kopronim käis oma meeletu tegudega isast üle: tema käskis püha inimeste mädanemata ihud kirikuteft wäljawisata ning, ülekohtuse sinodi peal, mis Konstantinopoli kokku kutsutud sai, tegi selle järgmise mõistmise: kujusid peab wäerjumalateks nimetama, püha inimeste ning Jumala Oma auustamise ära-
kautama; prohwetid, apostlid ja martrid pühadeks nimetada keelma, ning kõiki, kes selle mõistmise wastu panewad, Ariuse, Nestoriuse ja Gutihiusega ühe wäeri peal, waleusulisteks arwama. Selle järele tõusis kange munkade tagakiusamine. Bisantia kloostrid jäid tühjaks, mungad pandi wangi torni kinni.

Keiser teadis Tehwanuse tarkuseft ja pühast elust, ning seepärast ihaldas teda oma nõuusse pöörda. Tema saatis ühe oma ustawa mehe kalli kingitustega Tehwanuse juure ning käskis teda wägise sinodi

mõistmise alla kirjutama sundida; aga Tehwanus ei teinud mitte seda. „Mina ei kirjuta mitte oma nime teie ülekohutuse sinodi mõistmise alla,“ ütles tema; „mina ei wõi wihat magusaks, ning pimedust walguseks nimetada. Mina olen walmis õiguse eest surema, ning tahan rõõmuga oma wiimse were tilga oma Dnnistegia kaju eest ärawalada lasta.“ See kostus tegi kuningaga koguni hulluks. Tema käskis Tehwanuse wangi torni heita. Aga warsti pärast seda, tulid waenlased häkitselt riigi peale, ning Kopronim, Jumala wiha kartes, laskis õiglase Tehwanuse wangist lahti.

Aga warsti, kui sõda otsa lõpis, tõusis weel kange digeusuliste tagakiusamine, ning kuningaga wiha langes kõige rohkem Tehwanuse peale. Balgati raha eest kõlwatumaid inimesi, et tema peale waletada ja mitmed süüd temale otsida; kisti wiimaks tema klooster maha, aga teda ennast lasti armutumal komdel piinata ning pärast Profonnisi saare peale wangi põlwe wija. Aga ükski asi ei wõinud püha mehe kindlust kõigutada. tema kannatas ilma nurisemata puudused ja waewamised ära, õpetas tõt ning tegi Jumala wäe läbi palju imetegusid, nõnda et tema nimi üle kõige selle saare kuulsaks sai. Siis kutsus keiser teda enese juure ning waidles ise kaua aega temaga, teda oma nõusse pöördma püüdes.

— Kas sina siis tõeste mõtled, et kaju jalga-
dega tallades, meie Kristust Ennast tallame? ütles keiser.

Tehwanus näitis kuningale raha, kelle peal kuningaga kaju oli, ning küsis: „mis peab selle inimesega tegema, kes seda kaju oleks jalgadega tampinud? eks tema ole kange nuhtluse wäert?“

— Muidugi, kostis temale, — see inimene, kes kuninga kaju teutab, peab kange nuhtluse alla langema.

— Aga misjuguist nuhtlust peab see inimene saama, kes Jumala Poja ning Tema Kõigepuhtama Oma kaju teutab? ütles Tehwanus, ning sedamaid wiskas raha maha ning hakkas seda jalgadega tallama.

Kuninga poja ülemad kargasid Tehwanuse kallale, wõtsiwad teda kinni ja tahtsid merde ärahuputada; aga kuningas käs kis teda wangi torni heita. Selles wangi tornis leidis Tehwanus üle kolmesaja wangi sid, kes nõndasama, kui Temagi, püha kujude auustamise pärast, kinni pandud oliwad. Nemad kõik olid juba raskeid piinamised ära kannatanud ning oot sid oma usu kindluse eest surma; aga trööstisid endid palwega ning lootusega Jumala peale. Tehwanuse tulemisest said nemad weel rohkem waimustatud. Pääwad ning ööd oli wangi hoone palwe ning laulu healt täis, tema oli ennemine kiriku, kui wangi maja sarnane. Ütle mata hull rahwast oli ühtepuhku wangi maja ümber, kes olid tulnud püha mehe käest õnnistust ning õpetust saama ja nendega felt sis Jumalat paluma, kes nõnda wahwaste püha õiguse eest seisid. Sellest anti kuningale teada. Tema käs kis Tehwanuse wangi tornist wäljawija ning ära surmata. Püha kujude waenlased wedasid teda uulitsat mööda, sõimasid teda ja andsid temale hoopu. Wiimaks löi üks nende seast raske nuiaga tema pea pihhta ning tegi tema elule otsa. See sündis 767. aastal.

29. Nowembril peetakse püha martrite Paramoni ja Wilumeni mälestust, kes kolmandamal aastasajal on kannatanud, ning waga Afakiusse, Sinai kõrbe elaniku, mälestust.

Püha apostel Andreas Esikutsutud.

30. Nowembril.

Püha apostlit Andreast nimetakse esikutsutuks sellepärast, et ta kõige esimene apostlite seas Issanda järel käima hakkas. Noorest põlwest igatses ta õiget õpetust kätte saada, ning kui Ristija Joannes ennast Juuda maal awaldas, läks Andreas ja heitis tema jüngriks. Tema seisis Jordani kaldal sellamal minutil, kui Ristija Joannese nägi Jeesust jenna tulewat, käega Tema poole näitas ja rahwa wastu ütles: „waata, seefinane on Jumala Tall!“ Kui Andreas neid sõnu kuulis, siis läks ta Õnnistegia järele ning oli kõige selle pääwa Temaga; pärast läks ta oma wenna Simona (Beetruse) järele, kuulutas temale rõõmuft sõnumet: „meie oleme Messiaft leidnud,“ ning wiis ka tema Jeesuse juure. Aga sellkorral ei jätnud wennad weel koguni endist elu maha, waid pidasid wenna wiisi kalapüüdja ametit. Remad olid Kalilea maalt, Betsaida linnast, pärit. Ükskord nägi Õnnistegija neid Kalilea mere äeres ning ütles nende wastu: „tulge minu järel, ja mina tahan teid inimeste püüdjaks teha.“ (Mat. 4, 9). Sest ajast hakkasid naad igal pool Õnnistegia järel käima, ning

olid Tema imetegude, surma ja ülestõusmise tunnistajad.

Püha Andreaše nimi on tihti Ewangeliumis leida; temast nimetakse jutustamises wiie leiwa söötmisest. Andreas küsis kolme teise jüngriga Issandalt Roguduse tulewist lugudest järele ning sai Issanda suust ette kuulutamist Jerusalemma ärarikumisest ja maailma lõpetusest kuulda. Tema, Wilippusega feltfis, ütles Jeesusele, et mõningad Kreekamehed Teda näha saada tahtwad, ning sai neid Dnnistegia sõnu kuulda:

„See tund on tulnud, et Inimese Poeg peab auu sisse tõstetama . . . . Kui keegi mind teenib, see käigu minu järel, ja kus mina olen, seal peab minu teener ka olema, ja kes mind teenib, seda tahab minu Issa auustada. Müid on minu hing segane. Ja mis pean ma ütleva? Issa, peasta mind sest tunnist! Aga seepärast olen mina see tunni sisse tulnud. Issa auusta oma nime. Siis tuli heal taewast: Juba mina olen auustanud, ja tahan jälle auustada.“ (Joann. 12, 23. 26—28).

Pärast Issanda taewaminemist ja Püha Waimu mahatulemist, kui apostlid Jumala sõna kuulutama läksid, läks apostel Andreas põhja hommiku maadesse. Tema käis Kreekamaal, Beike Aafias, Mustamere ääres ning tuli ka ühe maa sisse, kus Skiti (Skihwi) rahwas elasid. See maa, mis siis arimata ja tundmata oli, on nüidne Wene maa. Keik oma elu aja pruukis Apostel armuõpetuse kuulutamise tarwis; kannatas wahwaste paganate ja barbaride (arimata rahwa) tagakuusamised ära, ning kaswatas igal pool oma sõna, imetegude ja waga elu eesmärgi läbi, Kristuse järekkäijate hulka.

Pontuse linnas, Sinopis, Musta mere ligidal, kuhu püha Andreas apostli Matteusega tuli, pidid mõlemad apostlid hirmust tagakiusamist Juuda rahwa poolt kannatama, kes ristiusu lajulelautamist nähes, tanget wiha täis said. Nemad heitsid Matteuse ja Andrease wangi torni, pärast peksid neid poolsjurnuks ning wiiskasid linna wärawate taha. Aga Önnis-
tegia ilmus Andreasele ning tegi tema haawad terweks. Pärast seda läks Andreas linna tagasi, hakkas jälle Sumala sõna kuulutama ning pööris palju rahwast Kristuse poole. Weel seitsmendamal aastafajal näi-
dati seda kantslit, kust pealt Andreas oli õpetanud, ning tema marmorist kuu.

Püha Andreas kuulutas hoolega Sumala sõna ka teistes Pontuse ja Kreeka maa linnades, tegi haiged terweks, ajas kurjad waimud wälja, maenitjes uueste-
walgustud ristiinimesi teekäijate ja oma orjade wastu armulised olla, ning kõikide wastu armastust näidata.

Pühad apostlid, kes kõige maailma fiske olid lajale läinud armuõpetust kuulutama, tulid mõni kord Baaja pühaks Jerusalemma koku. Nende rõõmuliste kokkusaamiste ajal, kuulutasid nemad üks teisele oma töö edenimisest, kinnitasid oma jõudu ühes kous palmega ning wõtsid jälle uud teereisid ette. Apostel Andreas on kolm niisugust reisi teinud. Oma teise teereisi ajal on püha Andreas ühes Joannese Teolo-
gusega Ewessuses käinud ning pärast faks aastat Nikea linnas elanud, kus ta palju imetegusid on teinud ning suure hulga paganaid Kristuse poole pöörnud. Püha Andrease tasandus ning wagad elu kombes tõmbasid rahwa südamed tema poole, nõnda et nemad tema jutlus kuuldes, hüidsid: „tõeste, sina

oled see helde ja armulise Jumala sõber ja jünger, ning sinu suu läbi räägib Tema meiega!" Püha Andreas kuulutas armuõpetust Heraklias, Halkidonis ja Trapesunti linnas; käis Armenia ja Gruusia maal; seal wiimsel maal on tänini jutustamised tema seal olemisest alles hoitud.

Kolmandama teereisi ajal käis püha Andreas Dsetia ja Abhasia mägestikus, õpetas Sebastis (Sewastis), nüidse Suhumis, käis Musta mere rannad läbi ning oli ka Krimmi poolelaare peal. Seal olid jell ajal rikkad Kreeka koloniad. Aga jett maast, mis weel põhja pool oli, — see on meie Wenemaast, oli väga pisut teada: rahwad, kes seal elasid, olid üleüldse Skitide (Skihwide) nime all teada. Esimene Wenemaa ajalugude kirjutaja, Nestor, kirjutab wana juttude järele, mis tema ajani on alles jäenud, et püha Andreas on Dnjepri jõge mööda jenni kui selle kohani üleslänud, kus nüüd Kijewi linn on. Tema on üles mäe peale länud, jenna risti püsti pannud ning oma jüngerite wastu, kes temaga olud, ütelnud: „selle paiga peal saab Jumala arm paistma, saawad Kristuse auuks kirikud ehitud, ning siit saab tõe walgus üle kõige selle maa lajale minema.“ Selle sama paiga peal, kus wana jutustamiste järele, püha Andreas on seisnud, on nüid püha Andrease, Esikutsutud apostli, kirik.

Pärast seda rasket teereisi, käis Andreas weel korra Sinopis ja teistes linnades, Mustamere äeres, kinnitas igal pool koguduiisi ning pani neile piiskopisid. Tema oli ka Bisantias ning pani jenna esimese piiskopi Stahiuse, kes seitsmekümne Kristuse jüngerite seast oli. Kui ta Kreeka ma linnad läbi

käis ning juba väga elatand inimene oli, siis tuli ta Patra linna, kus tema maapealse elu ots pidi kätte tulema. Suur hulk Patra rahvast, tema õpetust kuuldes, jätsid wäerjumalad maha ning pöörsid õige Jumala poole. Nende seas oli ka linna ülema abikaas, Maksimilla, keda Andreas raskest tõbest oli terweks teinud, ning linna ülemawend, wilosophw Stratoklius. Linna ülem, Egeatus, oli ise jell ajal Roomas, kus Nero, see tige ristirahwa tagakiusaja, walitses.

Kui Egeatus Patra linna tagasi tuli ning kuulda sai, et uus õpetus nobeste ennast linnas lajale lautanud ning tema majasse tunginud on, siis sai ta väga wihaseks ning hakkas uskjaid wäerjumalatele ohwerdama sundima. Püha Andreas seisis julgeste ristirahwa eest; tema ütles Egeatuse wastu: „sina ise, see inimeste kohtumõistja, oleksid pidanud seda kõigeülemat kohtumõistjat, tõsist Jumalat, tundma hakkama.“

Linna ülem hakkas Issandat ning Tema õpetust laitma. — Selle waleõpetuse eest on Juuda rahwas sinu Õpetaja Jeesuse risti lõõnud, — ütles tema.

— Oh, kui sa oleksid risti salatähendust teada tahtnud! hüidis Andreas. — Mitte wastu meelt, waid oma tahtmise järele, kannatas meie Õnnistegia risti peal, et oma rahvast lunastada.

— Mina panen imeks, ütles linna ülem, — kuidas wõid sa selle inimese sisse uskuda, kes olgu tahtmisega ehk tahtmata, aga ometi risti lõõnud on.

Tarwis meeletuletada, et ristisurma armati Roomlaste seas teutuse nuhtluseks, mis ükspäinis kõigesuurematele kurjategijatele mõistetud sai.

Andreas hakkas Issandat kiitma ning kuulutas Egeatusele, et tema tahab heameelega Issanda nime pärast ristilöödud saada.

— Oma meeletuse pärast kiida saa risti, ning oma häbemata julguse pärast ei kardada ja surma, ütles Egeatus.

— Mitte häbemata julguse waid usu pärast ei kardada mina surma, kostis Andreas, ning hakkas Egeatusele lunastuse töö salaukt, mis Ünnistegija risti surma läbi kordasaadetud on, äraseletama. Aga tema sõnad ei teinud ülemat mõistlikumaks, kes ikka Andreast wäärjumalaid kumardama ning nendele ohwerdama sundis, ning teda ristilüüja ähwardas, kui ta seda mitte ei tee. Püha Apostel jäi kõikumata kindlaks ning Egeatus käskis teda wangi torni heita.

Kui ristirahwas kuulda said, et nende armas õpetaja oli wangi torni pandud, siis tulid naad nutuga wangi maja ümber, et teda weel näha saada; aga uksted läksid ristirahwa ees lahti. Nemad läksid fiske, ning püha Apostel palus nendega jeltfisk Jumalat ning kõneles nendega; pärast palus ta wiina ning leiba püha õhta söömaaja sakramenti tarmis tuua, õnnistas seda ning wöttis kõiki Jumala armu lauale. Pärast pühitfesk ta, käepealepanemise läbi, Stratofliuse piiskopiks. Ristirahwas olid kangeste liikumas, tahtfisk Egeatuse äratappa ning Andreafe wägise wangi hoonest wälja wija; aga Andreas waigistas ning hoidis neid tagasi, üteldes: „ärge pöörge meie Issanda Jeesuse Kriistuse rahu saadana mässamiseks. Eks Issand Jse meile kannatuse eesmärki ei näitnud, kui Teda surmale mõisteti? Olge wait ja jäege rahule. Ärge tehke minu kannat-

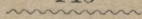
tamistele takistuisi, waid olge ka ise walmis, kui Kristuse truid sõjamehed, piinamised ja waewamised ära kannatama. Kui midagi peab kartma, siis on tarwis neid piinamisi karta, kellel otja ei ole; aga ajalikud kannatamised lõpwad warsti ära."

Andreas pruukis kõige öö palwe ning hingekasulifude kõnede peale uskjatega. Pärast hakkas ta igapähe ümber finni, õnnistas kõiki, laskis uskjad äraminna ning pani risti tähe läbi jälle wangi maja ulsed finni.

Teisel hommikul kutsus Egeatus Andrease enese juure ning hakkas teda jälle Issandat ärasalgama sundima. Aga kui Andreas seda mitte teha ei tahtnud, käskis ta teda armutumal kombel peksta ning piinamise ajal ähwardas teda ristilüüja.

— Mina olen Kristuse risti sulane, kostis Andreas, ning ennemine ihaldan kui kardan risti surma. Halka ise Kristuse sisse uskuma, siis peased sa igawesest piinast. Minul on sinu hukatusest rohkem südame walu, kui oma kannatamisest, sest minu kannatamised wõiwad pääwa ehk kaks tuurida, aga sinu piina ei saa igaweste otja tulema.

Egeatus ei pannud püha Andrease tasaseid maenitsuse sõnu tähele, ning mõistis teda ristipuu, aga et teda kauemine waewada, seepärast ei lasknud ta teda mitte naeltega risti külgi finni lüüja, waid finni siduda. Kui pühat Apostlit surma nuhtluse paika wiidi, siis tuli rahwas suure hulga kaupa tema ümber ning hüidis suure healega: „mis süüd on seesinane õiglane, see Jumala sõber teinud, et teda ristilüüja wijakse?" Aga Andreas, nagu ennegi, waigistas rahwast ning läks rõõmuga surma nuhtlust wastuwõtma.

Kui ta seda risti nägi, mis tema tarwis oli walmis pandud, siis hüidis ta; „Ole rõõmus rist, kes sa Kristuse ihu läbi pühitsetud oled! Enne, kui Kristus weel sinu külge ei olnud naelatud, olid sa hirmus inimestele, aga nüüd wõtakse sind armastuse ja rõõmuga wastu, sest uskjad teadwad mis sugune rõõmustamine sinu sees on, ning mis sugune tasumine neid sinu eest ootab. Mina tulen armastusega sinu juure, aga sina wõta mind, Kristuse jüngrit wastu. Oh rist, keda ma ammu olen armastama hakkanud! Oh rist, keda ma ammu olen ihaldanud! wõta mind inimeste käest ära ning anna mo Spetaja kätte, et sinu läbi mind See wastu wõtaks, kes sinu läbi mind on lunastanud!“

Pärast neid sõnu andis ta ennast sõjameeste kätte, kes teda risti külge finni sidusid. Mitu tuhat inimest tungisid tema ligemale, linna ülema peale nurisedes ning walju healega hüides: „ilma asjata kannatas see püha mees!“ Aga Apostel waigistas rahwa liikumise ära ning õpetas neile risti pealt Jumala sõna. Tema ütles: „Oh inimesed, kes siin seisate, naesed, lapsed, wanad, noored, orjad ja wabad inimesed! Kuulge minu sõna ning ärge mõtelge enam selle tühja ajaliku elu peale, waid waatke minu peale, kes Kristuse pärast risti peal ripun ning juba walmis olen sestsinatsest ihust lahkuma. Need ei pea mitte surma kartma, kes tõe eest siin ilmas surmale äraantud saawad: nemad saawad see läbi õnja rahu sisse. Uskspäinis patu orjad lähewad walu paika. Puhastage ennast, wennad, ärge unustage minu õpetust ära; armastage kõigest südamest usku Isa, Poja ning Püha Waimu sisse. Pidage meie Issanda Seefuse

Kristuse käsud ning näitke see läbi et teie igawese õnse wäert olete, mis Issand on neile walmistanud, kes Teda armastawad."

Nõnda läksid päewad ning ööd mööda, elatand Apostel ei jätnud maha rahwaga kõnelemast. Aga tema kaua aegne waewamine äratas rahwa seas suuremat nurisemist ja paha meelt. Wiimaks piiras rahwas Egeatuse maja ümber, elatand Apostli lahti lastmist nõudes, kes juba kolm päewa oli ilma söömata risti peal rippunud. „Ilma asjata kannatab see püha ning tasane inimene“, ütles rahwas. „Juba kaks päewa ripus tema risti peal ning ei jäta maha rahwast õpetamast, tarmis teda maha wõtta!“

Egeatus, rahwa mässamist kartes, lubas rahwa tahtmist täita ning läks ise nuhtluse paika, et käsku anda Andreast risti pealt maha wõtta. Kui püha Andreas teda nägi, siis ütles tema: „Mis tarmis oled sina, Egeatus, seije tulnud? Kui sa tahad Kristuse sisse uskuda, siis saawad armu ukseid sulle lahti tehtud; aga kui sa oled tulnud mind maha wõtma, siis kuulutan mina sulle, et mina seda mitte ei taha. Mina juba näen oma Kuningat, juba kumardan teda, juba seisjan Tema ees; aga mull on find kahju, sest sina walmistad omale igawest piina. Kanna hoolt oma hinge eest, fenni kui weel hilja ei ole.“

Egeatuse teenrid tahtsid juba, linna ülema käsu järele, Andreast risti küljest lahti peastma hakata. Siis tõstis Andreas filmad üles taewa poole ning hüidis: „Ära lase, oh Issand, mind mitte risti pealt maha wõtta, waid lase mind risti surma poolest Sinu farnatsseks saada; ära lase neid mitte kõikuda, kes minu armuõpetuse läbi Sind on tunda saanud ning

armastama hakkanud, hoia ning kinnita neid pühas uskus ja lae neid Sind, seda tõsist Jumalat auustada . . . . . Võta ka mind oma igaveste kodusesse rahuga vastu." Kui Apostel need sõnad sai ütelnud, siis andis ta oma waimu Jumalale, ning tema pale paistis taewa walgusega. See sündis 70. aastal, pärast Kristuse sündimist. Ristirahwas matid püha kannataja ihu maha. Mõne päewa pärast tegi Egeatus ise enesele otsa. Stratoflius, Egeatuse wend ning Maksimilla, tema abikaas, ei wõtnud kadunud Egeatuse warandusest midagi omale, waid elasid kõige elu aja Apostli haa juures, teenisid Jumalat ja aitasid waesid. Nemad mõlemad läksid Patras rahuga hingama.

Keisri Konstantsiuse walitsuse ajal sai püha Apostli Andrease mädanemata ihu Konstantinopoli linna wiidud ning püha Apostlite kiriku pandud. Aga kui ristirändajad Konstantinopoli oma alla wõtsid, siis wiisid naad Andrease ihu, 6. Mail 1208. aastal Amalwi linna, Italia maale. Seal hingab tema tänini; aga tema kallid pead on Roomas.

Juhataja.

Lehe kulg.

Püha imeteutegiate ja kasupüüdmata arstide Kosma ja Damiani mälestus	3
Püha martrite Akindini, Pigassiuse, Anempodisti, Elpidiwori ja Ahwoniuse (Atoniuse) kannatamised ja preestrilikud kannatajad Akepsim, Josef ja Niwal	4
Waga Joannikius see Suur	9
Jonas, Nowgorodi ülempiiskop	11
Waga Warlaam Gutõnist	15
Peaingli Mikaeli ja teiste ilmaihuta wägede fogu	20
Waga Weodori Studiti elu	22
Püha Joannes Armuline, Aleksandria patriarh	30
Püha Joannese Krisostomuse mälestus	35
Püha apostel Wilippus	58
Püha martrite Guriuse, Samoni ja Awivi kannatamised	64
Püha ewangelist Matteus	65
Püha Gregorius, Neokessaria imeteutegia	67
Püha kannataja Platon'i mälestus	71
Waga isade Warlaami ja Joasawi mälestus	73
Püha Prokluse, Konstantinopoli patriarhi, mälestus	84
Kõigepühama Jumalasuunitaja templiwiimine	86
Püha Tweri würsti Mihaili elu	89

Waga würsti Aleksandri Newskij elu 94

Püha Mitrowani, Woronefi imeteutegia, mälestus . . 103

Püha suure martri Ekaterina, targa neitsi, elu ja kannatamised 108

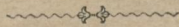
Püha martri Klimenti (Klemenfi), Rooma paawsti, mälestus 119

Püha Innokestiuse, Irkutskij piiskopi, mälestus . . 129

Püha kannataja Jakobuse, Persianlase mälestus . . 131

Waga martri Tehwanuse, see Uue mälestus 134

Püha apostel Andreas Esifutsitud 138

267.123

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1 0100 00126706 7